

Agenda – Y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Materion Gwledig

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 3 – y Senedd	Marc Wyn Jones
Dyddiad: Dydd Iau, 6 Gorffennaf 2017	Clerc y Pwyllgor
Amser: 10.00	0300 200 6363
	SeneddNHAMG@cynulliad.cymru

Rhag-gyfarfod preifat (10.00 – 10.15)

- 1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datganiadau o fuddiant
- 2 Ymchwiliad i bolisi coedwigaeth a choetiroedd yng Nghymru – sesiwn tystiolaeth lafar gyda Chyfoeth Naturiol Cymru
(10.15 – 11.15) (Tudalennau 1 – 72)

Michelle Van-Velzen, Arweinydd y Tîm Rheoli Tir yn Gynaliadwy
Peter Garson, Pennaeth Gweithrediadau Masnachol

Dogfennau atodol:

Papur Ymchwil

Papur briffio ar greu coetiroedd yn Ewrop

Tystiolaeth ysgrifenedig gan Cyfoeth Naturiol Cymru

Egwyl (11.15 – 11.30)

3 Ymchwiliad i bolisi coedwigaeth a choetiroedd yng Nghymru – sesiwn tystiolaeth lafar gyda Llywodraeth Cymru

(11.30 – 12.30)

(Tudalennau 73 – 159)

Lesley Griffiths AC – Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig

Chris Lea, Dirprwy Gyfarwyddwr Tir, Natur a Choedwigaeth

Bill MacDonald, Pennaeth y Cangen Polisi Adnoddau Coedwigaeth

Dogfennau atodol:

Tystiolaeth ysgrifenedig gan Lywodraeth Cymru (8 tudalen)

Cynllun Gweithredu Coetiroedd i Gymru (54 tudalen)

Cynnydd o ran y cynllun gweithredu, fel y mae, ym mis Mehefin 2017 (21 tudalen)

4 Papur(au) i'w nodi

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau ynglŷn â diogelwch tân mewn tyrau o fflatiau yng Nghymru

(Tudalennau 160 – 161)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau ynglŷn â diogelwch tân mewn tyrau o fflatiau yng Nghymru

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Cyllid ynglŷn â newidiadau i broses y gyllideb

(Tudalennau 162 – 163)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Pwyllgor Cyllid

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ynglŷn â chraffu ar Gyfoeth Naturiol Cymru ar ei adroddiad blynyddol a chyfrifon 2015–16

(Tudalennau 164 – 170)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

Llythyr gan Andrew RT Davies AM ar y Rhaglen Datblygu Gwledig

(Tudalen 171)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Andrew RT Davies AC ar y Rhaglen Datblygu Gwledig yng Nghymru

Llythyr gan Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig, sy'n cynnwys rhagor o dystiolaeth am reoli Ardaloedd Morol Gwarchoddedig

(Tudalennau 172 – 188)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig

Tystiolaeth ychwanegol gan Confor ar y polisi coedwigaeth a choetir yng Nghymru

(Tudalennau 189 – 195)

Dogfennau atodol:

Tystiolaeth ychwanegol gan Confor

5 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y busnes a ganlyn:

Eitem 6 o'r cyfarfod hwn a chyfarfod nesaf y Pwyllgor, ar 12 Gorffennaf, yn ei gyfanrwydd.

Ar 12 Gorffennaf, bydd y Pwyllgor yn trafod goblygiadau Bil y Diddymu Mawr, y cylch gorchwyl ar gyfer yr ymchwiliad i fwyd a diod sydd i gael ei gynnal cyn bo hir, ac adroddiad drafft y Pwyllgor ar reoli Ardaloedd Morol Gwarchoddedig.

Cinio (12.30 – 13.00)

- 6 Ymchwiliad i bolisi coedwigaeth a choetiroedd yng Nghymru –
trafod papur materion allweddol
(13.00 – 14.00)**

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

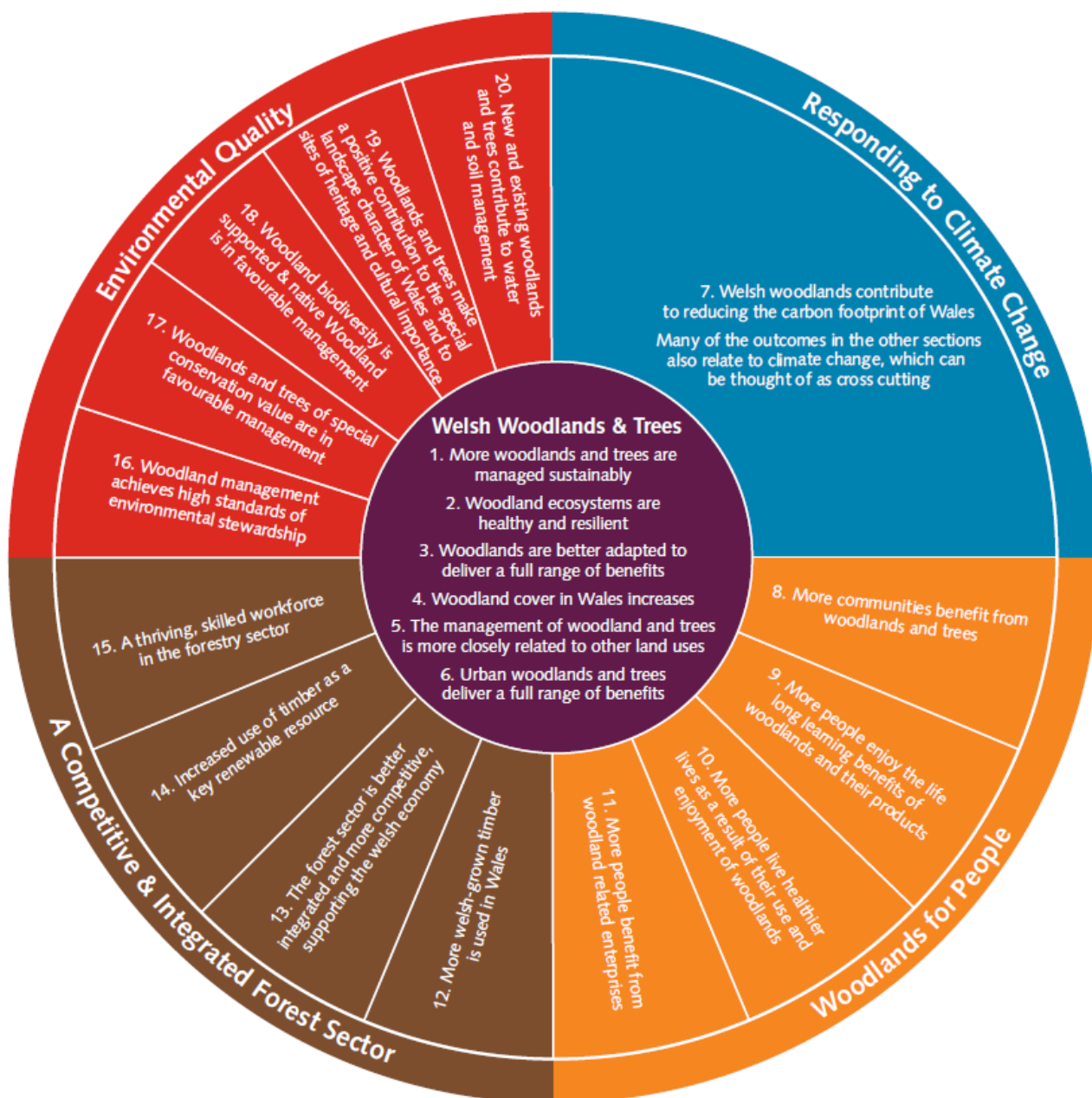
Natural Resources Wales response to National Assembly for Wales' Climate Change, Environment and Rural Affairs (CCERA) Committee inquiry into forestry and woodland policy in Wales

Executive Summary: key messages

1. The Welsh Government's (WG) Woodlands for Wales (WfW) Strategy (2009) remains broadly fit for purpose but a refreshed third edition would allow closer alignment with recent Welsh legislation and the National Natural Resources Policy (NNRP) to fully deliver the aspirations of the WG. It is critical that the 50 year vision remains the same. Once refreshed the strategy must become a more prominent part of Wales' sustainable land management policy and practice to capitalise on the offer that trees, woodlands and the forest industry can make to people, the environment, economy and culture of Wales.
2. There are opportunities to significantly improve the delivery of outcomes contained within WfW via a more ambitious and funded five year Action Plan. Partnership activity could be driven through updated 'agenda for action' sections in a refresh of the eight supporting WfW Policy Positions.
3. The Woodlands Strategy Advisory Panel (WSAP) is a valuable forum providing expertise, oversight and a co-production approach to the delivery of WfW. However the group needs to be revitalised and more dynamic in its approach to securing delivery of partnership actions with clear focus on progress to the WfW vision. If the work of WSAP is to be capable of resonating beyond the woodland and forestry sector its work needs to be better promoted and incorporated into WG policy, programmes and funding.
4. The Welsh Forest Resource makes a valuable contribution to the health and resilience of ecosystems, and generates multiple benefits that directly contribute to well-being (as reported in the State of Natural Resources Report [SoNaRR] 2016). There needs to be greater integration between WfW, NNRP, Area Statements and the work of Public Services Boards (PSBs) as well as collaborative working across the various land management sectors.
5. The foundation theme of WfW - the nature, condition, extent and management of our woodlands and trees – underpins delivery of the whole WfW Strategy. Integrated opportunities to support these outcomes are often overlooked in rural development, land management and other policies yet are critical to achievement of all 20 outcomes sought as well as the 50 year vision. Slow progress has been made to bring more woodland into management and create more new woodland.

6. The ambition to create 100,000 hectares of new woodland by 2030 to help meet Wales' carbon reduction targets has seen little progress, just 104 hectares in 2015-16, and requires a radical change in the level of incentives available together with a more enabling regulatory approach. SoNaRR highlighted that planting the right trees in the right place is the single action most likely to derive the greatest benefit in terms of delivering the sustainable management of natural resources (SMNR) and making a significant contribution to Wales' well-being goals.
7. The WfW Strategy Action Plan requires a closer link to the contemporary outputs of the Science and Innovation Strategy for Forestry in Great Britain. This is particularly critical to tackling the challenges of the Climate Change Risk Assessment 2017 for forestry and tree health. More focused work via the WSAP would help secure the integrated actions required.
8. Illegal activity and anti-social behaviour associated with forests, woodlands and trees is a growing concern which we take seriously in our management of the Welsh Government Woodland Estate (WGWE) and through our regulatory responsibilities and enforcement activity. Targeted campaigns could be better integrated through key Rural Development Plan delivery models such as Farming and Forestry Connect.
9. The perception of declining numbers of foresters and woodland managers with professional, specialist skills in Wales is a concern. Linked to this, is the challenge of continuing to promote the role of woodlands and trees in education, learning, health and well-being more widely.
10. Land use change and land management policy needs to be more cognisant of the contribution, value and potential of Wales' (soft and hardwood) timber industry to deliver against key WG policies. If Wales does not create more new productive woodland the forecasted drop in softwood timber availability from the 2030s poses a risk to wood supply, jobs and the growth of the forest industry. Wales needs to better support growth in the supply chain and optimise the 'value added' of the timber processed in Wales.
11. The transition from European Union membership presents both challenges and opportunities for the trees, woodland and the forest industry. Wales' future rural development policies must support better delivery of the NNRP, the 20 outcomes sought by WfW and the recommendations of SoNaRR. The positive role of trees and woodlands in urban and peri-urban policies must be reinforced.

Figure 1 - The outcomes for the foundation and four strategic themes of the Woodlands for Wales Strategy and a summary of documents supporting implementation and tracking of progress

Woodlands for Wales (WfW) Strategy documents	Publication Date
Policy Position Statements (eight separate publications providing further evidence for the Strategy)	2010
Woodlands for Wales Strategy (1 st edition)	2001
Progress report (2001-2006)	2006
Woodlands for Wales Strategy (2 nd edition)	2009
Action Plan (1 st edition)	2010-2015
Action Plan (2 nd edition)	2015-2020
Indicators (annual statistics)	2009 onwards

Introduction

1. We welcome this opportunity to contribute to the CCERA Committee inquiry into forestry and woodland policy in Wales. We have multiple roles and responsibilities in relation to forestry, woodlands and trees and our response provides an overview of our work across all areas via case studies (**Annex 1**) as well as more focused content on what we consider to be the key issues.

NRWs roles and responsibilities

2. NRWs purpose, as set out in the Environment (Wales) Act 2016, is to pursue sustainable management of natural resources. We apply a specific set of sustainable management principles while maximising our contribution to the well-being goals in all of the work that we do. In addition we have various duties delegated to us from WG including many from the extant Forestry Act (1967 as amended) including having ‘... *due regard to the national interest in maintaining and expanding the forestry resources of Wales*’. We have a general statutory duty to ‘... *promote in Wales the interests of forestry; the development of afforestation; and the production and supply of timber*’. Our new duties under the Environment (Wales) Act 2016 and Well-Being of Future Generations (Wales) Act 2015 cut across everything that we do, and woodland and trees have an important role to play. Consistent with our statutory duties there are also significant non-statutory opportunities for us to positively influence the management of the wider Welsh Forest Resource¹, as well as support woodland creation, through partnership working and engagement.
3. We have a close working relationship with WG in relation to our management of the Welsh Government Woodland Estate (WGWE). This is a public asset and is managed to support delivery of WfW as well as other public policy priorities. Of relevance to our role in managing the WGWE is the previous NAW Environment and Sustainability Committee [inquiry](#) into the Public Forest Estate in Wales in 2014 and our [written submission](#). One of our key actions is the implementation of a forest sector engagement plan known as the ‘[Ten Areas for Action](#)’, in partnership with WG, [Confor](#) and [Wood Knowledge Wales](#). Progress of the ‘Ten Areas for Action’ plan is reviewed quarterly with NRWs Forest Business Sector Group and actions updated in agreement with partners annually.
4. WG are responsible for the provision and allocation of funding for woodland under the Glastir Woodland element of the Rural Communities – Rural Development Programme 2014-2020. In relation to funding towards the cost of establishing new woodland, Glastir Woodland Creation, NRW undertake the verification role on behalf of WG. NRW’s roles and responsibilities are summarised in **Annex 1** and a summary of NRW and WG roles and responsibilities in **Annex 2**.

Policy and legislative context

5. We have a lead or key supporting role to play in delivery of the 20 outcomes under the foundation theme and four strategic themes of WfW (**Figure 1**) through our management of the WGWE, as well as through our regulatory and advisory roles. We recently provided an update on progress to WG on our contribution to delivery of the

¹ We use this term to include all forests, woodlands and trees in Wales

Action Plan and forms part of the [documentation](#) supporting this inquiry. Our contribution is measured and reported via the [Woodlands for Wales Indicators](#) report.

6. Enshrined within WfW, and the [UK Forestry Standard](#), is the concept of sustainable forest management². This is compatible with the principles of SMNR and we are currently undertaking a piece of work to better understand and communicate the ‘fit’ between these two sets of guiding principles. This work will ensure that NRW’s long term planning (25 year) and management practices within the WGWE fully support the delivery of SMNR and maximise the contribution that forestry makes to the achievement of the well-being goals. It will also underpin our approach to regulation and advisory functions.
7. The nature and extent of ecosystem services and the well-being benefits derived from woodlands are well documented in the 2016 [State of Natural Resources Report](#) (SoNaRR). Increasing woodland cover was identified as one of the seven areas offering the greatest opportunity for dealing with the challenges and risks highlighted in SoNaRR and for contributing to Wales’ well-being goals:
“Creating more woodland and bringing existing woodland into more sustainable management would: help increase diversity and connectivity of woodlands (making them more resilient to disease and better for wildlife, for example); increase the woodland resource; provide building materials and fuel; help reduce flood risk; help store carbon to tackle climate change; and provide recreation opportunities to improve health and happiness”.
8. However, five of the seven opportunities identified in SoNaRR are relevant to wider land management policy and practice. In particular, woodlands and trees can make a significant contribution to:
 - greening our urban areas;
 - increasing active travel;
 - sustainable drainage;
 - restoration of our floodplains;
 - improving air quality;
 - providing urban sound barriers;
 - better soil management; and the,
 - restoration of our peatlands and uplands.

Whilst WfW is broadly in line with these opportunities the strategic actions required, especially for new woodland creation, have not been able to achieve sufficient traction in the development and implementation of broader WG policy and programmes. This is highlighted in the CCERA Committee’s report on [‘The future of land management in Wales’](#).

9. Our response to the [WG consultation](#) to inform the development of the NNRP reinforced SoNaRR’s key messages and highlighted the key issues in relation to forestry and wider land use and its management. It also emphasised the importance of

² Sustainable Forest Management was defined in 1993 by the Ministerial Conference for the Protection of Forests in Europe as “... the stewardship and use of forests and forest lands in a way, and at a rate, that maintains their biodiversity, productivity, regeneration capacity, vitality and their potential to fulfil, now and in the future, relevant ecological, economic and social functions, at local, national and global levels, and that does not cause damage to other ecosystems”.

all sectors across Wales breaking away from their traditional silos to seize opportunities to build new partnerships and networks that can drive a significant change in the way that we seek to meet our goals. NRW is committed to playing our part through our role on PSBs, and via the preparation of Area Statements. These priorities will be at the heart of our Well-being Objectives which were published on 31st March in [our Well-being Statement](#) and new Corporate Plan which will be published in summer 2017.

Key messages

10. **WfW remains broadly fit for purpose but it would benefit from a refreshed third edition.** The 50 year vision should remain in place, in recognition of the long timescales needed to establish trees and manage change in woodlands. The environmental, social, economic and cultural issues relevant to the planning and management of forests, woodlands and trees are consistent with contemporary evidence and policy. However the foundation theme and four strategic themes are not easily related to the interconnected and cross-cutting principles of SMNR and the well-being goals. The Strategy, once refreshed, should be more visible across the Programme for Government so that it is clear what action is being taken to improve and secure the future of the Welsh Forest Resource and what 'offer' it can make to the people, environment, economy and culture of Wales by delivering SMNR at National and Area levels.
11. **There are opportunities to significantly improve the delivery of outcomes contained within the Strategy**, through for example:
 - A comprehensive update of the eight [Policy Positions](#) and their 'agenda for action' sections that support WfW, ensuring that prioritised actions then feed into the five year Action Plan;
 - Revision of the five year Action Plan to ensure prioritised, funded and adequate actions relevant to all outcomes in the Strategy, not just some. For example, actions to address the achievement of soil and water outcomes is absent;
 - The role, purpose and committed contribution of each partner is not clearly established within the current Action Plan and Progress Reports are not now regularly published beyond the annual Indicators Report. More focused attention on obtaining commitment of delivery and driving actions by all partners involved in the Action Plan and regularly reporting progress on outputs and progress towards the Strategy outcomes (the WfW Indicators). This should be the core business of the WSAP and could benefit from a 'rapporteur' or 'outcome champion' approach;
 - Reviewing, improving and resourcing the Woodlands for Wales Indicators³, as a means of tracking progress over time alongside consideration of the suite of [National Statistics](#) and Forestry Statistics already published at UK and Wales levels. Extending the incorporation of key measures for trees, woodland and forestry into broader WG progress reporting frameworks would be beneficial.
 - More collaborative and secure partnership working with the wider land management sector, alongside cross-directorate working within Welsh Government, will help to ensure delivery of SMNR and well-being benefits in an integrated way. For example, the relevant role of woodlands and trees in new infrastructure and transport developments (National Development Framework for Wales); and by,

³ This work is due to commence shortly, via a WSAP commissioned Task and Finish Group

12. **The WGs Woodlands Strategy Advisory Panel (WSAP) should continue but the group needs to be revitalised and more dynamic in its approach.** NRW currently has two members on the panel. WSAP has a long-standing and active role in guiding delivery towards the 20 WFW outcomes since the first Strategy was developed and published in 2001. Without the expertise and representation of this group the WfW Strategy, Action Plan and Indicators risk losing focus in broader WG policy oversight. This risk is especially prevalent with the changes to governance of forestry at UK and country level including tree health, research in forestry, international policy and representation and the production of UK and country forecasts, economics and statistics. If WSAP is to realise its full potential and be capable of resonating beyond the woodland and forestry sector its work needs to be better represented and linked to other key WG stakeholder groups especially those guiding rural and economic development policy and programmes. In summary WfW requires action in eight main areas and yet WSAP and the Action Plan do not sufficiently drive action across the whole Welsh Forest Resource to:

- bring more woodlands under management;
- increase tree species diversity (improve resilience to climate change, pests and diseases but also to improve woodland habitat condition);
- reduce the areas managed by clearfelling;
- increase new woodland creation;
- mitigate for climate change – including the role of timber substituting for other more carbon intensive materials, new woodland creation capable of producing good quality wood products, and woodlands providing locations for renewable energy projects;
- extend native woodland area and improve condition;
- improve public involvement in decision making; and,
- stimulate economic development in the forest sector via investment, enterprise and skills.

13. **Tackling the challenges to meet the six outcomes of the foundation theme is critical to the success of the other four strategic themes (Figure 1).** The Welsh Forest Resource makes a valuable contribution to the health and resilience of ecosystems, and generates multiple benefits that directly contribute to well-being, as reported in [SoNaRR](#). However, we note that the scope of the inquiry does not cover the Foundation theme of the strategy - Welsh woodlands and trees. The six outcomes of this Foundation theme are that:

- More woodlands and trees are sustainably managed;
- Woodland ecosystems are healthy and resilient;
- Woodlands are better adapted to deliver a full range of benefits;
- Woodland cover in Wales increases;
- The management of woodlands and trees is more closely related to other land uses; and that,
- Urban woodlands and trees deliver a full range of benefits.

14. **There are ongoing concerns about their nature, condition and extent of the Welsh Forest Resource⁴:**

- Around 40% (147,000 ha) of Wales' woodlands have little or no management which may affect their resilience and ability to provide ecosystem services and well-being benefits.
- Fragmentation is a significant pressure affecting woodland condition: there are nearly 22,000 woodlands identified as being smaller than 2.0ha.
- Woodland condition continues to be negatively impacted by browsing and grazing pressures from domesticated and wild animals, especially wild deer, and is also affected by Invasive Non-Native Species (INNS) and increasingly tree pests and diseases.
- The overall conservation status of woodland habitats on protected sites in Wales is regarded as unfavourable although woodland processes operate over long timescales so the recovery to favourable condition may lag behind management action that is being taken.
- Our urban forest is in decline⁵. There is just 1% of urban tree cover to be found in modern high density housing, which is often in our most deprived wards where more tree cover could provide health and well-being benefits.
- Wales is reported as having the highest proportion of declining parks, with the highest percentage reduction in staff and no foreseeable improvement in the condition of parks in the next three years⁶.
- Tree health is declining and pests and diseases are likely to be more prevalent in future due to climate change and our reliance on imported goods.
- The forecasted drop in softwood timber availability in the 2030's poses a risk to wood supply and the wider benefits that woodlands provide. WfW stated that this should be tackled by bringing more woodland into sustainable management and by creating new woodland that is capable of producing utilisable timber but progress has been slow. As a productive resource, Welsh woodlands contribute a GVA of £528.6M per annum⁷ to the Welsh economy. There is likely to be an increase in demand for timber, fibre and wood products in the future.

15. **More new woodland creation is needed and the potential for investment needs to be unlocked.** The 2010 ambition to create 100,000 hectares of policy aligned new woodland by 2030 to help meet Wales' carbon reduction targets⁸ has seen little progress and requires a radical change⁹ in the level of support available including an enabling approach to regulation. Public funding available for new woodland creation currently preferentially supports the creation of small, mainly native woodlands on farms. New woodland creation is recognised as having cost-effective potential¹⁰ to

⁴ More information is available from the [State of Natural Resources Report 2016](#) chapter 3 section 8 pages 48-53

⁵ More information is available from our website <https://naturalresources.wales/media/4123/tree-cover-in-wales-towns-and-cities-2014-study.pdf> [accessed on 29.3.17]

⁶ HLF (2016) State of UK Public Parks available at <https://www.hlf.org.uk/state-uk-public-parks-2016> [accessed on 29.3.17]

⁷ WG (2016) WfW Indicators Report available at <http://gov.wales/statistics-and-research/woodlands-wales-indicators/?lang=en> [accessed on 29.3.17]

⁸ [Climate Change Strategy for Wales](#) Delivery Plan for Emission reduction (2010)

⁹ IWA (2012) [Growing our woodlands in Wales](#)

¹⁰ The [Read Report](#) (2009) *Combating climate change – a role for UK forests. An assessment of the potential of the UK's trees and woodlands to mitigate and adapt to climate change.*

significantly contribute to the management of Wales' carbon budgets but requires consistent policy and additional funding to encourage investment and act as a stimulus for green growth. All sectors across Wales have roles to play in reducing emissions and transitioning to a low carbon economy. Confor state that there is at least £20M of potential investment available for Wales¹¹ and this needs to be matched to WGs ambition for new woodland creation. Investment requires available land, the ability to realistically scope financial return and an enabling decision-making approach to that helps to develop viable planting schemes that meet the requirements of the UK Forestry Standard. If new woodland creation proposals are expected to meet broader WG policy objectives including those required by WfW then additional financial support would be appropriate in line with recommendation 18 made in the CCERA Committee's report on '[The future of land management in Wales](#)' that:

'The Welsh Government must ensure that future funding for land managers is based on the delivery of outcomes which contribute to the ambitious targets for climate change adaptation and mitigation set out in Welsh legislation such as the Environment (Wales) Act 2016 and the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015.'

16. SoNaRR highlighted that **planting the right trees in the right place** is the single action most likely to derive the greatest benefit in terms of delivering the sustainable management of natural resources (SMNR) and making a significant contribution to Wales' well-being goals. More planting of native broadleaves, mixed woodland and productive softwoods would for example:
- increase the diversity and connectivity of woodlands (making them more resilient to disease and better for wildlife, for example);
 - increase the woodland resource;
 - provide building materials and fuel;
 - help reduce flood risk;
 - help store carbon to tackle climate change; and,
 - provide access and recreational opportunities to improve health, education and learning outcomes and well-being.

The location and design of planting, including that in urban areas, needs to be carefully considered to maximise these benefits whilst avoiding damage to the structure and functioning of other priority open habitats.

17. The WfW Strategy Action Plan requires a closer link to the outputs of the [Science and Innovation Strategy for Forestry in Great Britain](#). This will be particularly critical in seeking to **tackle the challenges set out in the 2017 Climate Change Risk Assessment for forestry and tree health**. More focused work via the WSAP would help secure the integrated actions required to support the achievement of healthy trees and woodland ecosystems. The [Climate Change Risk Assessment \(CCRA\) 2017 Evidence Report](#) has identified risks and opportunities from changes in forestry productivity and land suitability for particular woodland habitat types and individual native and non-native tree species. There are also risks associated with water scarcity and flooding; from pests, pathogens and invasive species; and from change in frequency and/or magnitude of extreme weather and wildfire events. Woodland productivity and carbon sequestration rates are also likely to be impacted by climate change. The same key messages are highlighted in the [Living with Environmental](#)

¹¹ Pers comm

[Change \(LWEC\) Report Card 2016 on Agriculture and Forestry Climate Change Impacts](#). A relevant Welsh example is the '[Living with Climate Change](#)' report for the Clwydian Range and Dee Valley AONB which looks at future impacts and resilience issues.

18. **Illegal activity associated with forests, woodlands and trees is a growing concern.** In relation to our management of the WGWE, the additional land manager liability arising from illegal mountain bike trail building and use (known as wild trails), and of illegal off-roading activity is a growing challenge. Increasing and significant numbers of wild trails are being built, particularly in the South Wales Valleys. These sometimes involve illegal tree felling and obstruction of highways, with public safety potentially at risk through unknown trail quality and build. There is a further risk related to the acquisition of rights through prolonged usage. Limited resources are available to manage these activities, either through formal adoption or through their removal. Illegal off-roading is a growing challenge across Wales, and NRW's Enforcement Teams have worked well with local policing teams to challenge perpetrators. Reports of Alleged Illegal Felling (AIFs) have also steadily increased over the last 6 years, from approximately 70 in 2010/11 to approximately 180 in 2016/17. The recent example from Blackwood¹² in Caerphilly highlights that this is an issue that the general public feels strongly about. In addition to illegal activity, there is also concern about anti-social behaviour which reduces public access to, and enjoyment of, woodlands. It will be important to continue with public funding for targeted management campaigns to help tackle these issues.
19. **The perception of declining numbers of foresters and woodland managers with professional, specialist skills in Wales is a concern**¹³. There is a need for investment in skills and training to ensure the future prosperity of the forest sector. As part of the Cyfle Placement Scheme, NRW currently has four Trees and Timber apprentices in their first year of study towards a Level 3 qualification. Linked to this, is the challenge of continuing to promote the role of woodlands and trees in education and learning more widely, from increasing physical literacy and the provision of places to play, through to increasing understanding and appreciation of trees and woodlands and towards long term behaviour change. We now take an enabling role rather than that of direct delivery following difficult choices made as part of our Business Area Review in December 2015, recognising that other providers may be better placed to take on direct delivery of formal education.
20. **Land use change and land management policy needs to be more cognisant of the contribution, value and potential of Wales' timber industry to deliver key WG policies.** If Wales does not bring more woodland into management and the rate of new woodland creation remains low the forecasted drop in softwood timber availability from the 2030s poses a risk to wood supply, jobs and the growth of the softwood forest industry. Hardwoods account for under 5% of the Welsh forest industry. The majority of the forecasted timber potentially available will continue to be coniferous, but the relative proportion of broadleaves will slowly increase. Whilst there is potential to significantly increase production and use of broadleaves in Wales, there are also constraints related to costs, time, planning, woodland fragmentation, access

¹² Further information is available from the BBC website at <http://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-south-east-wales-38694393> [accessed on 29.3.17]

¹³ Confor Wales Manager and WSAP chair pers comm

arrangements, and poor stem form and timber quality including pressures from pests such as the grey squirrel¹⁴. Rising prices for timber will make imports more expensive, help drive demand for home-grown supplies and continue to improve the economic case for investment in new woodland creation. Despite continuing to import 80% of our wood product needs Wales is capable of adding high value in the processing sector (UK value-add is not far behind Sweden and more than Finland)¹⁵. Alongside an enabling approach to release investment for new woodland creation, Wales needs to better support growth in the supply chain and optimise the ‘value add’ of the timber processed in Wales.

21. There are two fundamental issue around wider land use and management, beyond the WfW Strategy that needs to be addressed which we highlighted in our response to the [NNRP consultation](#). The first is the **need for clear direction on land use change** priorities at national, area and local levels¹⁶ alongside a more streamlined regulatory and change support framework. The second is that, by inference, **delivering more sustainable land management requires an ‘intensification’ of land use to achieve SMNR whilst the expectation is that Wales will increase timber and food outputs**. For forestry the pursuit of more nature based solutions (such as the eight actions listed in paragraph 12) is impacting on forecasted future timber availability¹⁷. There will clearly be a need for compromise at least in the short term, recognising there may be a need to develop an approach to sustainable intensification or increase imports. Compromise could include zoning by objective such as intensive productive, functional protective or extensive multi-purpose forests. Innovative solutions could include better choice of genetic material, changes in planting prescriptions and modified harvesting scenarios.
22. **The forest industry and timber should be included in the development of ‘Brand Wales’ alongside agriculture and fisheries**. These two issues need to be recognised and addressed in the WGs development of future economic and rural policies and programmes to drive clearer SMNR outcomes that embrace the potential for green growth of the forest sector in Wales. Policy choices must be explicit so that all delivery agencies, the private sector and communities are aware of the intended goals. In future more equitable rural development plan support for forestry in line with its value and potential alongside consideration of agriculture is necessary. For NRW, this is particularly important where we have a specific role in managing our own land and regulating natural resources, as in the case of forestry.
23. **The transition from European Union membership presents both challenges and opportunities**. In terms of challenges, an example is the need to maintain, as part of the processes surrounding the Great Repeal Bill, the level of protection for both species and habitats as currently provided by the Birds and Habitats Directives¹⁸. In terms of opportunities, EU transition may release potential investment flows for woodland management and new woodland creation alongside supporting process improvements in forest regulation, rural development plan support payments and the

¹⁴ Sylva Foundation (2014) [British Woodland Survey](#)

¹⁵ Forest Europe (2015) [State of Europe’s Forests 2015 report](#)

¹⁶ Area Statements may provide an opportunity to do this

¹⁷ NRW Board paper (March 2017) [Future timber availability](#): implications for NRW, the forest sector and woodland resource in Wales for the delivery of Sustainable Management of Natural Resources.

¹⁸ Ref: “[The EU and Our Environment](#)” produced by WWF, RSPB and Wildlife Trusts

stronger development of woodland related Payments for Ecosystem Services Schemes (and sustainable land management in general).

24. **The condition of woodland and trees is being heavily affected by increasing pressure from pests and pathogens.** *Phytophthora ramorum* is the most significant tree disease to affect woodlands in Wales in recent years. It has caused the widespread death of larch, a significant timber-producing tree species, and is a potentially serious threat to other trees and plants. As of 28th February 2017, approximately 8,850 of larch in Wales has been found to be infected with *Phytophthora ramorum* and larch is no longer used for restocking on the WGWE. Chalara Dieback of Ash (*Hymenoscyphus fraxineus*) is also of concern, having been first confirmed in South Wales in 2012. It is potentially a very serious threat, having caused widespread damage to ash populations in continental Europe, including estimated losses of 60-90% of Denmark's ash trees. Chalara Dieback of Ash has now been found in 63% of the 10km grid squares across Wales (180 of 284)¹⁹. The disease is now clearly established and sporulating in the wider natural environment across the country, albeit at low levels, and not restricted to new planting sites as previously thought. The majority of new cases have been found in roadside hedgerows and natural regeneration. The predicted effects of climate change together with increased reliance on imported goods will increase the incidence of pests and diseases: for example, more frequent milder winters will increase the size of overwintering populations.

Key successes

25. In relation to the four strategic themes of the Woodlands for Wales Strategy, the breadth of our work is summarised in **Annex 3** in a series of case studies. Each case study, highlights how it contributes to the achievement of the well-being goals.

Key opportunities

26. In this section we set out what are considered to be opportunities in the future. Success will be largely dependent on leadership from WG, NRW and WSAP. The WfW Action Plan and activity of WSAP is critical to secure partnership working across the forestry and land management sectors (with public, private and third sector engagement), and that forests, woodland and trees are considered 'in the round' in terms of their contribution to SMNR and the achievement of the well-being goals.
27. The **transition from European Union** membership presents both opportunities as well as challenges. **Leadership and closer collaboration** is needed to seize the opportunities highlighted in SoNaRR for all sectors including greater use of both woodland and trees as part of designing solutions to complex environmental problems. NRW is involved in ongoing discussion with Welsh Government and UK colleagues to inform the debate. Much of the existing framework of environmental regulation is derived from European Union (EU) law. Until such time as the exit negotiations are concluded, the UK remains a full member of the EU, and all the rights and obligations attached to EU membership remain in force. We will continue to implement EU legislation until exit negotiations are finalised.

¹⁹ Chalara data correct as of 17th March 2017

28. A Defra-led public consultation on **amendments to EIA regulations** on forestry has recently closed to examine ways of reducing the burden on applicants which may, in time, result in more ambitious woodland creation proposals. New woodland creation projects are assessed for likely significant effect on the environment according to their nature, size and location. The amendments to the EIA Regulations are intended to ensure that fewer projects are subject to assessment; the size and cost of environmental statements is reduced; and fewer assessments are required. The focus should now be on those environmental factors that are *significantly* affected and not *any potential* impact. Applications received after 16th May 2017 will be processed to the amended regulations. We are also streamlining our regulatory and verification processes to help achieve the “right trees in the right place” and make planting as simple as possible (see also paragraph 34).
29. The development of a Welsh **policy position²⁰ on permanent woodland removal and compensatory planting** beyond what may be required in accordance with planning regulations would be beneficial. This would set out clear guidance for new woodland creation to compensate for woodland permanently removed to optimise other benefits and bring together evidence-based policy supporting permanent woodland removal (e.g. wind energy projects, open habitat restoration). The policy could be developed alongside the NNRP, Area Statements and National Development Framework. We have recently recruited a Woodland Creation Advisor who will enable us to manage a £500,000 ring-fenced fund that will increase annually, to achieve compensatory planting for woodland loss that occurs on the WGWE due to our Energy Delivery Programme. The Advisor could also contribute to development of a policy position and supporting framework.
30. The Welsh Government consultation and proposed **White paper on Access Reform in Wales**, will provide opportunities for how access and recreational opportunities on the WGWE (and other woodland where access rights exist) are managed, provided and regulated. These proposals cover:
- Achieving consistency in the opportunities available for participation in different activities and how activities are restricted and regulated;
 - Simplifying and harmonising procedures for designating and recording public access;
 - Improving existing advisory forums and how access rights and responsibilities are communicated to all interests.
31. The **investment potential for the forest industry is high** for all parts of the supply chain. There are big opportunities for the diversification of SME businesses particularly in innovative engineered wood products. This is dependent on the strength of the spotlight placed on the forest industry, woodland management and creation and its integration into WG economic and rural development policy and programmes during the transition from membership of the European Union. This should build upon the recommendations made following the forest sector workshop led by Confor to advise WG on Welsh softwood timber supplies and the green economy.²¹ For example NRW are leading a task and finish group¹⁷ in conjunction with WSAP that will report to our Forest Sector Business Group to look at all practical actions linked to future timber

²⁰ WfW states that permanent woodland removal should be offset by compensatory planting where possible

²¹ Ibid.

availability. In addition we are supporting potential applicants in the development of proposals for the Rural Development Plan 2014-20 funded [Co-operative Forest Planning Scheme](#) which aims encourage innovative planning approaches for the creation of broadleaves and coniferous woodland.

32. We will be using the opportunities presented by **Public Services Boards and Area Statement processes** to identify where integrated and collaborative working utilising woodland, trees and forests in a place can maximise the contribution to SMNR and the seven well-being goals. We are mindful of the fact that a place based approach must deliver a coherent whole at a national level in keeping with our key messages in SoNaRR and the emerging NNRP.
33. Having a greater understanding of our urban tree canopy cover resource (via NRW's Tree Canopy in Wales' Towns and Cities Report) enables Wales to understand the extent, nature and trend of our urban forest more comprehensively than ever before. Work through assessments such as i-Tree Eco enable us to **quantify the range of benefits that urban trees provide, and provide a stronger evidence** base on which to build more ambitious and comprehensive local policies and design solutions for urban green infrastructure.
34. Following the NAW Environment and Sustainability Committee's investigation into the management of the WG woodland estate of 2014 **we have been working closely with the forestry sector to improve all aspects of our forestry regulatory processes**. The need for a level playing field between the regulation of public and private forest management, was reiterated in the Better Regulation Delivery Office's (now Better Regulation) report of 2015, and our progress here is monitored by NRW's Forestry Business Sector Group as one of our 'Ten Areas for Action'. In particular we have strengthened the [NRW guidance available to Glastir applicants](#) to support better quality applications and streamline our regulatory and verification role. In conjunction with the forest sector we are finalising our approach to felling permissions linked to delivery of long-term forest management plans compatible with the UKFS and plans produced as part of certification to the [UK Woodland Assurance Standard](#) and capable of adaption to future rural development support for woodland management.
35. We are investigating the scope for **introducing Payment for Ecosystem Services** by considering the roles PES might play, developing our approach to inform WG policy development, and playing an active part in the development of some pathfinder schemes. This includes looking at Green Markets to establish how we can support Wales to harness a range of funding sources to deliver the environmental outcomes we seek. We are working with WG to develop the proposals and processes to utilise experimental powers and incorporate new thinking into our work. All of this will be built in to the Area Statement guidance we are developing. For example, there is growing support for the use of tree planting in areas where it can reduce the flow of diffuse pollutants from agriculture into water. Forest Research is leading [a European wide project](#) called [PESFOR-W](#) to understand better how Payments for Ecosystem Services (PES) can be developed to provide cost-effective solutions to enable tree planting for water benefits.
36. We are working closely with WG to better communicate the opportunities stated in SoNaRR and how they may be communicated spatially through platforms such as

WGs [GeoPortal Y Lle](#). Also under development is an approach to natural capital inventory and accounting which has the potential to better inform integrated policy development and decision making about land use, land use change and management priorities for better outcome delivery. Building on the SoNaRR 2016 report we are working on improved spatial analysis to inform land use and land management policy development and decision-making including the identification of 'opportunity spaces'²² for key WG policy delivery.

Index of annexes

Annex 1 - NRW roles and responsibilities in relation to forests, woodlands and trees

Annex 2 - Simplified governance structure and relationship to NRW and WG forestry role and responsibilities

Annex 3 - Case studies demonstrating success against the four strategic themes of WfW and the well-being goals

²² SoNaRR (2016) chapter 7 [Towards sustainable management of natural resources](#)

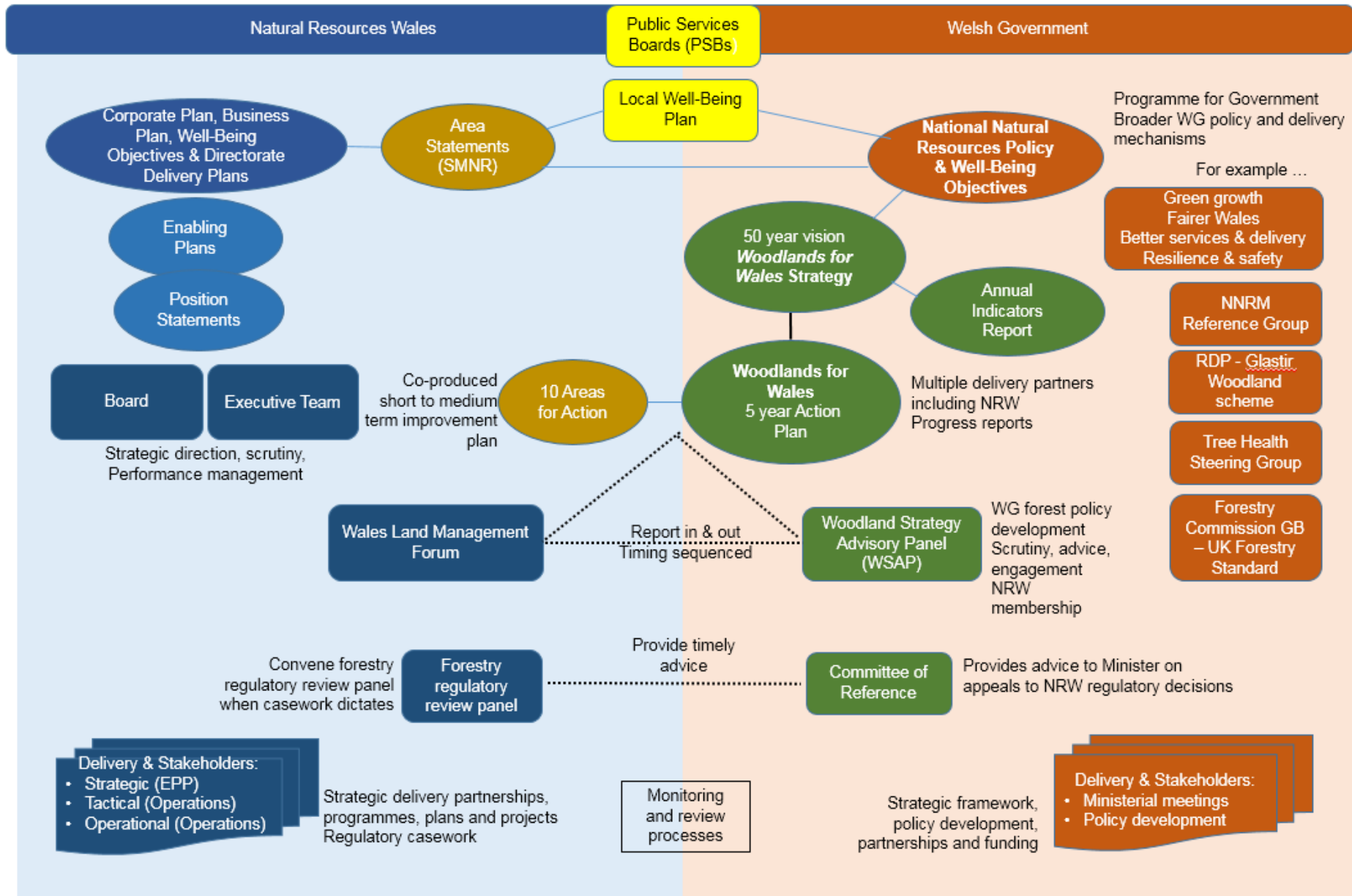
Annex 1: NRW roles and responsibilities in relation to forests, woodlands and trees

Role	Responsibilities
Land manager	<p>We manage the Welsh Government Woodland Estate (WGWE) as well as National Nature Reserves which include some of the finest native woodlands in Wales with very high cultural and biodiversity value.</p> <p>The WGWE accounts for approximately 40% of the Welsh Forest Resource, and supplies almost 60% of Welsh timber certified to FSC/PEFC.</p> <p>The WGWE is dedicated Open Access Land, providing opportunities across Wales for access under the Countryside and Rights of Way (CRoW) Act (2000), often close to where people live and work.</p> <p>In addition, we provide and manage a range of recreational events, facilities and trails including visitor centres, walking, riding, cycling, running and mountain biking routes. These opportunities attract over 4 million visits annually, providing opportunity for increased physical activity, for learning in and about the environment and for downstream economic benefit to communities.</p>
Regulator	<p>We are responsible for the control of felling and replanting of woodland, new woodland creation, deforestation, forest tracks and quarries, and tree health in forest situations through the granting of permits and licences, the assessment of compliance, the investigation of potential offences and taking enforcement action.</p> <p>We are the statutory conservation body for designated sites: SSSI to comply with Countryside and Rights of Ways Act (1981) and CRoW Act; SAC and SPA under EU Habitats and Species Directives. These sites safeguard some of our native woodland.</p> <p>We also administer the Ancient Woodland Inventory.</p> <p>We are a regulator under the Habitats Regulations (2010) where forestry/woodland activities may affect European Protected Species.</p>
Advisor / consultation body	<p>We provide statutory and non-statutory advice and guidance across our organisational remit, to Welsh Government, industry and the wider public and voluntary sector. This includes development planning advice, conservation advice for protected sites, forest management and regulatory advice and guidance.</p> <p>We are a consultation body for our own and others programmes, plans and projects in respect of environmental assessments.</p> <p>We also advise on management of species that may be damaging woodlands such as deer and grey squirrels.</p>
Evidence gatherer	<p>We monitor our environment, commissioning and undertaking research, developing our knowledge, and being a public records body, including in relation to forestry and woodland management.</p>

<p>Partner / Educator / Enabler</p>	<p>We manage third party activity on the WGWE (on which we may then provide statutory advice to other authorities and be required to consider applications for permits against regulatory regimes where we have responsibility).</p> <p>Through our Mynediad (formerly Woodlands and You) framework we encourage individuals, groups and other organisations to use the WGWE for activities, projects, events and learning.</p> <p>We aim to be a catalyst for others' work, helping them to also contribute to well-being goals. For example, we offer advice, guidance, training and resources on woodland based learning, working with Forest School Practitioners and facilitating the Outdoor Learning Training Network which ensures the standards and quality of training for practitioners in partnership with Agored Cymru.</p>
--	--

Annex 2 – Simplified governance structure and relationship to NRW and WG forestry role and responsibilities

Tudalen y pecyn 61

Annex 3: Case studies demonstrating success against the four strategic themes

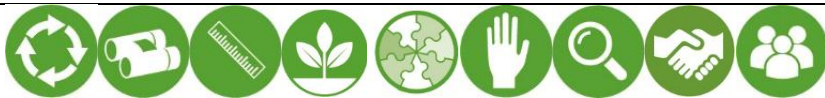
The following infographics highlight the relevance of each of the case studies to the achievement of the well-being goals.

	Adaptive management
	Long term
	Scale
	Building resilience
	Multiple benefits
	Preventative action
	Evidence
	Collaboration and engagement
	Public participation

Index of case studies

WfW strategic theme	Case study
Responding to climate change	Good Practice Guides – Forest Resilience Carbon sequestration Carbon substitution
Woodlands for people	Actif Woods project Spirit of Llynfi woodland Green infrastructure
A competitive and integrated forest sector	NRW five year Timber Marketing Plan Innovation Fund
Environmental quality	Biodiversity - Protected species and habitats Water quality management New Woodland Creation and Plant!

WfW strategic theme - Responding to climate change

Good Practice Guides – Forest Resilience

We have produced three new good practice guides that are intended for all forest and woodland managers in Wales. They provide information and advice to support decision-making to manage and improve the diversity and hence resilience of Welsh woodlands, and also improve outcomes for people. The guides address structural, species and genetic diversity, and they support compliance with the UK Forestry Standard (UKFS), the benchmark for sustainable forest management across the UK. They also directly contribute to delivery of the Woodlands for Wales Strategy²³.

The guide on **structural diversity** summarises the main types of silvicultural management systems, and explains the significance of each in terms of opportunities for improving structural diversity, and the impact they have on the range of benefits (or ecosystem services) that woodlands provide.

The guide on **tree species diversity** discusses the factors and variables that influence tree species selection, including climatic zones, forest type, soil type and exposure, and the importance of scale, and identifies the tree species or range of species that are most likely to be suited to a range of different forestry scenarios.

The guide on **genetic diversity** explains a range of different approaches to sourcing forest reproductive material (seeds, cones, cuttings and planting stock used in forest establishment). Genetic diversity is an important consideration as it will affect the extent to which tree species can adapt to the predicted effects of climate change in Wales. Options for managing genetic diversity, for native and non-natives species and for different planting scenarios, are discussed.

Carbon sequestration

The Carbon Positive Project is evaluating NRW's net carbon status, accounting for both carbon sequestration and greenhouse gas emissions across the whole of NRW's owned or managed estate. Part of the project has involved estimating the amount of carbon stored in the vegetation and soils of habitats on the NRW owned or managed estate, and the rate of additional carbon being stored each year (annual sequestration).

Woodland and peatland habitats make up approximately 84% of the land that NRW manage, and make significant contributions to the Wales' carbon budget. An improved understanding of carbon storage in these valuable habitats and soils will help us to plan how we can best manage them to protect existing carbon stocks

²³ See p17 of the Strategy

and enhance sequestration, e.g. by restoring and expanding our key peatland and woodland habitats. In relation to the restoration of afforested deep peat to open habitat, approximately 650 ha have undergone restoration to date. 1,095 hectares have been identified for restoration over the next five years, with another 1,000+ ha in the following five year period.

The project has identified mitigation opportunities to reduce our carbon impact as an organisation, and is in the process of analysing the costs, carbon savings and wider benefits of these measures to produce a costed, prioritised programme of work for NRW. Through sharing our approach and experience, the Carbon Positive Project will help to disseminate best practice in carbon management across the Welsh public sector, with the ambition of accelerating decarbonisation.

Carbon substitution

Wood and timber products are renewable and effective at sequestering carbon; approximately 50% of wood is carbon²⁴. Every tonne of wood that grows absorbs approximately 1.8 tonnes of atmospheric CO₂. This carbon remains sequestered until the wood decays or is burned. Whilst this is not permanent sequestration, it is estimated that there is currently around 20 million tonnes of absorbed carbon (representing 70 million tonnes of CO₂) in the UK housing stock, with the potential to increase this to 29 million tonnes of carbon by 2019. There is significant potential to increase the use of locally processed and grown timber in sustainable construction as Wales currently imports 80% of its needs.

In our recently published Timber Marketing Plan for the period 2017-22 (see later box), we have committed to adopting a simple 'carbon hierarchy of use' as a way of comparing the contribution of different wood products to reducing greenhouse gas emissions and supporting the effective storage of carbon. The hierarchy means that for roadside sales (which we directly control), we will: :

- Sell and grade out products to encourage the greatest degree of added value in the supply chain, e.g. maximise the availability of timber for construction
- Encourage the production of wood fuel from forest products with low end-value-use in areas close to high-value markets and established processing businesses
- Explore the potential to harvest additional biomass from all parts of the tree including branches/lop/top and roadside vegetation management programmes, to maximise the use of low-grade timber for fuel.

We have also been working with WoodKnowledge Wales, a not-for-profit, for public good, membership organisation that promotes green growth and the sustainable use of timber and wood products in Wales as part of a circular economy. The organisation's mission is to, '*... champion the development of wood-based industries for increased prosperity and well-being in Wales*'. A series of joint site visits are planned in 2017 that highlight use of timber in sustainable construction. WoodKnowledge Wales are also working with Powys County Council

²⁴ [Low Carbon: How Does Timber Fit the Bill?](#)

on a [new approach](#) to join-up timber supply with housing demand to facilitate the construction of modern high performance timber houses and do this in a manner that maximises the social benefit of their procurement helping to create much needed employment opportunities for local people. An early priority has been to develop the Powys Wood Encouragement Policy which is to be underpinned by an Action Plan to help turn aspiration into reality. It is hoped that the pioneering leadership shown in Powys will spread to other Local Authorities, with the ultimate hope that Welsh Government will create and implement an industrial strategy for wood.

WfW strategic theme - Woodlands for people

Actif Woods project

Delivered by Coed Lleol with funding from NRW and Big Lottery, the Actif Woods programme provides woodland activities for people with chronic health conditions (including heart disease, obesity, diabetes, osteoporosis, depression and mental health conditions). Overseen by a steering group comprising, amongst others, Public Health Wales, National Exercise Referral Scheme, Welsh Wildlife Trust, Coed Cymru, Age Cymru and Llais y Goedwig, Actif Woods has worked since 2013 with local organisations to provide woodland activities developed co-productively around the needs of participants in order to improve mental and physical health and well-being.

Delivering in ten areas across Wales, identified by high levels of deprivation and health inequalities, Actif Woods has worked with over 1000 participants in 1400 sessions (2013- 2016) with wide ranging positive impacts on individual health and well-being.

Actif Woods has had a broader impact through sharing experiences and learning with a wide range of stakeholders, including research, policy and practitioner communities. Through this the programme makes a valuable contribution to the understanding of green and social prescribing and the social value of the natural environment.

www.coedlleol.org.uk <https://vimeo.com/157699484>

<https://vimeo.com/102464719>

Spirit of Llynfi woodland

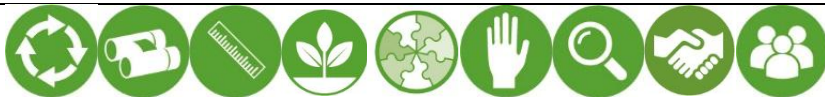
An opportunity to create 30ha of new woodland planting, transforming a former industrial site (Coegnant Colliery and Maesteg Washery) into a multi-functional 75ha community woodland in Upper Llynfi Valley, nine miles north of Bridgend and bordering the communities of Maesteg, Caerau and Nantyllyon. Demonstrating

how under-utilised land can be managed to bring multiple benefit to environmental and local people, helping communities become healthier, build resilience and be more prosperous. The challenge was to bring people together to develop a dynamic and resilient woodland resource to respond to the changing needs of people and the environment, both now and in the future.

Over the last decade, site investigations coupled with evidence demonstrating local deprivation and reduced healthy-life expectancy, led to Welsh Government, NRW and Ford Motor company funding. Collaboration and engagement with various partners including Swansea University, the Amphibian Reptile Conservation Trust and Bridgend Borough Council has helped to ensure the success of the project to date.

Public participation has been fundamental in the early development of site and will be integral to its long term management. Working with the community to prepare plans for the site, enabled local needs and aspirations to be assessed and incorporated. The community have taken an active role in developing the site including participating in the planting of 60,000 trees and 50,000 bulbs, choosing the site's name, creating an outdoor learning area and participating in the 'keeping the collieries' sculpture initiative.

The site has delivered numerous benefits including the creation of accessible space for relaxation and exercise, improved biodiversity, landscape and local flood risk. It provides performance space and a celebration of local industrial heritage. As site-based volunteering group has been established with the aim of further embedding the project within the community, ensuring the long term success and sustainability of the site. Projects which the group will be involved in include a geocache trail, dog activity area, pond creation, a sensory area and green exercise prescription pilot.

Green infrastructure

Trees and woodlands are important elements of Green Infrastructure in urban areas and beyond, and deliver multiple benefits including encouraging exercise, improving health and well-being, improving community cohesion, removing dust from air, slowing surface floodwater run-off, providing shelter, shade and cooling, and storing carbon.

The City of Cardiff Council, Dŵr Cymru Welsh Water and NRW are investing £2 million in Greener Grangetown, an innovative scheme to better manage rainwater in the community. Using the latest techniques, this scheme will catch, clean and divert rainwater directly into the River Taff instead of pumping it over eight miles through the Vale of Glamorgan to the sea. It will help to make Grangetown a greener, cleaner place to live. We want to ensure Greener Grangetown delivers a wide range of benefits for the environment and the local community. The street designs include installing attractive rain gardens and curbside planting areas. These will not only enhance local biodiversity and wildlife, but deliver important improvements to water quality in the River Taff, and encourage water efficiency. At

the same time, planting 135 new trees, from 19 different species, and creating 1,600m² additional green space will open up new opportunities for people to enjoy walking, cycling and other recreation close to where they live and work. There is overwhelming research that being closer to green space also improves people's physical and mental well-being. More greenery and tree planting will also mean noise and pollutants should be better absorbed, and air will be cleaner too. The scheme will be completed by December 2017.

www.greenergrangetown.wordpress.com

<https://www.youtube.com/watch?v=cQW84iRZUXo>

We have also worked with Local Authorities and others to produce local tree assessments in [Wrexham, Bridgend and the Tawe Catchment](#). These used an approach called 'i-Tree-Eco' to gain important extra information on the quality of the urban tree resource to inform local tree management strategies. Looking to the future, we will be focusing our work at a strategic level to recognise opportunities for green infrastructure, but also working to help others turn policy into good design and management practice on the ground. This will happen through National and Local Planning Policy and Local Development Plans, master planning, Public Service Boards and Well-being Plans, and Area Statements.

WfW strategic theme - A competitive and integrated forest sector

NRW five year Timber Marketing Plan

In January 2017 we published our [Timber Marketing Plan for the period 2017-22](#). This plan communicates our approach to the harvesting and marketing of timber from the WGWE, and was informed by a [public consultation](#) exercise in 2015. As managers of 38% of the Welsh forest resource we currently supply around 60% of the harvested timber volume in Wales, making this plan unique in many ways. All of our forests have long term plans setting out how their nature and character will change over the next 25 to 50 years. Timber harvesting and sales are a crucial part of the forest management cycle allowing us to restructure and shape our future forests.

We aim to secure the best value from the sale of timber by offering it for sale in a fair, open and transparent way that allows as many customers to compete for it as possible. This includes community woodland groups, social enterprises, new entrants and micro-business. Our [Woodlands and you](#) / Mynediad scheme encourages those wishing to be involved in the sustainable management of natural resources on the WGWE.

The maximum level of timber offered for sale each year will remain at 850,000 cubic metres over-bark standing (m³ obs). This will comprise a "baseline volume"

of around 700,000m³ obs in the form of Direct Production or conventional Standing Sales contracts. Up to a further 150,000m³ obs will be offered in the form of Standing Sales contracts with special conditions, in which the buyer will be responsible for carrying out their own civil engineering work and restocking clearfelled areas to an agreed specification. This will help to improve integration across the supply chain.

We will continue to have a number of Long Term Contracts, although these will reduce during the period of the plan with a resultant increase in open market sales which will enable us to be more responsive to market conditions. In the past, LTCs have helped to stimulate supply chain investments and in the future they may also be used to support our wider marketing objectives and policies in the context of SMNR.

We will continue to sell our timber with FSC and PEFC certification, which supports the wider supply chain in Wales who rely on this to maintain their own certification. We are committed to achieving best practice including the UK Forest Industry Safety Accord, UK Forestry Standard and Timber Haulage Code of Conduct, and work closely with our contractors and customers to help protect their safety and livelihoods.

Via quarterly formal sector business meetings, an annual Customer Liaison Meeting, and regular contact between customers and our sales team, we maintain good working relations with the sector.

Our performance against the UK Woodland Assurance Scheme is regularly audited, to support our certification to FSC and PEFC. In 2016, we received a number of commendations, including in relation to our timber harvesting standards (roadside stacking of timber), the mitigation of environmental and social impact linked to timber traffic management via the Tywi Timber Transport Forum, the management of accidental spillages during operations, the community woodland partnership project known as 'Coed y Bont', the use of long term timber sales contracts to facilitate supply chain investment in machinery, and support given to new entrants to the harvesting sector.

Innovation Fund

Working with the ES&T Department in Welsh Government and Innovate UK, we have set a number of challenges to industry and academia. The challenges are designed to develop new innovative products and services which, if adopted across Wales, will not only help solve significant environmental problems but also deliver economic benefits. Two of the challenges are directly related to the woodland sector.

The first considers extending the life of fence posts. Two solutions are currently being taken to the commercial stage and look at solving the issue of rotting that can take place at the soil interface. One product involves coating the lower section of the fence post with a plastic compound. The other uses nano-scale bio char

(carbon) derived from local wood. This is made into a coating which is applied under pressure to the fence post. Both approaches considerably extend the life of fence posts. This will ensure fencing is more cost effective, and this is essential in protecting newly planted trees from grazing stock.

A second challenge has also used locally sourced nano scale bio char, but this time as a soil improver. Many areas of Wales suffer from the inundation by invasive non-native species such as Rhododendron. These plants damage the native flora and fauna in the soil. This damage is often so great that even after clearing the invasive species, native plants are unable to re-colonise. A test site near Pontarddulais is being used to test how adding bio char to these damaged soils can assist natural regeneration. The results of applying bio char has to date been very encouraging.

WfW strategic theme - Environmental quality

Biodiversity - Protected species and habitats

The Environment Act places a duty on public authorities to “seek to maintain and enhance biodiversity” and “promote the resilience of ecosystems”. The WGWE, as well as the wider Welsh Forest Resource, support a whole range of protected species and habitats, and we are committed to playing our part in managing these to maintain and enhance biodiversity and promote resilience.

Wales holds a diverse range of semi-natural woodland types, reflecting variations in climate, soils, hydrology and historical management. Six broad types have been widely recognised, for example as priority habitats within Section 42(7). Upland Oakwood is the predominant of these types in Wales, occupying up to 50% of the semi-natural habitat area. The Meirionnydd Oakwoods and Bat Sites Special Area of Conservation (SAC) in Gwynedd contains internationally significant rare mosses, lichens and liverworts. We have been working in partnership with other organisations such as Plantlife, National Trust, RSPB and the Woodland Trust to manage this unique “temperate rainforest”, to maintain and enhance biodiversity and resilience but also the economic and social values of the area, by providing a high quality environment for peaceful enjoyment by local people and visitors. Despite the protection afforded to these woodlands, and the ongoing work to conserve them, there are worrying declines for several Welsh woodland specialists of upland Atlantic Oakwood such as wood warbler, pied flycatcher and tree pipit.

Our management of National Nature Reserves in Wales, including the Meirionnydd Oakwoods, was featured in a recent publication which highlights the contribution NNRs make to the well-being objectives.

<http://www.plantlife.org.uk/uk/our-work/conservation-projects/woodland/meirionnydd-woodlands-gwynedd>

<http://www.bbc.co.uk/earth/story/20150605-important-rainforest-in-wales>

Welsh woodlands are the home of many protected species, including European Protected Species such as the hazel dormouse, some of our rarest bats such as the lesser horseshoe bat and barbastelle bat, and great crested newt, and a host of other protected Section 42 (7) species. There are mixed success stories in relation to protected species in Wales. Monitoring information indicates that dormouse populations are declining across Wales and England. The reasons for this are likely to be complex but this decline emphasises the importance of sympathetic woodland management for this species which requires a highly diverse habitat. Red squirrels are now widespread in Anglesey, but remain vulnerable in other parts of Wales. Their success is intrinsically linked to woodland habitat and grey squirrel management. The ongoing reinforcement of pine marten populations in mid Wales is a recent success story with the relocated pine martens giving birth to their first offspring in 2016.

Annually, approximately 200 coupes within the WGWE are identified as having protected species which are subject to licensing or constraints requirements, including in relation to foraging and roosting bats, dormice and several raptor breeding sites. A range of Section 42 (7) species utilise the rides and edges of conifer forest including reptiles, butterflies and moths that require the open or flowery conditions found there. Our management of these sensitive areas is important, as it is for other niche habitats such as upland conifer restock for nightjars. As we implement long term FRPs in the context of SMNR, we will deliver more diverse and resilient woodlands, including restoration of our ancient woodland, and there will a greater opportunity to enhance woodland habitats and connectivity to support more species populations in Wales.

Water quality management

We are working hard to tackle EU Water Framework Directive (WFD) pressures related to forestry and woodlands. In Wales, forestry is identified as a reason for failure to achieve “good status” in 42 river catchments and two lakes, some 4% of our rivers. The failure is caused principally by acidification with the dominant causes of failure being low pH and poor fish populations. Other threats include sedimentation, pesticides, excessive shading, nutrient enrichment, contamination from fuel oils and barriers to fish migration.

We are committed to reducing the number of times forestry is identified as a reason for failure by dealing with the causes of those failures and improving environmental quality across the WGWE. We have a programme of work in place to achieve this, particularly to in relation to acidification.

- We have identified 22 prioritised water bodies where our actions can lead to a significant improvement in their status, and made a commitment to review the forest riparian management and drainage systems and ensure they meet best practice for water management by 2021. This is being done by undertaking river surveys along all the watercourses of a failing waterbody

that lie within the forests of the WGWE. The surveys record a wide range of information including riparian habitat quality, fish blockages, forest and roadside drain connections. Following the survey, a programme of works is identified for these watercourses that is further be prioritised where there are protected sites downstream, or communities at risk of flooding.

- We have published an '*Implementation guide to managing forests in acid-sensitive areas*,' with the aim of clarifying and simplifying the ways in which the Forestry Commission (FC) Practice Guide (2014) on [Managing forests in acid sensitive catchments](#), is put into practice in Wales. Implementing the guidance is an important step towards ensuring “good status” in some of our failing upland water bodies. We have several roles to play in order to ensure proper progress is made, working as forestry regulators, water regulators, a conservation body and as an advisor and land manager.

Despite some success to date, challenges remain, for example in relation to tackling diffuse pollution from forestry and agriculture more generally and when using the critical load exceedance methodology on a site by site by site basis where felling or new planting is planned (assessment using catchment-based critical load assessments would allow greater understanding on a Wales-wide basis to support SMNR).

New Woodland Creation

We are involved in delivering a number of different strands of Welsh Governments sustainable land management scheme, Glastir. One such strand is Glastir Woodlands. The Glastir Woodland Creation scheme provides support for the creation of new woodlands, including agroforestry options, which are designed to integrate the management of trees and woodlands into rural businesses.

We play an important role in delivering the Glastir Woodland Creation (GWC) scheme on behalf of the Welsh Government by advising applicants about whether new planting management plans meet Glastir scheme rules, the [UK Forestry Standard \(UKFS\)](#) and value for money requirements. This process is known as verification. Our verification role sits independently of our role as Regulatory Authority under the Environmental Impact Assessment (Forestry) (England and Wales) Regulations 1999. In accordance with these regulations, we determine whether new planting proposals will have a significant impact on the local environment.

A recent example of a successful application under the GWC scheme relates to an organic farm in mid Wales where 17ha was planted up in February and March 2016 with a “native carbon” broadleaves mixture (sessile oak, rowan, silver birch, alder, hazel and hawthorn) at 2m spacing. The farm business comprises 120 milking cows, a flock of 700 sheep and 50 fattening cattle.

Over 40,000 trees were planted with 6,000m fenced-out over a number of compartments on three farms. GWC is realising a number of benefits to the farm business and wider economy.

- The fencing and new planting are improving the structure and biosecurity of the farm by enhancing boundaries with neighbouring holdings.
- A regular income from GWC premium grants for 12 years
- A supply of timber and firewood in the future. The farm has a biomass boiler to heat the farmhouse and farm buildings.
- An improved carbon footprint, which the farmer feels will become more important in the future, especially with farm assurance schemes.

Benefits to the local economy, with the farm using a local planting contractor to carry out the work and trees purchased from a local tree nursery.

Plant!

The Welsh Governments Plant! Programme began in January 2008, in partnership with the Woodland Trust, and for the past three years has been delivered by Natural Resources Wales on behalf of the partnership. This long standing and very successful programme has had continued and consecutive Ministerial support and created national and international interest. The programme is designed to contribute to the Welsh Governments tree planting target of 100 000ha of trees to help mitigate against climate change and provide a tangible link between young children, their families and the natural environment. The programme contributes to the people of Wales feeling the connection between themselves and the benefits of trees and woodlands, and therefore contributes to the Well-Being goals.

The programme has successfully planted a tree for every child born and adopted in Wales since January 2008 and the tree total now stands at 312,034 trees over 143.02ha. Areas planted include locations Usk, Tredegar, Bridgend, Wrexham, Llanwrst, Blaenavon and Anglesey.

From 1st April 2014 the commitment was extended to plant an additional tree in Uganda for every child. Wales and Mbale work together through the Welsh Government's Wales for Africa Programme and the Ugandan project is run by the Size of Wales charity <http://plant.sizeofwales.org.uk/> Welsh Government's Wales for Africa Programme is covering the direct costs of the Ugandan trees as part of its wider efforts to promote greater resilience to climate change in the Mbale Region. By making a direct connection between people and communities in Wales and by tree planting both in Wales and in Uganda, Wales for Africa is building on the strong links that have been developed between communities over many years.

More information can be found at www.wales.gov.uk/plantatree

End

Wednesday, 29 March 2017

Papur Tystiolaeth

1. Y Cyd-destun

- 1.1. Mae dros 300,000 hectar o dir Cymru yn goetir, gelltydd a choedwigoedd. Mae 93,000 hectar arall o dan grwpiau bychain o goed - mewn perthi, caeau, parciau a gerddi ac wrth ymyl ffyrdd a rheilffyrdd ledled Cymru. Mae bron un rhan o bump o dir Cymru felly'n goed, gelltydd, coetir a choedwigoedd. Mae 117,000 hectar (bron 29%) o'r rheini'n rhan o ystad goetir Llywodraeth Cymru sy'n cael ei rheoli gan Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC).
- 1.2. *Coetiroedd i Gymru* yw strategaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer coetiroedd a choed yng Nghymru ar gyfer y 50 mlynedd nesaf. Mae'n cydnabod mai gweithgaredd tymor hir yw gofalu am goetir a choed a'i fod yn dod ag amrywiaeth o fanteision cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol i bobl Cymru, gan gynnwys cyfrannu'n sylweddol at leihau effeithiau hinsawdd sy'n newid. Sail y strategaeth yw rheoli coedwigoedd mewn ffordd gynaliadwy a'r manteision a ddaw yn sgil hynny. Trwy eu rheoli mewn ffordd gynaliadwy, bydd coedwigoedd yn gallu chwarae rhan lawn a phwysig i greu Cymru ffyniannus a diogel, iach ac egnïol, uchelgeisiol sy'n dysgu ac unedig a chysylltiedig, sy'n ymrwymo i reoli ei hadnoddau naturiol mewn ffordd gynaliadwy, hyn oll yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.
- 1.3. Mae Cynllun Gweithredu *Coetiroedd i Gymru* (a gyhoeddwyd ym mis Chwefror 2016 ac a fydd yn para tan fis Mawrth 2020) yn disgrifio gweithgareddau tymor byr i wireddu uchelgeisiau tymor hir *Coetiroedd i Gymru*. Mae'r Cynllun Gweithredu'n rhestru pymtheg blaenoriaeth sydd rhyngddynt yn disgrifio'r hyn a gaiff ei wneud i sicrhau canlyniadau a gwireddu gweledigaeth y strategaeth. Mae'r Cynllun Gweithredu'n disgrifio'r meysydd blaenoriaeth hyn yn fanwl a'u cyfraniad at gynnal pedair prif thema'r strategaeth.
- 1.4. Mae'r Cynllun Gweithredu llawn i'w weld yn Atodiad 1. Fe welwch ddiagram ar dudalen 6 sy'n esbonio amcanion y Cynllun Gweithredu a sut y mae'n cyfrannu at goetiroedd cynaliadwy. A cheir crynodeb o'r prif weithgareddau a'u cysylltiad â chanlyniadau'r strategaeth a'r nodau llesiant yn y tabl ar dudalen 15.
- 1.5. Mae'r crynodeb yn Atodiad 2 yn esbonio'r gwaith sydd wedi'i wneud i roi'r blaenoriaethau a nodwyd ar waith.
- 1.6. Mae'r papur tystiolaeth hwn yn ystyried rhai o gryfderau a gwendidau coedwigaeth yng Nghymru a'r cyfleoedd a'r bygythiadau sy'n eu hwynebu.

2. Cynnydd y Diwydiant Coedwigaeth a'r prif ffynonellau ariannu

- 2.1. Mae Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru - Rhaglen Datblygu Gwledig 2014-2020 yn cynnig grantiau ar gyfer rheoli a chreu coetiroedd. Mae'r cynllun Glastir – Creu Coetir wedi neilltuo £8.5 miliwn i helpu i greu mwy o goetiroedd. Mae £438,000 wedi'i neilltuo ar ben hynny ar gyfer paratoi cynlluniau rheoli coedwigoedd. Bydd £11.8 miliwn pellach yn cael ei ddarparu ar gyfer taliadau cynnal a phremiwm dros 12 mlynedd (ni ddaw'r cyfan o'r Rhaglen Datblygu Gwledig bresennol). Mae £1.04 miliwn arall wedi'i neilltuo ar gyfer prosiect o dan ofal CNC i fonitro fforestydd a rheoli risg ac mae £480,000 wedi'i roi ar gyfer y Cynllun Cydweithio i Gynllunio Coedwigaeth. Rhaid i'r holl goetir y bydd y Rhaglen Datblygu Gwledig yn talu amdano fodloni Safon Goedwigaeth y DU. Mae hyn yn golygu cryn ymgynghori â rhanddeiliaid, gan gynnwys pobl leol, ymddiriedolaethau archeolegol, mudiadau cadwraeth ac eraill gan gynnwys CNC.
- 2.2. Mae arian yn cael ei neilltuo hefyd, trwy'r Cynllun Buddsoddi mewn Busnesau Pren, i helpu busnesau, sef £8 miliwn dros gyfnod y Rhaglen.
- 2.3. Mae clefydau'n her fawr i'n coetir. Ar ddechrau'r Rhaglen Datblygu Gwledig, roedd yn glir bod angen help ar berchnogion coedwigoedd i ddelio â'r clefyd *Phytophthora ramorum* mewn coed llarwydd ac mae Llywodraeth Cymru wedi neilltuo £7 miliwn i berchenogion coetiroedd preifat i ddelio â'r clefyd trwy'r cynllun Glastir – Adfer Coetir.
- 2.4. Mae'r pecyn cyfan yn werth £37.258 miliwn dros gyfnod y Rhaglen er lles y sector.
- 2.5. Mae Cyswllt Ffermio yn cynnig pecyn o gymorth i helpu'r diwydiant coedwigaeth yng Nghymru i ddatblygu'i fusnesau. Mae'r pecyn hwn yn cynnwys gweithgareddau trosglwyddo gwybodaeth, cyngor arbenigol yn ogystal a hyfforddiant a help i arloesi. Mae hyn yn gam mawr ymlaen o ran estyn gwasanaethau cynghori Llywodraeth Cymru i'r sector goedwigaeth.
- 2.6. Ymchwil a datblygu yw gwreiddyn unrhyw benderfyniad polisi da ac arferion rheoli tir cynaliadwy. Forest Research yw'r prif gorff ymchwil i goed a choedwigaeth yn y DU ac mae'n cynnig gwasanaethau i berchenogion coedwigoedd, CNC a Llywodraeth Cymru. Eu cyllideb graidd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2016 oedd £12.597 miliwn. Mae Cyswllt Ffermio yn cydweithio'n agos â Forest Research i godi ymwybyddiaeth am yr ymchwil ddiweddaraf mewn coedwigaeth, gan gynnwys cynnal seminarau am iechyd coed.

3. Meysydd i ganolbwyntio arnyn nhw yn y dyfodol

Creu coetir newydd

- 3.1. Mae'n gallu bod yn anodd cael hyd i'r lle iawn ar gyfer coetir newydd a chael y gorau ohono. Mae tir ar gyfer plannu coetir newydd yn gallu bod yn brin hefyd, yn rhannol oherwydd pris tir a'r gystadleuaeth am y tir e.e. ar gyfer cynhyrchu bwyd. Ar ôl ei blannu, mae rhagdybiaeth y bydd y tir yn para'n goetir am byth. Gall hynny fod yn faen tramgwydd i berchenogion tir sydd am yr hyblygrwydd i allu newid eu cynlluniau yn y dyfodol. Mae creu a rheoli coetir yn ymrwymiad hirdymor ond gall fod yn gyfle hefyd. Mae gweithio gyda pherchenogion tir i fanteisio ar y cyfle hwn yn enghraifft o ymagwedd tymor hir sy'n rhan annatod o'r egwyddor datblygu cynaliadwy.
- 3.2. Efallai y bydd angen i fusnes sy'n ystyried plannu coetir newydd gynnal Asesiad o'i Effaith ar yr Amgylchedd (EIA). Bydd gofyn i Safonau Coedwigaeth gynnal ymgynghoriad a bydd gofyn i CNC, bron bob tro, ystyried a oes angen cynnal asesiad o'r effaith ar yr amgylchedd. Gall hyn hefyd fod yn rhwystr i greu coetir. Bydd Llywodraeth Cymru a CNC yn gweithio gyda'i gilydd i greu mesurau i helpu rhanddeiliaid i ddatblygu cynigion newydd ar gyfer creu coetiroedd ac i wella trefniadau'r EIA. Bydd hynny'n cynnwys asesu cysondeb rhwng cymhwyso trefniadau'r EIA ar gyfer coedwigaeth ac amaethyddiaeth ac arbrofi â ffyrdd newydd i ddiogelu cynefinoedd pwysig tra'n caniatáu creu mwy o goetiroedd newydd yng nghyd-

destun y Polisi Adnoddau Naturiol a Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 i helpu i wireddu'n nod o blannu mwy o goed.

- 3.3. Diben arian Llywodraeth Cymru trwy'r Rhaglen Datblygu Gwledig ar gyfer y Cynllun Cydweithio i Gynllunio Coedwigaeth yw talu am ddatblygu ffordd o'r gwaelod i fyny o reoli lle bydd rheolwyr coedwigoedd yn cydweithio â rhanddeiliaid a'r rheini y bydd Safonau Coedwigaeth y DU yn ymgynghori â nhw i gytuno lle i greu coetir. Mae'r gwerthusiad o rownd gyntaf y Cynllun hwn wedi'i gwblhau a chaiff y ceisiadau llwyddiannus eu cyhoeddi cyn hir. Cyhoeddir rownd arall yn yr hydref. Dylai hyn fod o help i chwalu'r rhwystrau i blannu coed newydd.
- 3.4. Yn y gorffennol, mae'r ffaith fod pawb wedi bod yn gweithio ar wahân wedi bod yn rhwystr i lwyddiant. Mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud yn siŵr bod arian y Rhaglen Datblygu Gwledig (ein rownd olaf o arian Ewropeaidd) yn canolbwyntio ar annog cydweithio i chwalu'r rhwystrau ac annog grwpiau i weithio gyda'i gilydd. Trwy'r Cynllun Rheoli Cynaliadwy, rydyn ni'n helpu perchenogion coedwigoedd a rheolwyr tir sydd am weithio gyda'i gilydd i greu coetir mewn man lle y bydd yn atal llygredd, yn gwella ansawdd dŵr ein hafonydd a llynnoedd ac yn cysgodi da byw.
- 3.5. Testun calondid mawr i Lywodraeth Cymru oedd gweld ymateb rhanddeiliaid fel y Cydffederasiwn Diwydiannau Coedwigoedd (ConFor) sydd wedi cymryd rhan frwd yn y trafodaethau sydd wedi'u cynnal ers refferendwm yr UE. Mae'n hanfodol bod mudiadau a chyrrff o Gymru'n gweithio gyda'i gilydd i wynebu heriau a chyfleoedd y dyfodol.

4. Cyfleoedd i Ddatblygu ein cyd-destun rhyngwladol ar gyfer Coedwigaeth

Yr economi ac ychwanegu at werth

- 4.1. Wrth i ymadawiad y DU â'r Undeb Ewropeaidd nesáu, mae cyfleoedd i feithrin ymhellach enw da Cymru am nwyddau a gwasanaethau o safon uchel, gydag adnoddau naturiol cryf yn sail iddynt, mewn marchnadoedd lleol a rhanbarthol. Mae Llywodraeth Cymru am weld sylw mawr yn cael ei roi ar wella prosesu ac ar ychwanegu at werth o fewn ein cadwyni cyflenwi er mwyn ein gwneud yn fwy cystadleuol. Daw cryfder ein hadnoddau naturiol a'r cyfleoedd y maen nhw'n eu cynnig hyd yn oed yn bwysicach i Gymru wrth inni ddiffinio lle newydd inni'n hunain yn y byd.
- 4.2. Rydyn ni'n dod i ddeall yn well werth economaidd y manteision y mae coed a choetiroedd yn eu cynnig, er enghraifft ansawdd aer gwell, llai o berygl o lifogydd ac iechyd a lles gwell. Byrdwn *Coetiroedd i Gymru* yw cynhyrchu cymaint o bren â phosib tra'n cynnal coetir am ei les amgylcheddol a chymdeithasol.
- 4.3. Daw pren ag elw ariannol i berchenogion y coetir. Mae'r penderfyniad i adael yr Undeb Ewropeaidd (ynghyd â gwendid y bunt) wedi creu rhai manteision tymor byr. Yn 2016, Gwerth Ychwanegol Gros (GVA) y sector goedwigaeth yng Nghymru oedd £528.6 miliwn gan gyflogi dros 10,000 o bobl. Daw'r cyfraniad hwn i'r economi oddi wrth goedwigaeth a thrin a thorri coed (£22.3 miliwn), trwy weithgynhyrchu pren a chynhyrchion o bren a chorc (£172.6 miliwn) a gweithgynhyrchu cynhyrchion papur (£333.7 miliwn). Ymhen amser, y gobaith yw gweld ein pren cartref yn cipio mwy o siâr o'r farchnad a gweld ein dibyniaeth ar fewnforion yn lleihau.

Carbon a Choetiroedd

- 4.4. Mae anelu at blannu mwy o goed yng Nghymru yn debygol o olygu y bydd angen mwy o arian arnon ni yn ogystal ag ystyried eto y polisiau a'r rheoliadau er mwyn inni allu gwireddu'n hamcanion. Bydd Llywodraeth Cymru'n edrych ar gynigion i blannu mwy o goed fel rhan o ystod o gynigion polisi y gaiff eu profi wrth lunio Cynllun Cyflawni Carbon Isel erbyn gwanwyn 2019.
- 4.5. Yn 2016, cryfhaodd Gweinidogion y fframwaith deddfwriaethol ar gyfer lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr trwy Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) sy'n gosod targed i leihau allyriadau 80% erbyn 2050. Mae'r Ddeddf yn gofyn am system o gyllidebau carbon bob 5 mlynedd a thargedau interim. Bydd y rhain yn gerrig camu i sicrhau y gwelwn gynnydd wrth inni weithio at y targed tymor hir. Yn unol â'r Ddeddf, rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi adroddiad, y Cynllun Cyflawni Carbon Isel, fydd yn gosod allan eu polisiau a'u cynigion o ran y cyllidebau carbon y maen nhw fel Gweinidogion unigol yn gyfrifol amdanynt.
- 4.6. Mae'r Cod Carbon Coetiroedd yn ganllaw sydd wedi hen ennill ei blwyf. Mae'n caniatáu i berchennog y tir gyfrif a dilysu faint o garbon fydd yn cael ei storio mewn prosiect coetiroedd newydd. Gellir defnyddio'r plattform a ddarperir gan y cod i werthu Credydau Carbon Coetiroedd ar y farchnad lleihau allyriadau gwirfoddol. Gall fod yn incwm ychwanegol mawr ei angen o garbon, dim ond un o'r gwasanaethau ecosystem a ddarperir gan goetir newydd.
- 4.7. Â bron un rhan o bump o dir Cymru o dan goed, mae gan ein coetir ran bwysig, gydag amaethyddiaeth, yn y frwydr i arafu'r newid yn yr hinsawdd. Wrth dyfu, mae coed yn cipio carbon o'r atmosffer. Dyna'r unig ffordd sydd gan gymdeithas hyd yma o wneud hynny. Law yn llaw â mesurau i leihau allyriadau carbon, mae diogelu a chynyddu'r arwynebedd sydd o dan goed a choetir gan sicrhau eu bod yn iach a chryf, yn rhan hanfodol o'n cynllun carbon isel ar gyfer y dyfodol. Mae'r economi rhad-ar-garbon yn gwneud yn well na'r economi yn gyffredinol a dylai'r maes ynni adnewyddadwy a symud at economi fwy cylchol gynnig mwy o gyfleoedd yn hyn o beth. Mae gan goed a choetiroedd eu rhan yn yr economi hon.

Clefydau

- 4.8. Mae hinsawdd sy'n newid yn dod â llawer o beryglon i'n coetiroedd all effeithio ar eu gallu i roi eu manteision inni, gan gynnwys plâon a chlefydau fel *Phytophthora ramorum* mewn coed llarwydd a *Chalara fraxinea* mewn coed ynn.
- 4.9. Mae cynnal iechyd ein coetiroedd yn flaenoriaeth fawr inni. Mae llwyrwgwmpo darnau eang o goetir ger cymunedau Cwm Afan ac yng Nghwm-carn yn dangos cymaint o effaith y gall gweithgareddau o'r fath ei chael ar y dirwedd a'r bobl sy'n byw, gweithio a hamddena ynddi, yn ogystal ag ar y sector prosesu pren a choed.
- 4.10. Mae Strategaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer rheoli *Phytophthora ramorum*, sy'n cael ei rhoi ar waith trwy'r wlad, yn anelu at arafu lledaeniad y clefyd, gan dderbyn oherwydd natur y clefyd a'i wasgariad, na fydd yn bosib ei ddileu. Mae cynlluniau gofalus ar gyfer cwmpo coed llarwydd yn cael eu cynnal mewn ardaloedd lle ceir lefelau uchel o heintio ond torrir coed hefyd mewn ardaloedd diglefyd er mwyn rhwystro'r clefyd rhag lledaenu.
- 4.11. Wrth i effeithiau *Chalara fraxinea* ddod yn fwyfwy amlwg, mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu tîm ymateb sy'n dod ag arbenigwyr o bob rhan o'r diwydiant, rheolwyr cludiant ac awdurdodau lleol a gwyddonwyr Forest Research ynghyd i arwain ein hymateb i'r clefyd hwn. Mae'r dystiolaeth gychwynnol yn awgrymu bod ein coed ynn yn gryfach na'n coed llarwydd ac ni ddylai perchenogion dorri coed ynn sy'n dangos arwyddion y clefyd oni bai eu bod yn

berylus. Cewch fwy o wybodaeth oddi wrth CNC, Forest Research a Llywodraeth Cymru yn y Sioe Fawr ac ar wefanau'r cyrff.

Rôl CNC wrth Daclo Clefydau

- 4.12. Rhaid llongyfarch CNC am ei waith yn cwmpo a chasglu coed heintiedig ar ystâd goed gyhoeddus Cymru a'r gwaith adfer sy'n cael ei wneud. Mae wedi chwarae rhan bwysig yn y frwydr yn erbyn effeithiau *Phytophthora ramorum*.
- 4.13. Er ei niwed i'r coed, mae'r clefyd yn rhoi cyfle inni brysuro newid ac i ailblannu rhywogaethau mwy priodol i ddatblygu coetiroedd iachach a mwy amrywiol a darparu mwy o amrywiaeth o goed i gynhyrchu pren o ansawdd uchel yng Nghymru. Trwy wneud, gwneir ein coetiroedd yn fwy deniadol i genedlaethau'r dyfodol.
- 4.14. Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi help i CNC i ailstocio'r erwau o goed llarwydd a gwmpwyd ar yr ystâd goed gyhoeddus. Ers 2013, mae'r Llywodraeth wedi rhoi £11.01 miliwn yn ychwanegol i CNC i'w helpu yn hyn o beth. Mae'r grant Glastir – Adfer Coetir bellach yn rhoi help ariannol i berchenogion tir preifat i ailblannu tir a lwyrwgwmpwyd o dan Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol a byddwn yn parhau i fonitro a diwygio'n strategaeth ar gyfer rheoli'r clefyd ar sail ymchwil gadarn ac ar ôl holi'r rheini yr effeithir arnynt.

Er bod y clefyd yn drychineb i goed llarwydd yng Nghymru ac mae ceisio ei reoli'n parhau'n broblem i'r sector coed, cymunedau ac ymwelwyr yng Nghymru, mae'n gyfle hefyd i ailblannu a chynyddu'r amrywiaeth o rywogaethau a chryfhau coetiroedd Cymru. Bydd hynny'n esgor ar amgylchedd o ansawdd uwch fydd â chyfraniad gwerthfawr at drechu tlodi trwy greu cyfleoedd gwaith, creu incwm i fusnesau yn y sectorau coedwigaeth a thwristiaeth a gwneud ein cymunedau'n llefydd mwy deniadol i fyw, gweithio a hamddena ynddyn nhw.

5. Twf a Newid i Wireddu ein Gweledigaeth ar gyfer ein Coedwigoedd

Yr amrywiaeth mewn coetir

- 5.1. Mae ar Gymru angen coetiroedd mawr a bach amrywiol eu natur sy'n cynnwys coed conwydd a choed llydanddail a bydd angen eu hintegreiddio â mannau agored a chynefinoedd eraill. Mae angen mwy o amrywiaeth o ddefnydd tir sy'n ymgorffori coetir, gan chwalu'r ffiniau artiffisial rhwng ffermdir, coed a threfi.
- 5.2. Mae angen i'r gorchudd coed a choetir barhau i gynyddu lle bynnag y gall hynny gael effaith positif ar gadernid a lles yr ecosystem. Dylid creu coetir a phlannu coed newydd i uno coetiroedd ac i gynyddu eu maint gan fynd i'r afael hefyd â'r heriau eraill a restrir yn adroddiad CNC ar gyflwr yr amgylchedd, mewn ardaloedd gwledig a threfol. Ar ôl eu colli, does dim all gymryd lle coed a choetir sydd o werth amgylcheddol mawr (gan gynnwys coed hynafol a choed treftadaeth) am eu bod yn darparu amrywiaeth eang o fuddiannau. Dylid eu rheoli fel bod eu cyflwr yn raddol wella.
- 5.3. Mae potensial i ddatblygu marchnadoedd newydd, hynny trwy gynhyrchion newydd ac arloesol sy'n ychwanegu at werth rhannau o'r gadwyn gyflenwi ac sy'n cymryd lle cynnyrch llai cynaliadwy, a thrwy arallgyfeirio i ddatblygu marchnadoedd mewn carbon, dŵr, bioamrywiaeth ac ynni.

Rôl Ystâd Goed Llywodraeth Cymru

- 5.4. Mae'r 117,000 o hectarau o goetir sy'n eiddo i Lywodraeth Cymru yn ased arwyddocaol. Mae'n rhoi cyfle i CNC ddatblygu dulliau cynaliadwy o reoli adnoddau naturiol ar raddfa fawr. Mae'r ystâd yn gyfwerth â bron draean o holl goetiroedd Cymru. Mae Llywodraeth Cymru'n gweithio gyda CNC yng nghyd-destun SoNaRR i ddatblygu datganiad manylach am ein cyd-weledigaeth ar gyfer rôl a phwrpas yr ystâd goed gyhoeddus. Bydd ein Polisi Adnoddau Naturiol yn llywio hyn a daw i ben yn gynnar yn 2018.

Pren i Adeiladu a Chodi Tai

- 5.5. Gellir defnyddio pren yn lle deunyddiau adeiladu mwy traddodiadol a llai cynaliadwy a gall ei gynhyrchu gyfrannu'n fawr at effaith coedwigoedd fel dalfa garbon a thrwy ei ddefnydd cynaliadwy mewn economi gylchol. Mae defnyddio pren mewn adeiladu yn storio'r carbon am y tymor hir ac mae'n ddewis carbon isel o'i gymharu â deunyddiau carbon-ddwys fel dur a choncrit. Cynhyrchir llai o wastraff yn y broses weithgynhyrchu ac wrth ddymchwel gan y gellir defnyddio isgynhyrchion a gwastraff pren mewn pwerdai biomas i gynhyrchu pŵer.

Mae buddsoddiad Llywodraeth Cymru o £30 miliwn mewn 20,000 o dai fforddiadwy newydd yn gyfle i bartneriaid gydweithio ac arloesi o ran deunyddiau fel pren a dulliau adeiladu. Mae'r rhan fwyaf o'r problemau technegol oedd yn gysylltiedig ag ansawdd pren adeiladu o Gymru wedi'u trechu bellach a thrwy ddefnyddio mwy o bren, datblygir cadwyn gyflenwi ddomestig i gwrdd â galw'r sector adeiladu am ddeunydd crai cynaliadwy. Mae defnyddio pren o Gymru i adeiladu tai yn golygu mewnforio llai o bren i Gymru. Mae'r ffaith nad oes angen cludo'r pren mor bell yn golygu y bydd llai o allyriadau yn cael eu gollwng wrth ei gludo ac yn olaf, caiff y carbon sy'n cael ei storio mewn pren ei gadw yn y pren am amser hir iawn wrth ei ddefnyddio i adeiladu.

Prosiectau cymunedol

- 5.6. Mae coetiroedd deniadol a hygyrch a mannau glas eraill yn ffocws ar gyfer gweithgareddau a hunaniaeth y gymuned ac yn sbarduno adfywiad a buddsoddiad.
- 5.7. Gall asedau sy'n cael eu rhedeg gan y gymuned, fel coetiroedd cymunedol neu gynlluniau ynni cymunedol greu incwm, gwaith a sgiliau lleol a chryfhau cydlyniant y gymuned trwy wirfoddoli. Ers mis Mawrth 2016, mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn rhoi help ariannol craidd i'r rhwydwaith coetir cymunedol Llais y Goedwig er mwyn helpu i sefydlu ac ehangu grwpiau coetir cymunedol. Mae dau swyddog yn cynnig cyngor a help i berchnogion coedwigoedd a gwirfoddolwyr. Maen nhw'n helpu i lunio cytundebau ar gyfer gweithgareddau gan gynnwys rheoli coetiroedd gan gymunedau, campfeydd awyr agored, cyfleoedd ar gyfer ysgolion coedwigoedd a chyfleoedd dysgu eraill. Yn achos coetiroedd nad oes gwerth ariannol amlwg iddynt, mae yna gyfleoedd i gymunedau gael mwy o ran yn eu rheoli ac ystyried ffyrdd arloesol o'u gwella ac ychwanegu at eu gwerth.

Manteision iechyd hamdden a thwristiaeth

- 5.8. Mae'r amgylchedd naturiol yn cynnig opsiynau sylweddol i wella iechyd corfforol a meddyliol trwy gynyddu'r cyfleoedd ar gyfer gweithgarwch corfforol. Mae coetiroedd a choed yn bwysig i iechyd a lles pobl. Mae cael chwarae a dysgu mewn mannau glas yn neilltuoel o bwysig i blant a'u datblygiad iach ac er mwyn eu helpu i ddeall a gwerthfawrogi'r amgylchedd. Mae ystâd goetir Llywodraeth Cymru yn ased hamddena anferth a ddaw â budd i iechyd pobl Cymru ac i

ymwelwyr. Mae cerddwyr, merlotwyr a beicwyr ymhlith eraill yn mwynhau canlyniadau'r ffordd gynaliadwy y mae CNC yn rheoli'r ystâd goed, hynny mewn canolfannau ymwelwyr ac mewn coetiroedd ger cymunedau, er enghraifft yng nghymoedd y De. Mae rôl CNC yn cynnwys ymgysylltu â'r gymuned a gellir gweld enghraifft o goetir newydd yn dod â buddiannau lles i bobl leol ym mhrosiect Llynfi ger Maesteg.

- 5.9. Mae coed mewn mannau glas mewn trefi a dinasoedd a'u cyffiniau hefyd yn hwb i iechyd a lles. Maen nhw'n dod â natur i gymunedau a gallant wella lles pobl trwy lanhau'r aer a thrwy wella'r mannau agored i bobl eu mwynhau. Rhaid gofalu am goed trefol i ddiogelu'r buddiannau hyn a buddiannau eraill.
- 5.10. Mae'r dystiolaeth sydd gennym ynghylch faint o lygreddau y mae coed yn eu hamsugno yn dal i dyfu. Mae coed a seilwaith gwyrdd eraill gan gynnwys perthi, yn rhwystr effeithiol rhag y deunydd gronynnol niweidiol sy'n cael eu cysylltu ag afiechyd mewn pobl. Mae ble mae coed yn cael eu plannu a pha fath o goed a blennir yn cael effaith arwyddocaol ar faint o lygredd sy'n cael ei amsugno a ph'un a yw'r effaith hynny'n llesol ai peidio.
- 5.11. Astudiaeth CNC 'Gorchudd Coed yn Nhrefi a Dinasoedd Cymru' yw'r arolwg cenedlaethol cyntaf o'r gorchudd coed mewn trefi a dinasoedd. Yn 2016, gydag arian Llywodraeth Cymru, aeth CNC ati i ddiweddarau'r adroddiad ar gyfer 2006, 2009 a 2013 yn holl ardaloedd trefol Cymru. Dangosodd yr adroddiadau bod y canopi yn crebachu, gyda gorchudd ar draws Cymru o 16.3% yn 2013, i lawr o 16.8% yn 2009.
- 5.12. Mae'r arolygon hyn yn rhoi sylfaen inni ar gyfer pennu targedau gweithredu. Er enghraifft, trwy nodi'r ardaloedd lle mae'r gorchudd coed yn neilltuol o fach a thrwy awgrymu y gallai dros 35% o'r tir yn nhrefi mwyaf Cymru fod ar gael i 'blannu'r goeden iawn yn y lle iawn' ynddyn nhw. Mae'r canlyniadau wedi'u rhannu â Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus ac eraill i ddylanwadu ar gynlluniau, polisïau a strategaethau cyhoeddus gan gynnwys Cynlluniau Llesiant.
- 5.13. Mae tair iTree Eco wedi'u cynnal yng Nghymru. Dull yw iTree Eco o fesur faint y mae coed trefol yn gwella ansawdd yr aer, yn lleihau carbon deuocsid ac yn rheoli llifogydd. Mae awdurdodau lleol yn cael eu hannog i ddefnyddio tystiolaeth fel iTree Eco i'w helpu i benderfynu sut i helpu i wella amrywiaeth a nerth y gorchudd coed mewn ardaloedd trefol.

Bioamrywiaeth a rheoli dŵr

- 5.14. Mae coetiroedd yn werthfawr i'n hamgylchedd trwy reoli dŵr, diogelu pridd a gwella ansawdd aer, fel dalfa garbon a thrwy harddu'r dirwedd a chreu hafan i fioamrywiaeth. Mae targedu'r gwaith plannu ar orlifdiroedd a thir o gwmpas afonydd neu integreiddio coetiroedd newydd â thir sy'n cael ei ddefnyddio at ddibenion eraill yn gallu lleihau'r perygl o lifogydd, lleihau effeithiau dŵr sy'n llifo oddi ar dir amaethyddol yn ogystal â darparu pren neu goed tân ar gyfer y fferm, cysgod i dda byw a chynffwrdd i fyd natur. Mae Llywodraeth Cymru'n gweithio gydag CNC ac amrywiaeth o randdeiliaid i wneud y mwyaf o'r cyfleoedd i ddatblygu ffrydiau ariannu sy'n seiliedig ar y farchnad - yr enw cyffredin ar hyn yw Taliadau am Wasanaethau Ecosystem (PES). Mae hyn yn cydnabod pwysigrwydd ecosystemau a'r buddiannau a ddaw o'r systemau hyn i helpu i ddod â newidiadau positif er lles bywyd gwyllt, ansawdd dŵr, lleihau'r perygl o lifogydd, iechyd a lles.

6. Yn olaf

- 6.1. Mae *Coetiroedd i Gymru* yn sylfaen gadarn i adeiladu arni wrth i Gymru wynebu heriau a chyfleoedd gadael yr UE a datblygu marchnadoedd rhyngwladol. Mae un rhan o bump o dir

Cymru o dan goed, coetir a choedwigoedd, sicrhau cyfraniad arwyddocaol at ddiwydiant, swyddi, hamdden, twristiaeth, iechyd ac arafu'r newid yn yr hinsawdd.

- 6.2. Maen nhw'n elfen hanfodol o'n Polisi Adnoddau Naturiol ac yn allweddol i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Rhaid i'r diwydiant barhau i gydweithio ac ymgysylltu â phob sector - cyhoeddus, gwirfoddol a busnes - i wneud yn siwr bod coetiroedd Cymru'n creu ac yn datblygu cyfleoedd newydd er lles cenedlaethau heddiw a chenedlaethau yfory.

A handwritten signature in black ink, reading "Lesley Griffiths". The signature is written in a cursive, flowing style.

Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig
Mehafin 2017

Cynllun Gweithredu

Coetiroedd i Gymru

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

"Coetiroedd i Gymru"

Strategaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer Coetiroedd a Choed

Cynllun Gweithredu Coetiroedd i Gymru

TABL CYNNWYS

		<i>Rhif Tudalen:</i>
Rhagair y Gweinidog		3
Rhan 1	"Coetiroedd i Gymru" <i>Crynodeb o strategaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer coetiroedd a choed yng Nghymru.</i>	4
Rhan 2	Cynllun Gweithredu <i>Ffocws tymor byr ar y camau gweithredu a'r gweithgareddau i wneud cynnydd tuag at gyflwyno uchelgeisiau tymor hir "Coetiroedd i Gymru".</i>	7
	- Egwyddorion Sylfaenol	8
	- Mecanweithiau Cyflawni	10
	- Camau Blaenoriaeth	13
Rhan 3	Adrodd ac Adolygu <i>Y broses ar gyfer monitro ac adrodd ar gynnydd yn erbyn y camau gweithredu a'r gweithgareddau a nodir yn y Cynllun Gweithredu hwn.</i>	50
Atodiad 1	"Coetiroedd i Gymru" Gweledigaeth, Themâu a Chanlyniadau	52
Atodiad 2	Nodau Llesiant	53
Atodiad 3	Geirfa	54

ISBN: 978-1-4734-5647-1

Rhagair y Gweinidog

Rwy'n falch iawn o fod yn darparu'r rhagair ar gyfer *Cynllun Gweithredu Coetiroedd i Gymru*. Mae'r Cynllun Gweithredu hwn yn nodi'r camau a'r gweithgareddau sy'n cael eucynllunio i sicrhau cynnydd tuag at gyflawni gweledigaeth a chanlyniadau ein strategaeth 50 mlynedd *Coetiroedd i Gymru*. Hoffwn ddiolch i bawb sydd wedi cymryd rhan yn y gwaith o baratoi'r Cynllun, yn arbennig Panel Ymgynghorol y Strategaeth Coetiroedd am eu mewnbwn annibynnol.

Mae coetiroedd iach, gwydn, o ansawdd uchel yn dod â manteision cymdeithasol a chymunedol gwirioneddol i bobl Cymru. Mae hyn yn arwain at amgylchedd o ansawdd gwell ac mae'n gwneud cyfraniad sylweddol tuag at drechu tloidi a chreu cyfleoedd sy'n gysylltiedig â thwf gwyrdd ar gyfer cyflogaeth a chreu incwm. Yn ogystal ag addasu i newid yn yr hinsawdd eu hunain, mae coetiroedd a choed yn helpu Cymru i ymateb i effeithiau newid yn yr hinsawdd drwy greu coetiroedd a thrwy wneud defnydd ehangach o bren o Gymru ar gyfer adeiladu cynaliadwy.

Nid oes amheuaeth fod coetiroedd a choed yn adnodd naturiol gwerthfawr sy'n gallu helpu i gwrdd ag anghenion pobl a chymunedau. Drwy'r camau gweithredu yn y Cynllun hwn, ein nod yw gwneud ein coetiroedd yn fwy amrywiol a gwydn a phlannu mwy o goed mewn coetiroedd er mwyn gwireddu'r buddion cymdeithasol, amgylcheddol ac economaidd y gallai coetiroedd a choed eu darparu, yn awr ac yn y dyfodol.

Mae Fframwaith y Polisi Adnoddau Naturiol yn datblygu fel dull o gynllunio a blaenoriaethu'r cyfleoedd a gyflwynir gan adnoddau naturiol yng Nghymru. Mae coetiroedd a choed yn asedau allweddol ac yn ffurfio rhan sylweddol o'n hadnoddau naturiol gan gyfrannu tuag at y nodau i wella llesiant Cymru ac a wnaed yn statudol gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Bydd y Cynllun hwn yn helpu i fwrw ymlaen gyda chyd-destun polisi ehangach adnoddau naturiol Cymru.

Bydd pawb sydd â diddordeb mewn coetiroedd a choed yn dymuno gweld gweledigaeth a chanlyniadau *Coetiroedd i Gymru* yn cael eu cyflawni. Rwy'n ddiolchgar i bawb sydd wedi cytuno i weithredu'r Cynllun hwn ac rydym yn awr i gyd bellach yn cael ein herio i gyflawni'r camau gweithredu i sicrhau bod coetiroedd yn cynnig buddion gwirioneddol i'r genhedlaeth hon a chenedlaethau'r dyfodol.

Carl Sargeant AC

Y Gweinidog Cyfoeth Naturiol

RHAN 1

"Coetiroedd i Gymru" – Crynodeb o Strategaeth Llywodraeth Cymru

1. "Coetiroedd i Gymru" yw strategaeth pum deg mlynedd Llywodraeth Cymru ar gyfer coetiroedd a choed yng Nghymru. Fe'i cyhoeddwyd yn wreiddiol yn 2001 ac fe'i diwygiwyd ym Mawrth 2009. Mae'n cyflwyno nodau ac amcanion polisi Llywodraeth Cymru ar gyfer yr *holl* goetiroedd a choed yng Nghymru, sef y rhai mewn perchnogaeth gyhoeddus a phreifat, boed hynny mewn amgylcheddau gwledig, ardaloedd o gwmpas trefi neu amgylcheddau trefol.
2. Mae "Coetiroedd i Gymru" yn cydnabod bod rheoli coetiroedd a choed yn weithgaredd hirdymor sy'n gallu dod ag ystod o fuddion cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol i bobl Cymru, gan gynnwys gwneud cyfraniad sylweddol tuag at liniaru effaith y newid yn yr hinsawdd. Mae coedwigaeth, coetiroedd a choed yn rhan allweddol o ddull mwy cyfannol o reoli adnoddau naturiol Cymru mewn dull mwy rhagweithiol, cynaliadwy a chydlynus. Mae'r dull hwn yn cael ei ddatblygu ym Mil yr Amgylchedd (Cymru). Oherwydd yr amrywiaeth o fuddion y gallant eu darparu, bydd coed Cymru yn cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant a nodwyd yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, gan helpu i sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu bodloni heb amharu ar allu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain. Mae coed Cymru felly yn ased bwysig sy'n cyfrannu at i gyflawni blaenoriaethau Llywodraeth Cymru o **sbarduno twf gwyrdd, gwydnwch a diogelwch** ac, yn arbennig, **trechu tlodi**.
3. Sail "Coetiroedd i Gymru" yw'r cysyniad o goedwigoedd, coetiroedd a choed cynaliadwy sy'n darparu ystod lawn o fuddion. Diffiniodd Cynhadledd y Gweinidogion ar Warchod Coedwigoedd yn Ewrop¹ reoli coedwigoedd yn gynaliadwy fel "*gofalu am a defnyddio coedwigoedd a thiroedd coedwig mewn ffordd, ac ar gyfradd, sy'n cynnal eu bioamrywiaeth, eu cynhyrchiant, eu gallu i adfywio, eu bywiogrwydd a'u potensial i gyflawni swyddogaethau ecolegol, economaidd a chymdeithasol perthnasol, yn awr ac yn y dyfodol, yn lleol, yn genedlaethol ac yn fyd-eang, ac mewn modd nad yw'n achosi difrod i ecosystemau eraill*". Rheoli coedwigoedd, coetiroedd a choed Cymru yn gynaliadwy yw'r sail y gallant wedyn ei defnyddio i gyfrannu at bob un o'r nodau ehangach yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
4. Gweledigaeth hirdymor "Coetiroedd i Gymru" yw:

"Bydd Cymru'n cael ei hadnabod am ei choetiroedd o ansawdd uchel sy'n harddu'r dirwedd, sy'n briodol i amodau lleol ac sydd â chymysgedd amrywiol o rywogaethau a chynefinoedd."

¹ Penderfyniad Ail Gynhadledd y Gweinidogion ar Warchod Coedwigoedd yn Ewrop, 16-17 Mehefin 1993.

Mae "*Coetiroedd i Gymru*" yn rhagweld y bydd cyflawni'r *Weledigaeth* yn: -

- darpar â buddion cymdeithasol a chymunedol gwirioneddol, yn lleol ac yn genedlaethol;
- cefnogi diwydiannau ffyniannus sy'n seiliedig ar goetiroedd; ac yn
- cyfrannu at amgylchedd o ansawdd gwell drwy Gymru gyfan.

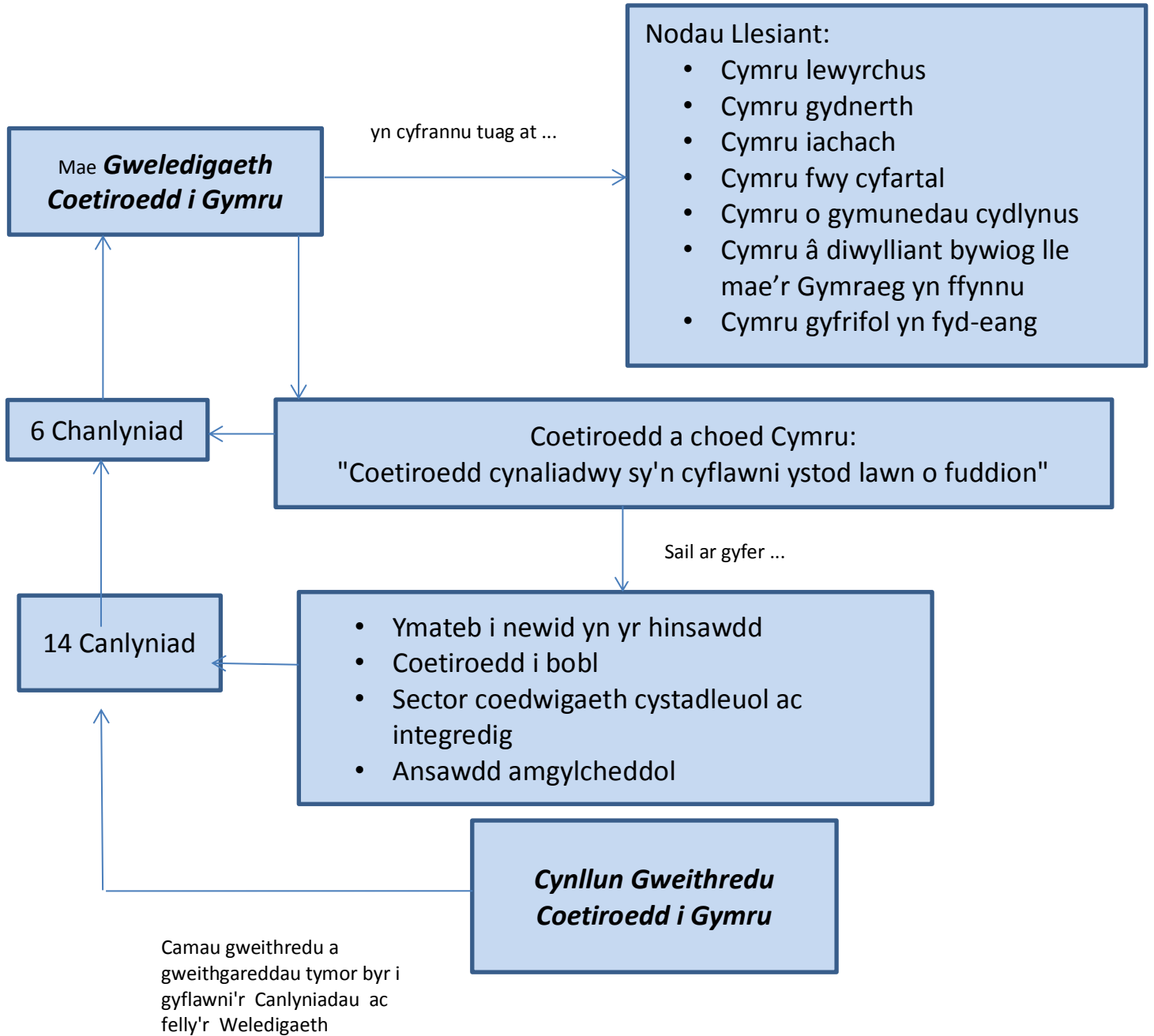
5. Mae "*Coetiroedd i Gymru*" yn nodi 20 o *Ganlyniadau* lefel uchel sy'n gweithredu fel ffocws hirdymor ar gyfer gweithredu'r *Weledigaeth*. Mae'r *Canlyniadau* wedi'u fframio o amgylch pum *Thema*:

- *Coetiroedd a Choed Cymru*
- *Ymateb i Newid yn yr Hinsawdd*
- *Coetiroedd i Bobl*
- *Sector Coedwigaeth Gystadleuol ac Integredig*
- *Ansawdd Amgylcheddol*

Mae natur ac ansawdd, dosbarthiad a rheolaeth coetiroedd a choed Cymru yn sail i gyflwyno "*Coetiroedd i Gymru*". Felly thema *Coetiroedd a Choed Cymru* yw'r sylfaen sy'n cefnogi'r pedair thema arall sy'n canolbwyntio ar faterion penodol. Cyflwynir *Themâu a Chanlyniadau "Coetiroedd i Gymru"*, ynghyd â'r *Weledigaeth*, yn **Atodiad 1**.

6. Bwriedir i'r *Cynllun Gweithredu* hwn nodi'r camau gweithredu a'r gweithgareddau tymor byr i gyflawni uchelgeisiau hirdymor "*Coetiroedd i Gymru*". Mae'n rhan o gyfres o gynlluniau pum mlynedd sy'n nodi'r camau gweithredu a gymerir yn ystod oes pob cynllun unigol. Mae camau gweithredu a gweithgareddau tymor byr (a ddisgrifir fel "*camau blaenoriaeth*") yn cael eu cysylltu yn y *Cynllun* hwn â'r *Canlyniadau* lefel uchel a nodwyd yn "*Coetiroedd i Gymru*". Mae'r *camau blaenoriaeth* hyn, ynghyd ag "*egwyddorion sylfaenol*" a "*mecanweithiau cyflawni*" (sy'n fwy parhaus eu natur ac yn debygol o barhau tu hwnt i oes pum mlynedd y *Cynllun* hwn i mewn i'r cynlluniau nesaf ac wedi hynny) yn ffurfio elfennau allweddol y *Cynllun Gweithredu*. Gyda'i gilydd, mae'r elfennau yn rhoi ffocws ar gamau gweithredu a gweithgareddau i wneud cynnydd tuag at gyflawni *Canlyniadau* a *Gweledigaeth "Coetiroedd i Gymru"*.
7. Mae'r diagram isod yn dangos sut mae'r *Cynllun Gweithredu* hwn yn gosod y camau gweithredu a'r gweithgareddau tymor byr i gyflawni uchelgeisiau hirdymor *Coetiroedd i Gymru* a fydd yn eu tro yn cyfrannu tuag at nodau ehangach llesiant yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (a gyflwynir yn fanwl yn **Atodiad 2**).

Cyd-destun ar gyfer "Cynllun Gweithredu Coetiroedd i Gymru"

RHAN 2

Cynllun Gweithredu

8. Ceir cyfranogiad a diddordeb eang a thraws-sector mewn coedwigaeth, coetiroedd a choed gan gynnwys gan: Lywodraeth Cymru; Cyfoeth Naturiol Cymru ("CNC"); awdurdodau lleol; busnesau; grwpiau coetiroedd a grwpiau cymunedol eraill; elusennau; tiffeddianwyr ac unigolion. Mae ganddynt oll ran i'w chwarae i gyflawni *Gweledigaeth "Coetiroedd i Gymru"* a chyflawni'r camau gweithredu a nodir yn y *Cynllun Gweithredu* hwn.
9. Mae'r *Cynllun Gweithredu* wedi ei ddatblygu o amgylch tair elfen sydd, gyda'i gilydd, yn rhoi sylw i gamau gweithredu a gweithgareddau'r holl sefydliadau a'r unigolion hyn. Yr elfennau yw:

<p style="text-align: center;"><i>Egwyddorion sylfaenol</i> Y sylfaen ar gyfer coetiroedd cynaliadwy sy'n darparu ystod lawn o fuddion</p> <p style="text-align: center;"><i>Mecanweithiau cyflawni</i> Yr offer ar gyfer cyflawni</p> <p style="text-align: center;"><i>Camau blaenoriaeth</i> Rhoddir sylw i gamau gweithredu tymor byr penodol a gweithgareddau ar gyfer cyflawni</p>

10. Mae'r *Cynllun Gweithredu* hwn yn mynd ymlaen tan Fawrth 31, 2020. Mae'r ***egwyddorion sylfaenol*** a'r ***mecanweithiau cyflawni*** yn fwy parhaol a sylfaenol eu natur a byddant yn parhau y tu hwnt i'r *Cynllun* hwn i'r cynlluniau nesaf ac wedi hynny. Mae'r ***camau blaenoriaeth*** yn gamau a gweithgareddau penodol i'w gweithredu yn ystod cyfnod y *Cynllun* hwn. Efallai na fydd llinellau rhannu clir rhwng y tair elfen hyn bob amser a gallai materion penodol gael eu cynnwys o fewn un, dwy neu hyd yn oed bob un o'r tair elfen. Er enghraifft, mae cyfeiriad at Safon Coedwigaeth y DU yn cael ei gynnwys yn y *Cynllun* hwn fel rhywbeth sy'n cefnogi ***egwyddor sylfaenol*** "coedwigoedd a choetiroedd cynaliadwy". Mae cadw at y Safon hefyd yn dangos "arfer gorau", un o'r ***mecanweithiau cyflawni***. Felly, nid yw ***egwyddorion sylfaenol, mecanweithiau cyflawni a chamau blaenoriaeth*** yn elfennau sy'n sefyll ar eu pennau eu hunain. Maent yn bendant iawn yn rhai rhyng-gysylltiedig a chyda'i gilydd yn y *Cynllun* hwn maent yn rhoi ffocws ar gyfer gweithgarwch i gyflawni *Canlyniadau a Gweledigaeth "Coetiroedd i Gymru"*.

11. Arwyddocâd y **camau blaenoriaeth** yw mai dyma'r camau penodol hynny a fydd yn cael eu cyflawni yn y tymor byr (hyd at 5 mlynedd) yn ystod oes y *Cynllun* hwn. Maent wedi eu cysylltu â *Chanlyniadau "Coetiroedd i Gymru"* ac adroddir am gynnydd yn eu herbyn yn flynyddol.
12. Nodir yr **egwyddorion sylfaenol, y mecanweithiau cyflawni a'r camau blaenoriaeth** isod.

Egwyddorion sylfaenol

Y sylfaen ar gyfer coetiroedd cynaliadwy yn darparu ystod lawn o fuddion

13. Yr **egwyddorion sylfaenol** yw'r rhai sy'n cynnig y fframwaith a'r cyd-destun ar gyfer cyflawni'r **camau blaenoriaeth** penodol a nodir yn y *Cynllun Gweithredu* hwn. Maent yn rhai mwy parhaol eu natur a byddant yn parhau y tu hwnt i'r *Cynllun* hwn i mewn i'r iteriadau nesaf a rhai yn y dyfodol.
14. Yr **egwyddorion sylfaenol** yw: -
 - **Rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy** i gynnal a gwella cydnerthedd ecosystemau Cymru, eu gallu i liniaru ac addasu i effeithiau newid yn yr hinsawdd a'u gallu i ddarparu buddion i bobl, amgylchedd ac economi Cymru, yn y presennol ac yn y dyfodol.
 - **Coedwigoedd a choetiroedd cynaliadwy fel y diffinnir gan y dogfennau canlynol:**
 - Safon Coedwigaeth y DU;
 - Safon Sicrhau Coetir y DU.
 - **Ymrwymïadau rhyngwladol:**

- Cyfraniad Cymru at ymrwymïadau'r DU, Ewropeaidd a byd-eang at reoli ecosystemau coedwigoedd yn gynaliadwy, er enghraifft o dan Gynhadledd y Gweinidogion ar Warchod Coedwigoedd yn Ewrop a'r Confensiwn Tirweddau Ewropeaidd.
- ***Buddion lluosog coedwigaeth, coetir a choed dros y tymor byr, canolig a hir fel:***
 - pren;
 - dal carbon;
 - rheoli dŵr;
 - ynni gwyrdd;
 - datblygu busnes a menter gymdeithasol;
 - addysg a sgiliau;
 - hamdden a mynediad;
 - iechyd a llesiant; a
 - bioamrywiaeth a gwasanaethau ecosystemau eraill.
- ***Cynyddu gorchudd coetir yng Nghymru***
 - i wneud y gorau o'r buddion cynaliadwy y gallai coedwigaeth, coetiroedd a choed eu darparu ar draws ardaloedd gwledig, amdrefol a threfol i ddiwallu anghenion pobl a chymunedau lleol; ac
 - integreiddio rheoli coedwigoedd, coetiroedd a choed gyda defnyddiau tir eraill i ddatblygu gwytnwch.
- ***Gweithio gyda'n gilydd i fanteisio ar gyfleoedd:***
 - Llywodraeth Cymru;
 - Cyfoeth Naturiol Cymru;
 - Cyfranogwyr² yn y gwaith o gyflawni'r Cynllun "Deg o Ardaloedd Gweithredu ar gyfer Adnoddau Coedwig Cymru".

² Llywodraeth Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru, Cydffederasiwn y Diwydiannau Coedwigaeth a Phartneriaeth Fusnes Coedwig Cymru.

- grwpiau coetiroedd a grwpiau cymunedol eraill;
- awdurdodau lleol;
- landlordiaid cymdeithasol cofrestredig;
- busnesau;
- elusennau;
- tîrfeddianwyr; ac
- unigolion.

- **Monitro:**

- drwy'r fframwaith statudol arfaethedig ar gyfer rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy;
- Dangosyddion ac arolygon *Coetiroedd i Gymru*;
- Y Rhestr Goedwigaeth Genedlaethol;
- Rhaglen fonitro a gwerthuso Glastir;
- Adrodd ynghylch /adolygu'r *Cynllun Gweithredu*; a
- thystiolaeth arall.

Mecanweithiau cyflawni

Yr offer ar gyfer cyflawni

15. Y ***mecanweithiau cyflawni*** yw'r prif offer ar gyfer cyflawni'r *camau blaenoriaeth* penodol a nodir yn y *Cynllun Gweithredu* hwn. Fel yr ***egwyddorion sylfaenol***, mae'r ***mecanweithiau cyflawni*** yn barhaus eu natur a byddant yn parhau y tu hwnt i'r *Cynllun* hwn i mewn i'r iteriadau nesaf a rhai yn y dyfodol.

16. Y ***mecanweithiau cyflawni*** yw: -

- **Yr offer cyflawni arfaethedig ar gyfer rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy, fel:**
 - **Cyllidebu carbon** i sbarduno cyflwyno cyfraniad Cymru at darged 2050 ar gyfer lleihau allyriadau nwyon tŷ gwyrdd;
 - **Adrodd am Gyflwr Adnoddau Naturiol** gan ddarparu'r sail tystiolaeth i nodi cyfleoedd i wella cydnerthedd adnoddau naturiol Cymru ac i wneud y gorau o'r manteision cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol tymor hir y maent yn eu darparu i sbarduno twf gwyrdd;
 - **Polisi Adnoddau Naturiol Cenedlaethol**, yn nodi'r cyfeiriad teithio ar lefel uchel ar gyfer yr holl bolisi sy'n gysylltiedig ag adnoddau naturiol yng Nghymru;
 - phroses gynllunio a gosod blaenoriaethau'r **Dull Seiliedig ar Ardal** sy'n cydlynu'r defnydd o adnoddau fel y gwneir y gorau o fuddion cynaliadwy yn y tymor hir ar gyfer pobl, amgylchedd ac economi Cymru yn y presennol ac yn y dyfodol; a
 - **Pholisi Cynllunio Cymru**, y fframwaith polisi cynllunio cenedlaethol i ddiogelu isadeiledd presennol a chyflwyno isadeiledd gwyrdd newydd fel rhan o ddatblygiad newydd er mwyn hyrwyddo cynaliadwyedd, twf economaidd ac iechyd a lles ein cymunedau.

- **Deddfwriaeth amgylcheddol bresennol:** swyddogaethau, dyletswyddau a phwerau dan ddeddfwriaeth gan gynnwys Deddf Coedwigaeth 1967 a Deddf Iechyd Planhigion 1967.

- **Arfer gorau:** gan gynnwys cynllunio rheoli coedwigoedd gan gadw at egwyddorion Safon Coedwigaeth y DU.

- **Cymhellion:**
 - cynhyrchu coed;
 - prosesu sylfaenol ac eilaidd;
 - ynni gwyrdd;

- dal carbon;
 - gwasanaethau a buddion diwylliannol a chymdeithasol;
 - taliadau am wasanaethau ecosystemau; a
 - chymorth y sector cyhoeddus (CDG (RDP) a Glastir, cyllid ERDF ac ESF, cyllid Ewrop 2020, LEADER, LIFE a chyllid grant arall).
- ***Polisi, gwybodaeth a chanllawiau***, gan gynnwys:
 - Polisi Adnoddau Naturiol Cenedlaethol;
 - Strategaeth Newid yn yr Hinsawdd i Gymru;
 - *Coetiroedd i Gymru*;
 - Cynllun Adfer Natur Cymru;
 - Polisi Cynllunio Cymru a'r gyfres ategol o Nodiadau Cyngor Technegol;
 - Polisiâu cymdeithasol gan gynnwys tlodi plant, twristiaeth a fframwaith adfywio lleoedd llewyrchus llawn addewid;
 - Cyswllt Ffermio;
 - Safon Coedwigaeth y DU;
 - UKWAS; ac
 - eiriolaeth Glastir.
- ***Rheoli Ystad Goed Llywodraeth Cymru:***
 - esiampol o arfer coedwigaeth da;
 - cyfleoedd i brofi ymchwil ac arfer gorau; a
 - blaenoriaethau Cynllun Corfforaethol a Chynllun Busnes blynyddol Cyfoeth Naturiol Cymru.
- ***Ymchwil a thystiolaeth:***

- gwyddoniaeth a thystiolaeth gadarn yn cefnogi'r gwaith o gyflawni coedwigoedd a choetiroedd cynaliadwy.
- **Gweithio'n gydgysylltiedig:**
 - cydweithio i sicrhau canlyniadau y cytunwyd arnynt;
 - creu cysylltiadau rhwng mentrau i wneud y gorau o'r cyllid a'r buddion sydd ar gael;
 - gweithio gyda sectorau defnydd tir eraill tuag at ddefnydd tir integredig.

Camau blaenoriaeth

Rhoddir sylw i gamau gweithredu tymor byr penodol a gweithgareddau ar gyfer cyflawni

17. O fewn y *Cynllun Gweithredu* hwn, mae pedwar ar ddeg o ***gamau blaenoriaeth***. Maent yn darparu ffocws tymor byr ar y camau gweithredu penodol i'w cyflawni dros oes y *Cynllun Gweithredu* hwn. Bob blwyddyn, bydd cynnydd yn erbyn y *camau blaenoriaeth* yn cael ei fonitro a rhoddir adroddiad yn ei gylch. Mae Rhan 3 - *Monitro ac Adrodd* - yn egluro sut y bydd hyn yn cael ei wneud.
18. Gallai *camau blaenoriaeth* newydd gael eu nodi wrth i amgylchiadau newid dros y cyfnod a gwmpesir gan y *Cynllun*. Ond ni fydd unrhyw *gam blaenoriaeth* yn cael ei ddileu hyd nes yr adroddir yn ei gylch.
19. Mae'r pedwar ar ddeg o *gamau blaenoriaeth* yn ymddangos isod ac maent yn cael eu grwpio o dan y chwe maes canlynol: -
 - ***lechyd coed***
 - ***Cefnogi creu a rheoli coetiroedd***
 - ***Gwella'r gwaith o reoli a chynhyrchu pren o Gymru a'i fanteision economaidd***

- **Gwella cyflwr coetiroedd a choed**
- **Coedwigaeth, coetiroedd a choed a'u gwerth o ran elfennau nad ydynt yn ymwneud â phren**
- **Gweithio ar draws ffiniau'r DU**

20. Mae fformat cyson yn cael ei ddefnyddio ar gyfer nodi'r *camau blaenoriaeth*:

- trosolwg byr sy'n rhoi cyflwyniad i bob maes ac i bob *cam gweithredu*;
- manylion am y sefydliad arweiniol a'r partneriaid, a fydd gyda'i gilydd yn sbarduno'r gwaith o gyflawni'r *camau gweithredu*;
- y sylfaen dystiolaeth ar gyfer y *camau gweithredu*;
- y gweithgaredd sydd ei angen i gyflawni'r *camau gweithredu*; a'r
- cynnydd yn erbyn y *camau gweithredu*.

Yn ogystal, wedi'u nodi o dan bob maes mae'r nodau llesiant ehangach y mae'r *camau blaenoriaeth* yn y maes hwnnw yn gwneud cyfraniad tuag at eu cyflawni.

21. Mae rhestr gryno o'r *camau blaenoriaeth* i'w gweld isod (tudalennau 14 i 17) ac yna ceir y manylion am bob cam gweithredu (tudalennau 18 i 48). Bu cynrychiolwyr o'r sector coetir a rhanddeiliaid eraill yn cymryd rhan mewn gweithdy "Cyflenwi" ar 15 Hydref, 2015. Pwrpas y gweithdy oedd ymgysylltu â rhanddeiliaid ynghylch symud ymlaen gyda chyflenwi'r dyhead o greu coetir 100,000 hectar a'r *camau blaenoriaeth* a nodwyd yn y *Cynllun Gweithredu* hwn. Cafodd trafodaethau'r cynrychiolwyr yn y gweithdy eu cynnwys o fewn y sylwebaeth ar y *camau blaenoriaeth* a nodir isod.

Camau Blaenoriaeth - Rhestr Gryno

Maes	Rhif	Cam Blaenoriaeth	Yn cyfrannu tuag at:	
			Canlyniadau CiG (W4W)	Nodau Llesiant
Iechyd Coed				
	1	Datblygu a chynnal cofrestr risg o blâu a chlefydau a'u bygythiad i iechyd coed yng Nghymru.	1; 2; 3; 16; a 18	<ul style="list-style-type: none"> • Cymru lewyrchus; • Cymru gydnerth; • Cymru iachach; a • Chymru gyfrifol yn fyd-eang.
	2	Gweithredu'r rhaglen adfer <i>Phytophthora ramorum</i> .		
Cefnogi creu a rheoli coetiroedd				
	3	Defnyddio'r fframwaith statudol a pholisi yng Nghymru i gyflawni'r gwaith o greu coetiroedd wrth wneud y gorau o'r buddion a ddarperir gan goedwigaeth, coetir a choed.	1; 2; 3; 4; 5; 6;	<ul style="list-style-type: none"> • Cymru lewyrchus; • Cymru gydnerth; • Cymru iachach; • Cymru fwy cyfartal; • Cymru o gymunedau cydlynus; a • Chymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu.
	4	Rheoli plannu coetiroedd a rhaglenni cynaeafu ar hyn o bryd ac yn y dyfodol i sicrhau bod cynhyrchu pren yn parhau yn y tymor hir.	7; 8; 9; 10; 11; 13; 14; 15; 16; 18; 19; a 20	
	5	Darparu mwy o goed a'u diogelu mewn trefi a dinasoedd a chymorth ar gyfer rheoli coed trefol yn gynaliadwy.		

Maes	Rhif	Cam Blaenoriaeth	Canlyniadau CiG (W4W)	Cyfrannu tuag at: Nodau Llesiant
	6	Archwilio'r materion sy'n gysylltiedig â galluogi a meithrin gallu grwpiau a mentrau cymunedol i gymryd rhan mewn rheoli coetiroedd, er mwyn eu helpu i ddefnyddio coetiroedd i wireddu amcanion llesiant.		
Gwella'r gwaith o reoli a chynhyrchu pren o Gymru a'i fanteision economaidd	7	Hyrwyddo'r defnydd o bren o Gymru, gan gynnwys fel deunydd hanfodol ar gyfer adeiladu cynaliadwy ac yn ganolog i ddarparu tai newydd.	1; 7; 8; 9; 11; 12; 13; a 15	<ul style="list-style-type: none"> • Cymru lewyrchus; • Cymru gydnerth; • Cymru fwy cyfartal; • Cymru o gymunedau cydlynus; a
	8	Datblygu modelau ar gyfer mentrau sy'n gysylltiedig â choetiroedd a darparu cyfleoedd ar gyfer cyflogaeth, addysg a hyfforddiant ar draws y sector coedwigaeth drwy ddatblygu sgiliau perthnasol yn y sector a darparu profiad gwaith fel llwybrau i gyflogaeth.		<ul style="list-style-type: none"> • Chymru gyfrifol yn fyd-eang.

Maes	Rhif	Camau Blaenoriaeth	Canlyniadau CiG (W4W)	Cyfrannu tuag at: Nodau Llesiant
Gwella cyflwr coetiroedd a choed	9	Archwilio digonolrwydd mesurau a gweithdrefnau presennol ar gyfer diogelu coed gwerthfawr a'r cyfle i'w gwella, yn enwedig coed hynafol, coed hynod a choed treftadaeth.		
	10	Parhau i ddod â safleoedd arbennig a nodwyd, Planhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol ("PAWS"), coetiroedd brodorol a chynefinoedd â blaenoriaeth o dan reolaeth ffafriol ar Ystad Goed Llywodraeth Cymru ac annog tirfeddianwyr preifat i wneud hynny.	1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 10; 16; 17; 18; 19; a 20	<ul style="list-style-type: none"> • Cymru lewyrchus; • Cymru gydnerth; • Cymru iachach; • Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu; a • Chymru gyfrifol yn fyd-eang.
	11	Datblygu, hyrwyddo a gweithredu rhaglenni i reoli rhywogaethau anfrodorol, ymledol sy'n niweidio cynefinoedd coetir.		

Maes	Rhif	Cam Blaenoriaeth	Yn cyfrannu tuag at:	
			Canlyniadau CiG (W4W)	Nodau Llesiant
Gwerth coedwigaeth, coetiroedd a choed o ran elfennau nad ydynt yn ymwneud â phren	12	Casglu tystiolaeth i fesur a gwerthuso gwerth elfennau nad ydynt yn ymwneud â phren coedwigaeth, coetiroedd a choed yng Nghymru.	3; 6; 8; 9; 10; a 11	<ul style="list-style-type: none"> • Cymru lewyrchus; • Cymru gydnerth; • Cymru iachach; • Cymru fwy cyfartal; • Cymru o gymunedau cydlynus; a • Chymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu.
	13	Hyrwyddo a gwella mynediad i goedwigaeth a choetiroedd i fwy o bobl gymryd rhan ac elwa o brofiadau hamdden awyr agored yn amlach. Targedu adnoddau mewn ardaloedd lle bydd y buddion iechyd, lles ac economaidd yn cael yr effaith fwyaf.		
Gweithio ar draws ffiniau'r DU	14	Cymryd rhan yn y Prosiect Llywodraethu Coedwigoedd i lunio'r cynllun ar gyfer cyflenwi swyddogaethau coedwigaeth ar draws ffiniau Prydain yn y dyfodol gan sicrhau bod anghenion Cymru, ac anghenion gweinyddiaethau eraill Prydain Fawr, yn cael eu diwallu.	2; 3; 5; 6; 13; 14; 16; a 18	<ul style="list-style-type: none"> • Cymru lewyrchus; • Cymru iachach; a • Chymru fwy cyfartal;

MAES Y CAM BLAENORIAETH

Iechyd Coed

Trosolwg

*Mae gan blâu a chlefydau botensial sylweddol i effeithio ar iechyd coed a choetiroedd ac i danseilio'r Weledigaeth ar gyfer Coetiroedd i Gymru. Dros y degawd diwethaf, mae nifer o blâu a chlefydau newydd wedi cael eu darganfod yn y Deyrnas Unedig ac mae rhai wedi ymsefydlu gyda chanlyniadau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol difrifol. Mae dibyniaeth Cymru ar ystod gul iawn o rywogaethau o goed a'r arfer yn y gorffennol o'u tyfu mewn ungnwd yn ein gwneud yn arbennig o agored i effaith plâu a chlefydau, fel y mae effaith *Phytophthora ramorum* ar goed llarwydd wedi dangos.*

*Mae Strategaeth Iechyd Coed Llywodraeth Cymru yn anelu at "warchod iechyd a bywiogrwydd coed a choetiroedd yng Nghymru drwy strategaethau sy'n allgau, canfod ac ymateb i blâu a phathogenau coed presennol a newydd, boed y rhain o darddiad brodorol neu estron". Mae'r gwaith o gyflenwi'r Strategaeth yn cael ei reoli gan Grŵp Llywio Iechyd Coed Cymru. Mae'r Grŵp yn cynnwys cynrychiolwyr o Lywodraeth Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru, ConFor, Cyswllt Amgylchedd Cymru ac eraill ag arbenigedd yn y maes hwn. Ei bwrpas yw rhoi cyngor a chymorth i Lywodraeth Cymru i ddatblygu ei hymateb strategol i achosion o blâu a chlefydau sy'n effeithio ar goed, gan gynnwys eu heffaith ar blanhigion yn yr amgylchedd ehangach. Mae dulliau penodol o reoli *P. ramorum* a chlefyd *Chalara* coed ynn (*Hymenoscyphus fraxineus*) eisoes wedi cael eu rhoi ar waith mewn ymateb i effaith y clefydau hyn yng Nghymru. Yn ogystal, bydd Cynllun Adfer Natur Cymru yn cyflwyno nodau ar gyfer cefnogi bioamrywiaeth a chreu gwydnwch ymysg ecosystemau Cymru.*

Cam	<i>Datblygu a chynnal cofrestr risg o blâu a chlefydau a'u</i>
<i>Blaenoriaeth 1:</i>	<i>bygythiad i iechyd coed yng Nghymru.</i>

<u>Sefydliadau</u>	<u>Grŵp Llywio Iechyd Coed Cymru; LIC; CNC; FR; CC; APHA;</u>
<u>Arweiniol a</u>	<u>ConFor; WFBP</u>

Phartneriaid:

Sail y dystiolaeth: Mae yna nifer o lwybrau i blâu a chlefydau ddod i mewn i'r DU a bydd effaith ffactorau amgylcheddol, ac yn enwedig newid yn yr hinsawdd, yn cael dylanwad mawr ar ymddygiad a dynameg poblogaeth yr organebau hynny.

Mae creu a chynnal cofrestr risg ar gyfer Cymru yn ganolog i fonitro bygythiadau presennol ac yn y dyfodol, gan ystyried newid yn yr hinsawdd, a llywio penderfyniadau ynghylch dethol rhywogaethau coed, dulliau effeithiol o reoli iechyd coed a rheoli coetiroedd o dan ymbarél rheoli coetiroedd yn gynaliadwy ac

ardystio coetiroedd.

Bydd y gofrestr risg yn ei gwneud yn bosibl i ddatblygu strategaethau rheoli clefydau yn brydlon mewn ymateb i unrhyw fgygythiad biotig sy'n dod i'r amlwg i goetiroedd a choed yng Nghymru.

Bydd LIC / Cyfoeth Naturiol Cymru yn cymryd rhan yn y Grŵp Cynghori ar Iechyd Coed ym Mhrydain Fawr a Gogledd Iwerddon i sicrhau bod gan Gymru fynediad at y wybodaeth ddiweddaraf am ddulliau o reoli plâu a chlefydau ar draws gwledydd y DU.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru"³:

- *Rhif 8: Iechyd a gwytnwch coed.*

Gweithgaredd sy'n ofynnol:

Gweithgaredd craidd LIC a Chyfoeth Naturiol Cymru, er enghraifft, yn cynnwys y rhaglen teithiau awyr i bwrpas gwyliadwriaeth; rhannu gwybodaeth gywir er mwyn sicrhau cefnogaeth ar sail gwybodaeth gan Bartneriaid.

Cynnydd:

I'w adrodd yn flynyddol.

**Cam
Blaenoriaeth 2:**

Gweithredu'r rhaglen adfer *Phytophthora ramorum*.

*Sefydliadau
Arweiniol a
Phartneriaid:*

LLC; Cyfoeth Naturiol Cymru; FR; APHA; ConFor; UKFPA; WFBP; Prif gwmnïau prosesu pren

*Sail y
dystiolaeth:*

Mae *Phytophthora ramorum* (*P ramorum*) yn bathogen eggsotig tebyg i ffwng y gwyddom sy'n effeithio ar amrywiaeth eang o blanhigion lletyol. Mae'n bresennol mewn nifer o wledydd Ewropeaidd a chafodd ei gadarnhau gyntaf ym Mhrydain Fawr yn 2002. Roedd heintiau cychwynnol mewn meithrinfeydd a gerddi ar rhododendronau a llwyni eraill ac fe ledaenodd wedi hynny yn araf ac ar lefel isel. Yn 2009 cafodd y clefyd ei ganfod ar goed llarwydd, ac mae wedi dod yn gyffredin ar draws y rhan orllewinol o Brydain.

Mae strategaeth rheoli'r clefyd *P. ramorum*, a ddatblygwyd gan Grŵp Llywio Iechyd Coed Cymru, yn nodi'r dull a ddefnyddir trwy Gymru gyfan tuag at reoli'r clwy, gan dderbyn, oherwydd

³ Gweler Rhan 3 "Adrodd ac Adolygu". Gellir gweld y Dangosyddion yn: <http://gov.wales/statistics-and-research/woodlands-wales-indicators/?lang=en>.

natur y clefyd a'i ddsbarthiad ledled Cymru, nad yw ei ddileu yn opsiwn. Er bod *P.ramorum* yn drychineb i larwydd yng Nghymru, a bod ei reoli yn broblem barhaus i'r sector coetir, mae hefyd yn gyfle i wella strwythur oedran a chynyddu amrywiaeth y rhywogaethau yng nghoetiroedd Cymru i fodloni gweledigaeth *Coetiroedd i Gymru*. Er mwyn cyflawni'r amcan hwn, mae angen i ailstocio safleoedd mewn ymateb i *P.ramorum* fod gyda rhywogaethau cynhyrchiol o'r tarddiad iawn sy'n gallu cynhyrchu pren i gefnogi'r sector coedwigaeth yn ogystal â bioamrywiaeth ac adeiladu gwytnwch o fewn ecosystemau.

Mae'r rhaglen adfer yn asesu'r effaith ar bob coetir heintiedig yng Nghymru sydd mewn eiddo cyhoeddus a phreifat, gyda'r nod o alluogi'r coetiroedd hynny i barhau i wneud cyfraniad cadarnhaol at gyflawni agenda Twf Gwyrdd Llywodraeth Cymru a *Choetiroedd i Gymru*.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- *Rhif 1: Coetiroedd a choed;*
- *Rhif 2: Arallgyfeirio mewn coetiroedd;*
- *Rhif 3: Rheoli coetiroedd yn gynaliadwy; a*
- *Rhif 8: Iechyd a gwytnwch coed.*

Gweithgaredd sy'n ofynnol:

Gweithgaredd craidd Llywodraeth Cymru a Chyfoeth Naturiol Cymru; cyfranogiad gweithredol a chydweithredol gan Bartneriaid; gwybodaeth gywir a diweddaraf; gweithredu Glastir yn llwyddiannus; cyfle o ran gwersi a ddysgwyd i hysbysu'r rheolwyr am unrhyw achos o glefyd yn y dyfodol gan gynnwys o ran cyfathrebu, defnydd o wyddoniaeth dinasyddion a chodi ymwybyddiaeth y cyhoedd

Cynnydd: I'w adrodd yn flynyddol.

Perthynas â blaenoriaethau'r llywodraeth

Mae Camau Blaenoriaeth 1 a 2 yn cyfrannu tuag at:

- *Ganlyniadau Coetiroedd i Gymru" 1; 2; 3; 16; ac 18.*
- *Nodau Llesiant: **Cymru lewyrchus; Cymru gydnerth; Cymru iachach a Chymru sy'n gyfrifol yn fyd-eang.***

MAES Y CAM BLAENORIAETH

Cefnogi creu a rheoli coetiroedd

Trosolwg

Mae coetiroedd a choed, mewn perchnogaeth gyhoeddus a phreifat, boed mewn amgylcheddau gwledig, ardaloedd o gwmpas trefi neu amgylcheddau trefol, yn gynefinoedd gwerthfawr yn eu rhinwedd eu hunain ac yn rhan annatod o weithrediad amgylchedd Cymru. Maent yn aml o werth tirweddol arwyddocaol ac yn cysylltu pobl a chymunedau at ymdeimlad o le. Mae "Coetiroedd i Gymru" yn nodi polisi Llywodraeth Cymru i osgoi cael gwared diangen ar goetir a chynyddu gorchudd coetir yng Nghymru er mwyn sicrhau y gallai coed a choetiroedd barhau i ddarparu'r ystod lawn o wasanaethau ar gyfer ecosystemau, gan gynnwys coetiroedd fel adnodd i bobl o safbwynt hamdden, mynediad a mwynderau a choetiroedd fel ffynhonnell deunydd crai yn cefnogi sector coedwigaeth ffyniannus. Ond rhaid ystyried hefyd fod Cymru yn un o'r gwledydd lleiaf coediog yn Ewrop gyda llawer o'r coetir naturiol yn dameidiog ac yn ynsig.

Mae bron i hanner (46%) y coetiroedd yng Nghymru wedi eu hardystio o dan Gynllun y Cyngor Stiwardiaeth Coedwigoedd ac yn cael eu rheoli o dan Safon Coedwigaeth y DU a'i chasgliad cysylltiedig o ganllawiau. Mae'r rhan fwyaf o'r arwynebedd hwn yn cynnwys yr ystad coetir cyhoeddus a reolir gan Gyfoeth Naturiol Cymru. Ond mae cyfran sylweddol o goetir heb ei reoli neu nid yw'n cael ei reoli'n ddigonol ar hyn o bryd. Yr her yw dod â mwy o goetiroedd, gan gynnwys coetiroedd sy'n fach o ran maint ac yn aml yn dameidiog, dan reolaeth yn unol ag egwyddorion Safon Coedwigaeth y DU. Bydd gwella rhwydweithiau coetiroedd yn cefnogi bioamrywiaeth Cymru ac yn helpu i ddatblygu gwytnwch ecosystemau.

Mae'r rhywogaeth iawn o goeden wedi ei phlannu yn y lle iawn ac yn cael ei rheoli'n gywir yn gallu helpu i reoleiddio llif y dŵr, lliniaru llifogydd ac ailgyfeirio llygredd gwasgaredig o amaethyddiaeth a llygredd aer mewn trefi a dinasoedd. Gall coed leihau erydiad pridd, diogelu storffeydd carbon yn y pridd a chynyddu trylifiad dŵr gan leihau dŵr ffo. Maent yn darparu cysgod i dda byw a chyrsgiau dŵr, yn gweithredu fel atalfeydd gwynt a thirlunio, ac yn darparu cynefinoedd gwerthfawr sy'n cefnogi amrywiaeth eang o fioamrywiaeth. Maent yn dal a storio carbon ac yn darparu ffynhonnell adnewyddadwy o ddeunydd, yn ogystal â chynnyg cyfleoedd ar gyfer hamdden ac iechyd.

Mae Strategaeth Newid yn yr Hinsawdd Cymru, a gyhoeddwyd yn 2010, yn cynnwys dyhead i greu 100,000 hectar (ha) o goetir newydd rhwng 2010 a 2030 fel modd i helpu Cymru i gyrraedd ei thargedau lleihau allyriadau carbon. Roedd y dyhead yn un o argymhellion allweddol y Grŵp Defnydd Tir a Newid yn yr Hinsawdd. Derbyniwyd yr argymhelliad gan Lywodraeth Cymru fel targed newid hinsawdd i gyrraedd lefelau o leihad mewn allyriadau nwyon tŷ gwydr yng Nghymru drwy ddal a storio carbon yn y tymor hir. Roedd y dyhead yn golygu plannu 5,000ha o orchudd coetir ychwanegol y flwyddyn o 2010 i 2030, lefel uwch o blannu nag unrhyw lefel a gyflawnwyd erioed o'r blaen yng Nghymru, gan gynnwys plannu ar raddfa fawr yn ystod yr 1950au a'r 1960au. Yn 2014, comisynodd Llywodraeth Cymru ADAS i

adolygu'r targed newid hinsawdd. Argymhellodd ADAS ostyngiad yn y targed i 50,000ha o goetiroedd wedi'u creu i gael eu darparu dros 25 mlynedd hyd at 2040.

Mae argymhellion y Grŵp Defnydd Tir a Newid yn yr Hinsawdd ac argymhellion ADAS yn rhagweld creu coetiroedd newydd ar lefel sy'n llawer uwch na'r hyn a gyflawnwyd mewn gwirionedd dros y blynyddoedd diwethaf: rhwng 2010 a 2015, cafodd 3,203ha o goetir ei greu yng Nghymru. Mae'r Pwyllgor ar Newid yn yr Hinsawdd wedi argymhell⁴ y dylid ystyried a oes angen mesurau pellach i sicrhau bod targedau plannu coed yn cael eu bodloni - ar sail yr hyn a gyflawnwyd ar hyn o bryd, mae angen dull gwell o sicrhau bod creu coetiroedd yn cefnogi'r gwaith o gyflawni ein targedau newid hinsawdd

Yn fyr, mae gan goetiroedd y potensial i greu gweithgarwch economaidd, creu cyfleoedd cyflogaeth a gwella bioamrywiaeth a'r modd y mae amgylchedd Cymru yn gweithio. Yn benodol, mae angen i ni wneud ymdrech arbennig i annog ffermwyr a pherchnogion tir a choetiroedd mawr eraill fel awdurdodau lleol, trwy Gymunedau Gwledig - Cynllun Datblygu Gwledig 2014-2020, er enghraifft, i ddod â'u coetiroedd dan reolaeth gynaliadwy ar gyfer bioamrywiaeth, pren, tanwydd coed a buddion amgylcheddol eraill. Bydd gweithgaredd o'r fath yn darparu ystod o wasanaethau ecosystemau, yn ogystal â galluogi tîrfeddianwyr fel ffermwyr i arallgyfeirio eu busnesau.

Ond mae'n rhaid i greu a rheoli coetiroedd gael ei arwain gan yr angen i ddiogelu cynefinoedd lled-naturiol, nodweddion hanesyddol a thirweddau nodweddiadol. Er bod gan "Coetiroedd i Gymru" ragdybiaeth gref yn erbyn cael gwared â choetir yn barhaol, o dan rai amgylchiadau gellir ei gyfiawnhau os oes angen adfer cynefinoedd agored â blaenoriaeth uchel.

Cam Blaenoriaeth 3: **Defnyddio'r fframwaith statudol a pholisi yng Nghymru i sicrhau creu coetiroedd wrth fanteisio i'r eithaf ar y buddion a ddarperir gan goedwigaeth, coetir a choed.**

Sefydliadau Arweiniol a Phartneriaid: Cyfoeth Naturiol Cymru; LIC; FR; ConFor; WFBP; Coed Cadw; Coed Cymru; Llais y Goedwig; Awdurdodau Lleol.

Sail y dystiolaeth: Mae Fframwaith Polisi Adnoddau Naturiol Llywodraeth Cymru ("NRPF") yn ddull o gynllunio a blaenoriaethu rheoli adnoddau naturiol ("NRM") i grynhoi'r gwerth a'r cyfleoedd a gyflwynir gan adnoddau naturiol yng Nghymru a rhaid i goetiroedd wneud cyfraniad mawr at weithredu'r dull hwn. Mae Bil yr Amgylchedd Llywodraeth Cymru yn anelu at sefydlu fframwaith deddfwriaethol ynghylch y Fframwaith Polisi Adnoddau Naturiol (NRPF) a Rheoli Adnoddau Naturiol (NRM), a fydd yn cefnogi cynllunio ar gyfer creu a rheoli coetiroedd mewn ffordd sy'n

⁴ Argymhelliad 32 o "Reducing emissions and preparing for climate change: 2015 Progress Report to Parliament" (June 2015) (<https://www.theccc.org.uk/publication/reducing-emissions-and-preparing-for-climate-change-2015-progress-report-to-parliament/>)

ystyried ystod eang o fanteision a ddarperir gan goed. Mae'r gofynion statudol a amlinellir yn y Bil, felly, yn gyfle i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r targed o greu coetir, a bydd angen i'r buddion a ddarperir gan goedwigaeth, coetir a choed gael sylw amlwg wrth i'r ddeddfwriaeth newydd hon gael ei gweithredu.

Mae Bil yr Amgylchedd hefyd yn argymhell dyletswydd ar Weinidogion Cymru i sicrhau bod allyriadau nwyon tŷ gwydr yn 2050 o leiaf 80% yn is na lefelau'r llinell sylfaen. Argymhellir targedau interim er mwyn darparu llwybr priodol i gyflawni hyn, a fydd yn darparu cyfeiriad ar gyfer cyllidebau carbon ar gyfanswm yr allyriadau y gellir eu hallyrru yng Nghymru. Bydd cyllidebau carbon yn cael eu gosod am gyfnodau penodol, a elwir yn gyfnodau cyllidebol, gan ddechrau ar gyfer 2016-2020 ac wedyn bob pum mlynedd hyd at 2050. Mae hyn yn cyd-fynd â'r cyfnod a gwmpesir gan y cynllun hwn, a bydd creu a rheoli coetiroedd yn chwarae rhan bwysig o ran cyrraedd cyllidebau carbon, y targedau allyriadau interim a tharged allyriadau 2050. Bydd cyllidebau carbon yn gymhellant i blannu coed gan fod costau defnyddio coed i dynnu carbon yn cymharu'n ffafriol â chostau opsiynau atal eraill. Bydd cyllidebau yn cael eu gosod ar sail y dystiolaeth orau sydd ar gael a fydd yn ei thro yn sail ar gyfer gosod targedau ar gyfer creu coetiroedd yn y dyfodol.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gosod fframwaith y bydd cyrff cyhoeddus penodol Cymru yn ceisio cyflawni nodau llesiant o'i mewn er mwyn gwella lles yn awr ac yn y dyfodol (gweler Atodiad 2). Mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer datblygu dangosyddion cenedlaethol a fydd yn mesur y gwahaniaeth a wneir i lesiant Cymru dros gyfnod o amser⁵. Bydd rheoli a chreu goedwigaeth a choetiroedd yn gwneud cyfraniad sylfaenol i lesiant a sut mae anghenion y presennol yn cael eu bodloni heb amharu ar allu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.

Cyfeiriwyd eisoes at ddyhead Strategaeth Newid Hinsawdd Cymru i greu 100,000 hectar (ha) o goetir newydd rhwng 2010 a 2030 fel modd i helpu Cymru i gyrraedd ei thargedau lleihau allyriadau carbon. Mae'r dyhead hwn yn cydnabod y potensial i goed a choetiroedd ddal a storio carbon. Bydd y fframwaith statudol a pholisi sy'n dod i'r amlwg yng Nghymru, yn ogystal â storio carbon, yn pwysleisio amrywiaeth y buddion eraill i gymdeithas a bioamrywiaeth y gallai coed a choetiroedd eu

⁵ Mae'r gyfres o ddangosyddion cenedlaethol yn cael ei datblygu

darparu.

Ystyriodd y sector coetiroedd a rhanddeiliaid eraill y dyhead o ran newid yn yr hinsawdd yn y gweithdy "Cyflenwi".⁶ Cafodd plannu coed ei gydnabod fel mesur sylweddol i ddal a storio carbon a fydd yn cyfuno â mesurau eraill, er enghraifft adfer mawndiroedd, i gyfrannu at gyrraedd targed lleihau allyriadau carbon cyffredinol Cymru. Bydd effaith gyfunol mesurau o'r fath yn cael effaith ar gyfanswm nifer y coed a'r ardal o goetir y bydd eu hangen i gyflawni'r lleihad a ddymunir mewn allyriadau carbon. Bydd y fframwaith cyllidebu carbon sy'n cael ei ddatblygu drwy Fil yr Amgylchedd yn dylanwadu ar raddfa'r gwaith o blannu coed newydd a mesurau eraill sydd eu hangen i gydbwysu allyriadau carbon.

Nododd cynadleddwyr yn y gweithdy nad yw'r dyhead o ran newid yn yr hinsawdd yn cydnabod y manteision eraill a fydd yn deillio o blannu'r goeden iawn yn y lle iawn am y rhesymau iawn. Bydd plannu coed "clyfar" yn canolbwyntio ar yr ystod eang o fanteision y gall coed eu darparu, gan gynnwys dal a storio carbon. Roedd plannu yn agos at drefi a dinasoedd yn cael ei weld fel ffordd o sicrhau manteision cymunedol gan gynnwys gweithgareddau hamdden awyr agored a chyfleusterau ar gyfer perllannau, rhandiroedd a gerddi cymunedol. Er mwyn cyflawni hyn, bydd angen gwahanol alluogwyr, prosesau a chymhellion o gymharu â'r rhai sydd wedi bod yn eu lle yn draddodiadol i gefnogi plannu coed ar dir sydd o safon isel o safbwynt cynhyrchu amaethyddol. Roedd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn cael ei hystyried fel un galluogwr o'r fath, sef gweithredu fel cymhelliant i gyrrff cyhoeddus gydweithio ag eraill, gan gynnwys y sector adeiladu a'r trydydd sector, er mwyn gwireddu'r ystod o fuddion y gallai coed eu darparu. Mae gan blannu coed a chreu coetiroedd y gallu felly i helpu cyrrff cyhoeddus i wneud y gorau o'u cyfraniad i gyflawni'r nodau llesiant a nodir yn y Ddeddf.

Daeth cynadleddwyr i'r casgliad y bydd nod tymor byr ar gyfer creu coetiroedd yn darparu ffocws ar gyfer gweithgaredd wrth i gyllidebu carbon gael ei sefydlu yng Nghymru. Roedd y cynadleddwyr o'r farn y bydd cyfle yn ystod y cyfnod hwn i asesu lefel y plannu coed a mesurau eraill y bydd eu hangen i gyflawni targedau lleihau allyriadau carbon Cymru, ynghyd â'r amserlenni ar gyfer sicrhau bod mesurau o'r fath yn effeithiol o ran eu gallu i ddal a storio carbon.

Er mwyn creu coetir, mae Llywodraeth Cymru wedi gosod targed tymor byr newydd yn ystod oes y Cynllun Gweithredu hwn o 10,000ha o goetir newydd i'w creu erbyn 2020. Bydd hyn yn gofyn am blannu cyfartaledd o 2,000ha o goed y flwyddyn. Y

⁶ Gweler paragraff 21.

prif offer ar gyfer cyflawni'r targed hwn fydd cyllid drwy'r Cynllun Datblygu Gwledig - Cymunedau Gwledig trwy gyllid uniongyrchol ar gyfer creu coetiroedd a thrwy annog cydweithredu rhwng perchnogion tir yn y sectorau cyhoeddus a phreifat i blannu coed ychwanegol. O ran cyllid uniongyrchol, agorodd Llywodraeth Cymru Gynllun Creu Coetiroedd diwygiedig Glastir mor fuan â phosibl yn dilyn cymeradwyaeth y Cynllun Datblygu Gwledig - Cymunedau Gwledig gan y Comisiwn Ewropeaidd. Mae'r cyfnod ymgeisio ar gyfer y Cynllun newydd wedi creu cynnydd sylweddol yn y galw o gymharu â blynyddoedd blaenorol, sy'n adlewyrchu gwelliannau a wnaed i'r Cynllun i gynyddu ei hyblygrwydd a'i ddiddordeb i ymgeiswyr posibl.

Mae'r targed tymor byr yn gosod nod heriol yng nghyd-destun creu coetiroedd a gyflawnwyd yn y blynyddoedd diwethaf. Mae'n rhoi cyfle dros gyfnod o amser i osod targed creu coetir diwygiedig wrth i'r fframwaith statudol a pholisi yng Nghymru ddatblygu sy'n cydnabod yr amrywiaeth o fuddion sy'n cael eu darparu gan goed - nid yn unig o ran cyfaint y carbon sy'n cael ei storio trwy blannu blociau o goetir traddodiadol ond hefyd o ganlyniad i blannu "clyfar" i helpu i wireddu'r ystod o wasanaethau ecosystem a manteision cymunedol y gallai coetiroedd a choed eu darparu.⁷

Mae'r weithred hon yn cydnabod y cyfle i sicrhau bod y buddion a ddarperir gan goed yn cael eu deall yn glir a bod cyrff cyhoeddus mewn sefyllfa dda i wneud y gorau o'r manteision hynny yn y tymor hir. Bydd dangosyddion yn llywio camau gweithredu tuag at blannu coed mewn ffyrdd sy'n darparu'r budd cymdeithasol ac amgylcheddol mwyaf yn y tymor hir, fel y gall coed barhau i helpu economïau gwledig, cloi carbon, helpu i leihau'r perygl o lifogydd, gwella ansawdd yr aer mewn ardaloedd trefol a darparu mannau sy'n gallu helpu i wella iechyd corfforol a meddyliol.

Bydd angen offer i alluogi cyrff cyhoeddus i wneud penderfyniadau a allai alluogi i'r manteision amrywiol hyn gael eu cyflawni. Bydd ar bartneriaid cyflenwi angen y cyngor a'r offer gwneud penderfyniadau gorau sydd ar gael i roi gwybod sut y maent yn bodloni eu hamcanion lles trwy greu a rheoli coetiroedd.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- *Rhif 1: Coetiroedd a choed;*
- *Rhif 2: Arallgyfeirio mewn coetiroedd;*

⁷ Croes gyfeirio i PA5 a 6.

- Rhif 3: Rheoli coetiroedd yn gynaliadwy;
- Rhif 5: Coetir Ffermydd;
- Rhif 6: Coetiroedd a choed trefol;
- Rhif 7: Cydbwysedd carbon⁸;
- Rhif 8: Iechyd coed
- Rhif 11: Hamdden;
- Rhif 12: Hygyrchedd
- Rhif 21: Coetir fel pwysau ar Ddŵr; a
- Rhif 22: Coetiroedd fel ateb ar gyfer rheoli dŵr.

Gweithgaredd sy'n ofynnol:

Gweithgaredd craidd Llywodraeth Cymru a chyrrff cyhoeddus penodedig i fwrw ymlaen â'r egwyddor datblygu cynaliadwy a sicrhau bod tystiolaeth a gwybodaeth briodol ar gael i fod yn sail i blannu coed 'craff'. Gweithgaredd craidd Cyfoeth Naturiol Cymru a LIC i weithredu'r Fframwaith Polisi Adnoddau Naturiol a chefnogi datblygiad a chyflenwi cyllidebau carbon; adolygiad LIC a Chyfoeth Naturiol Cymru o rôl a phwrpas Ystad Goed Llywodraeth Cymru; cyfeiriad ac arweinyddiaeth gan bartneriaid i gefnogi gweithrediad. Gyda'n partneriaid, datblygu offer i gynorthwyo cyrrff cyhoeddus i adnabod a gwella'r buddion a ddarperir gan goedwigaeth, coetiroedd a choed sy'n cefnogi Rheoli Adnoddau Naturiol integredig ac yn cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant, er enghraifft, y rôl y gallai Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus eu chwarae i hwyluso creu coetiroedd yn arbennig ar dir sy'n eiddo i'r cyhoedd.

Cynnydd: I'w adrodd yn flynyddol.

Cam Blaenoriaeth 4: *Rheoli plannu coetiroedd a rhaglenni cynaeafu ar hyn o bryd ac yn y dyfodol i sicrhau bod cynhyrchu pren yn parhau yn y tymor hir.*

Sefydliadau Arweiniol a Phartneriaid: LIC; Cyfoeth Naturiol Cymru; WFBP; ConFor; UKFPA; FR; contractwyr coedwigaeth a busnesau prosesu pren.

Sail y dystiolaeth: Mae gan y sector coedwigaeth yng Nghymru Werth Ychwanegol Crynswth blynyddol ("GVA") o £499.3 miliwn. O hyn, gellir priodoli £25.2 miliwn i goedwigaeth a logio, a gellir priodoli £173.8 miliwn i weithgynhyrchu pren a chynhyrchion. Mae'r

⁸ Cydbwysedd Carbon" yw'r dangosydd cyfredol yn *Coetiroedd i Gymru* sy'n mesur stociau carbon ym mhridd, biomas a chynhyrchion coed coetiroedd. Bydd dal a storio carbon mewn coedwigoedd, coetiroedd a choed, maes o law, yn cael ei gyfrifo yn unol â'r gyfundrefn cyllidebu carbon.

sector coedwigaeth yn ei chyfanrwydd yn cyflogi rhwng 8,500 ac 11,300 o bobl⁹.

Yn seiliedig ar blannu coetir, cynlluniau cynaeafu a thybiaethau ynghylch twf ar hyn o bryd, mae data rhagolwg 50 mlynedd yr NFI o argaeledd pren meddal yn dangos bod yna fwch sylweddol mewn cyflenwadau pren meddal yn y tymor canolig i'r tymor hir. Mae'r rhesymau am hyn yn amrywiol gan gynnwys creu cynefinoedd agored, adfer PAWS a phwyslais ar blannu coed llydanddail. Mae perygl y gallai'r bwch hwn yn wir ehangu oherwydd yr angen am arallgyfeirio rhywogaethau i sicrhau gwytnwch y coedwigoedd er mwyn addasu i effeithiau newid yn yr hinsawdd ac i'r peryglon a berir gan blâu a chlefydau coed.

Mae gan y diffyg a ragwelir mewn argaeledd pren meddal y potensial i effeithio ar economi Cymru yn nhermau llai o fuddsoddiad yn y sector coedwigaeth a llai o gyfleoedd cyflogaeth yn cael eu creu.

Mae Llywodraeth Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru, ConFor a WFBP wedi cytuno ar "Ddeg Maes ar gyfer Gweithredu" ar gyfer adnodd coedwigoedd Cymru ac mae hyn yn cynnwys gweithredu i wella'r gwaith o reoli cynhyrchu a chyflenwi pren gan Ystad Goed Llywodraeth Cymru ac Adnodd Coedwig Cymru. Mae Ystad Goed Llywodraeth Cymru yn cyfrif am ddwy ran o dair o'r coetiroedd conwydd yng Nghymru a bydd yr adolygiad i'w rôl a'i bwrpas hefyd yn berthnasol i fater gwell rheolaeth ar gynhyrchu a chyflenwi pren.

Mae yna nifer o ffactorau eraill i'w hystyried wrth ymdrin â'r mater, yn creu coetiroedd¹⁰ a rheoli coedwigoedd yn gynaliadwy - gan gynnwys y posibilrwydd o sicrhau bod mwy o goetiroedd yn cynhyrchu drwy reolaeth a chylchoedd cylchdroi cnydau mwy effeithiol (fel technegau coedwigaeth gorchudd di-dor, systemau coedwrol nad ydynt yn cael effaith fawr neu dechnegau coedwigaeth cylchdro byr). Mae data ar nodweddion ac addasrwydd rhywogaethau coed amgen y gellir eu plannu ar gyfer coedwigaeth i gynhyrchu yn holl bwysig hefyd. Bydd angen asesu hyn i gyd wrth ddatblygu'r polisi er mwyn sicrhau bod y sector coedwigaeth yn parhau i fod yn gystadleuol ac yn broffidiol a'r buddion lluosog a ddarperir gan goedwigoedd, coetiroedd a choed Cymru.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- *Rhif 1: Coetiroedd a choed;*
- *Rhif 3: Rheoli coetiroedd yn gynaliadwy;*
- *Rhif 4: System Rheoli;*

⁹ Dangosyddion Coetiroedd i Gymru a ryddhawyd 2014-15

¹⁰ Croes gyfeirio at PA3

- Rhif 5: Coetir Ffermydd;
- Rhif 14: Defnyddio pren o Gymru;
- Rhif 15: Gwerth y sector coedwigaeth; a
- Rhif 16: Y galw am bren.

Gweithgaredd sydd ei angen:

Cyfeiriad, arweinyddiaeth ac adnoddau gan Lywodraeth Cymru a Chyfoeth Naturiol Cymru i sicrhau dull partneriaeth gydweithredol i ddarparu rheoleiddio effeithiol a chymesur, hwyluso treialon ar gyfer dadansoddi ac annog tirfeddianwyr y mae arnynt eisiau plannu coetir; hyrwyddo'r map cyfleoedd ar gyfer coetir fel canllaw i dirfeddianwyr a rheolwyr tir, gan gynnwys ffermwyr, ynghylch yr ardaloedd hynny sydd fwyaf addas i greu coetiroedd newydd; LIC a Chyfoeth Naturiol Cymru i wneud adolygiad o rôl a phwrpas Ystad Goed Llywodraeth Cymru; cyllid grant ar gyfer greu a rheoli coetiroedd trwy weithredu Glastir yn llwyddiannus.

Cynnydd:

I'w adrodd yn flynyddol.

Cam Blaenoriaeth 5: *Darparu mwy o goed a diogelu'r rhai sy'n bodoli eisoes mewn trefi a dinasoedd a chefnogi rheoli coed trefol yn gynaliadwy.*

Sefydliadau Arweiniol a Phartneriaid:

LIC; Cyfoeth Naturiol Cymru; awdurdodau lleol; Coed Cadw; Coed Cymru; FR; Llais y Goedwig; Byrddau Iechyd Lleol; landlordiaid cymdeithasol cofrestredig; yr Ymddiriedolaeth Gwarchod Ystlumod; Ymddiriedolaethau Archaeolegol

Sail y dystiolaeth:

Mae corff cynyddol o dystiolaeth yn dangos bod seilwaith gwyrdd trefol deniadol wedi'i gynnal yn dda yn hanfodol i gynyddu faint o amser y mae pobl yn ei dreulio yn cymryd rhan mewn gweithgareddau awyr agored iachusol. Yn ogystal, gallai seilwaith gwyrdd gyfrannu at gydlynid cymunedol drwy helpu i feithrin balchder mewn cymunedau lleol ac ymdeimlad o berchnogaeth trwy greu gweithgareddau gwirfoddoli i bobl leol. Gallai seilwaith gwyrdd fod ar wahanol ffurfiau: caeau chwarae; gwarchodfeydd natur; gerddi cymunedol, rhandiroedd a pherllannau¹¹, a choed.

Mae coed mewn lleoliadau trefol yn chwarae rhan bwysig wrth ddarparu amgylchedd adeiledig glân, deniadol a gwydn boed hynny mewn dinasoedd a threfi mawr neu aneddiadau trefol bach. Mae tystiolaeth o blaid plannu coed trefol wedi dangos rôl coed o ran lleihau llygredd aer, rheoleiddio rhag llifogydd

¹¹ Croes gyfeirio i PA6

trefol, lleihau tymheredd arwynebau a darparu cynefin gwerthfawr i fywyd gwylt a phryfed peillio sy'n hanfodol ar gyfer ecosystemau trefol sy'n gweithredu'n iach¹². Fel mewn ardaloedd gwledig, mae coed mewn lleoliadau trefol yn debygol o ddod yn arfau pwysig mewn ymdrechion yn y dyfodol i addasu i hinsawdd sy'n newid a gwella lles a safonau byw yr un pryd, er enghraifft, fel ffordd o fynd i'r afael ag afiechydon cyffredin fel asthma.

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi casglu tystiolaeth o blaid y gwaith o reoli coed trefol a sicrhau mwy o goed mewn ardaloedd trefol. Mae astudiaeth Cyfoeth Naturiol Cymru "*Gorchudd Coed yn Nhrefi a Dinasoedd Cymru*" yn rhoi dadansoddiad o'r gorchudd canopi yn ein trefi a'n dinasoedd. Roedd gorchudd canopi coed trefol yng Nghymru yn 16.8% yn 2009 - yn y canol o ran safleoedd gwledydd y byd ond yn is na'r lefel o 20% o orchudd o ddiffiniad coetir yr UKFS.

Gallai plannu coed trefol gynnig ystod o wasanaethau ecosystem a manteision cymunedol, yn ogystal â chyfrannu at ddal a storio carbon¹³. Mae astudiaethau diweddar i-Tree Eco yn Wrecsam, Pen-y-bont ar Ogwr ac Abertawe a dalgylch Tawe wedi dangos gwerth coed trefol. Bob blwyddyn, mae coed yn yr ardaloedd hynny yn dod â buddion gwerth £3.9 miliwn drwy: gael gwared ar 258 tonn o lygredd; ailgyfeirio 654 miliwn litr o lawiad; a dal 6,409 tonn o garbon o'r atmosffer. Yn ogystal, mae'r boblogaeth o goed yn storio 222,000 tonn o garbon.

Gan adeiladu ar hyn, a thrwy weithio mewn partneriaeth â chynllunwyr, awdurdodau lleol a phartneriaid allweddol eraill, mae cyfle i wella ansawdd amgylcheddol yr ardaloedd yng Nghymru lle mae'r rhan fwyaf o bobl yn byw drwy fabwysiadu dull strategol o reoli coed trefol a chefnogi'r gwaith o reoli coed trefol yn gynaliadwy. Mae plannu coed newydd fel rhan o gynlluniau Draenio Trefol Cynaliadwy wedi helpu i wireddu buddion lluosog. Er enghraifft, roedd cynllun SUDs Ysgol Stebonheath, Llanelli yn cynnwys elfen helaeth o goed newydd a phlannu cysylltiedig. Yn ogystal â chynnig manteision amgylcheddol cynhenid, mae'r cynllun yn cynnig cyfle i'r plant ysgol astudio coed yn eu hamgylchedd lleol uniongyrchol. Mae awdurdodau cynllunio lleol eraill yn cynhyrchu canllawiau cynllunio atodol i helpu i roi canllawiau i ddatblygwyr a'r cyhoedd

¹² Gweler y "Cynllun Gweithredu ar gyfer pryfed peillio yng Nghymru" (<http://gov.wales/topics/environmentcountryside/consmanagement/conservationbiodiversity/action-plan-for-pollinators/?lang=cy>)

¹³ Croes gyfeirio at PA3.

ynghylch y manteision niferus a allai ddod yn sgil mabwysiadu strategaeth seilwaith gwyrdd.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- *Rhif 6: Coetiroedd a choed trefol;*
- *Rhif 9: Buddion lleol coetiroedd i gymunedau lleol;*
- *Rhif 11: Hamdden; a*
- *Rhif 23: Treftadaeth a thirwedd.*

Gweithgaredd sydd ei angen:

Cyfeiriad ac arweinyddiaeth gan gyrff arweiniol, gan gynnwys drwy thema Cyfoeth Naturiol Cymru "Da i Bobl"¹⁴; cydweithio i gyflawni gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 i ddefnyddio tir cyhoeddus; addysg, yn enwedig ar gyfer pobl ifanc, er mwyn codi ymwybyddiaeth o fanteision cadarnhaol o ddiogelu a chynyddu gorchudd coed trefol; ymgysylltu â chymunedau a grwpiau gwirfoddol i sicrhau cefnogaeth i orchudd coed trefol cynaliadwy; ymgyrch hyrwyddo Coed Cadw a fydd yn cael ei lansio yn 2015; Cydweithredu gyda phartneriaid; rhannu gwybodaeth, tystiolaeth ac arbenigedd.

Cynnydd: I'w adrodd yn flynyddol.

Cam Blaenoriaeth 6: ***Archwilio'r materion sy'n gysylltiedig â galluogi a meithrin gallu grwpiau a mentrau cymunedol i gymryd rhan mewn rheoli coetiroedd, er mwyn eu helpu i ddefnyddio coetiroedd i wireddu amcanion llesiant.***

Sefydliadau Arweiniol a Phartneriaid:

Cyfoeth Naturiol Cymru; Llais y Goedwig; Coed Cadw; Ffederasiwn Ffermydd a Gerddi Dinesig; Gwasanaeth Ymgynghorol Tir Cymunedol; Cwmni Buddiannau Cymunedol y Cymoedd Gwyrdd; Groundwork Cymru; Cadwch Gymru'n Daclus; Cynghorau Gwirfoddol Cymunedol (fel Interlink RhCT); clystyrau Cymunedau yn Gyntaf; Ymddiriedolaethau Archeolegol; LIC

Sail y dystiolaeth:

Mae GYC (GVA) a chyflogaeth yn y sector coedwigaeth sy'n cael ei gefnogi gan goetir yn cael ei nodi yn y sail dystiolaeth ar gyfer PA4. Mae coetir hefyd yn adnodd gwerthfawr i gymunedau ac yn gallu darparu ystod o fuddion posibl. Gall coetir gael ei ddefnyddio ar gyfer cyfleoedd hyfforddi, mentrau

¹⁴ Gweler Cynllun Busnes Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer 2015/2016 ac Ymrwymiad P3

newydd a chynlluniau iechyd a llesiant yn ystod oriau hamdden. Trwy'r broses "*Coetiroedd a Chi*"¹⁵, mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn rhoi cyfle i bobl a chymunedau gyflwyno cynigion ar gyfer gweithgareddau, digwyddiadau neu brosiectau ar neu sy'n cynnwys Ystad Coetir Llywodraeth Cymru.

Mae yna faterion o bwys i'w harchwilio o ran galluogi grwpiau cymunedol i gymryd rhan mewn rheoli coetiroedd. Mae gan grwpiau cymunedol strwythurau gwahanol. Mae ganddynt anghenion, disgwyliadau a sgiliau amrywiol sy'n aml yn gofyn am lefelau gwahanol o gymorth i sicrhau bod eu cyfranogiad yn y tymor hir yn gynaliadwy. Gallai eu disgwyliadau fod yn wahanol, yn amrywio o gymryd rhan mewn gweithgarwch rheoli coetir ymarferol, cyfleoedd i wirfoddoli hyd at drosglwyddo cyfrifoldeb dros goetiroedd a'u rheolaeth. Ond efallai y gallai cyfranogiad y gymuned fod yn fodd i gynyddu rheolaeth weithredol ardaloedd o goetir nad ydynt yn cael eu rheoli'n ddigonol ar hyn o bryd.

Mae gan goetiroedd botensial hefyd fel adnodd neu ased i gymunedau er mwyn eu helpu i gwrdd ag amcanion eraill sy'n allweddol i'w llesiant parhaus. Er enghraifft, mae tyfu bwyd yn lleol wedi dod yn fwyfwy poblogaidd yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae gan dyfu cymunedol gysylltiadau â materion fel diwylliant bwyd, iechyd a llesiant, diogelwch bwyd a chydlyniant cymunedol¹⁶. Mae argaeledd tir yn ffactor sy'n cyfyngu sylweddol wrth hyrwyddo tyfu cymunedol. Gellir gwerthuso i ba raddau y gellir cael gerddi cymunedol, rhandiroedd a pherllannau ar dir coedwig (boed yn dir cyhoeddus neu'n dir sydd mewn eiddo preifat) i gefnogi manteision gwerthfawr tyfu cymunedol - mae yna enghreifftiau o dir a reolir gan Gyfoeth Naturiol Cymru yn cael ei ddefnyddio ar gyfer rhandiroedd cymunedol ym Mlaencwm yng nghwm Rhondda Fawr, ardal Cymunedau yn Gyntaf.

Mae LIC a Chyfoeth Naturiol Cymru wedi cychwyn adolygiad o rôl a phwrpas Ystad Goed Llywodraeth Cymru, sy'n cyfrif am ddwy ran o dair o'r coetiroedd conwydd yng Nghymru ac mae'r adolygiad hwnnw yn berthnasol i gyflawni'r Cam Blaenoriaeth hwn.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

¹⁵ Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn datblygu cynllun newydd, "Mynediad", i alluogi mynediad at dir y mae'n ei reoli ar gyfer amrediad o weithgareddau, prosiectau a mentrau cymdeithasol a masnachol.

¹⁶ Gweler strategaeth fwyd Cymru, "Bwyd i Gymru, Bwyd o Gymru 2010-2020"

(<http://www.physicalactivityandnutritionwales.org.uk/Documents/740/Food%20Strategy%202010-2020-cy.pdf>) a "Cynllun Gweithredu Tyfu Bwyd yn y Gymuned"

(<http://gov.wales/topics/environmentcountryside/foodanddrink/foodpolicyandstrategy/comgrownfoodactionplan1/?lang=cy>).

-
- *Coed Cadw Cynnwys y gymuned; a*
 - *Rhif 13: Mentrau lleol.*

Gweithgaredd sy'n ofynnol:

Cyfeiriad ac arweinyddiaeth gan y cyrff arweiniol a Phartneriaid i gefnogi grwpiau cymunedol oresgyn rhwystrau i gymryd rhan yn y gwaith o reoli coetir; adolygiad LIC a Chyfoeth Naturiol Cymru o rôl a phwrpas Ystad Goed Llywodraeth Cymru; cydweithio mewn partneriaeth i gyflawni gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 i gyflawni canlyniadau ar gyfer y Cam Gweithredu fel eiriolaeth, hyrwyddo a chefnogi cyfleoedd gwirfoddoli ac ymgysylltu â'r gymuned; i gyfrannu at gyflawni amcanion llesiant drwy waith cyrff craidd amgylcheddol a ariennir gan Lywodraeth Cymru; Rhaglen Cynefin; y Gwasanaeth Cyngori Tir Cymunedol i gyfeirio grwpiau cymunedol at gyfleoedd ar gyfer rhandiroedd cymunedol a pherllannau ar Ystad Goed Llywodraeth Cymru; ymchwil i ddarparu tystiolaeth; rhannu gwybodaeth.

Cynnydd: I'w adrodd yn flynyddol.

Perthynas â blaenoriaethau'r llywodraeth

Mae Camau Blaenoriaeth 3, 4, 5, a 6 ayn cyfrannu tuag at:

- *Ganlyniadau Coetiroedd i Gymru" 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 13; 14; 15; 16; 18; 19; a 20*
- *Nodau Llesiant: **Cymru lewyrchus; Cymru gydnerth; Cymru iachach; Cymru fwy cyfartal; Cymru o gymunedau cydlynus; a Chymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu.***

MAES Y CAM BLAENORIAETH

Gwella'r gwaith o reoli a chynhyrchu pren o Gymru a'i fuddion economaidd.

Trosolwg

Mae coetiroedd a choed yng Nghymru yn darparu buddion economaidd pwysig, nid yn lleiaf fel ffynhonnell o ddeunydd cynaliadwy ar gyfer adeiladu. Mae hyn nid yn unig yn fudd i dyfwyr a phroseswyr sylfaenol pren, ond hefyd ar gyfer y sector adeiladu ehangach o ran cyfleoedd cyflogaeth sgilgar yn y dyfodol. Mae gan weithgarwch economaidd yng nghoetiroedd Cymru'r potensial i ysgogi rheolaeth gynaliadwy ar goetiroedd a fydd yn helpu i gefnogi sector coedwigaeth ffyniannus a sicrhau twf gwyrdd, trechu tlodi a darparu adnodd hamdden gwerthfawr ar gyfer pobl Cymru.

Cam Blaenoriaeth 7: ***Hyrwyddo defnyddiau a'r modd y defnyddir pren o Gymru, gan gynnwys fel deunydd hanfodol ar gyfer adeiladu cynaliadwy sy'n ganolog i ddarparu tai newydd.***

Sefydliadau Arweiniol a Phartneriaid: LIC (gweithgor trawsadrannol sy'n cynnwys EST, Tai ac Adnoddau Naturiol); WFBP (a'r Grŵp Pren mewn Tai a weinyddir gan WFBP); Coed Cymru; Cyfoeth Naturiol Cymru; Ymchwil Coedwigaeth; Sefydliad y Coedwigwyr Siartredig.

Sail y dystiolaeth: Mae *Coetiroedd i Gymru* yn cydnabod rôl holl bwysig pren o Gymru wrth gefnogi twf diwydiannau coedwigaeth Cymru, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig. Yn ei dro, gall gweithgarwch economaidd yng nghoetiroedd Cymru weithredu fel symbyliad i reoli coetiroedd yn gynaliadwy yn y tymor hir sydd nid yn unig yn cefnogi'r sector coedwigaeth, ond hefyd yn dod â nifer o fuddion ehangach.

Mae "Tyfwyd ym Mhrydain" yn enghraifft o fenter a gynlluniwyd i hyrwyddo'r rôl y mae pren o Brydain yn ei chwarae heddiw ac annog mwy o ddealltwriaeth o rôl rheoli coetiroedd yn gynaliadwy. Ond mae rhwystrau i'r defnydd o goed cynhenid yng Nghymru. O ran ei ddefnydd fel deunydd cynaliadwy ar gyfer adeiladu, mae gwendid cymharol y gadwyn gyflenwi o'i gymharu â chadwyni cyflenwi sefydledig, ac sy'n cystadlu, ar gyfer deunyddiau eraill a ddefnyddir mewn adeiladu yn rhwystr sylweddol i'r defnydd o bren mewn tai. Mae cydymffurfio â gofynion caffael, yn enwedig i awdurdodau cyhoeddus sy'n ymwneud â darparu tai cymdeithasol, yn rhwystr hefyd.

Mae cydrannau pren peiranyddol lleol yn gallu darparu cynnyrch a dulliau adeiladu cynaliadwy. Felly, mae angen mwy o weithgarwch addysgol ar lefelau addysg bellach ac uwch er mwyn codi ymwybyddiaeth a hyrwyddo galluoedd technegol

pren domestig ymhlith myfyrwyr pensaernïaeth, peirianeg sifil a strwythurol, adeiladu ac yn y blaen, a thrwy hynny helpu i ysgogi'r galw am bren yn y cartref a chynhyrchion pren. Un enghraifft yw hyrwyddo'r defnydd o bren fel deunydd ar gyfer adeiladu. Mae'r gwaith hyrwyddo yn cynnwys rhoi gwybodaeth am nodweddion rhywogaethau o goed ac ansawdd y pren y maent yn ei gynhyrchu, yn ogystal â sut i gael gafael arnynt, er mwyn bod yn sail i benderfyniadau busnes effeithiol. Yn ogystal, mae manteision ehangach sy'n deillio o ddefnyddio coed fel adnodd naturiol cynaliadwy, gan gynnwys dal a storio carbon yn y tymor hir o ddefnyddio pren fel deunydd adeiladu.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- *Rhif 13: Mentrau Lleol;*
- *Rhif 14: Defnyddio pren o Gymru;*
- *Rhif 15: Gwerth y sector coedwigaeth; a*
- *Rhif 16: Y galw am bren.*

Gweithgaredd sy'n ofynnol:

Arweinyddiaeth gan Lywodraeth Cymru i hwyluso cydweithio drwy dynnu rhanddeiliaid at ei gilydd i ddatgloi rhwystrau, annog cydweithrediad a nodi cyfleoedd fel dull o gyfrannu at gyflawni nodau llesiant; cyllid gan Lywodraeth Cymru i gefnogi'r gwaith o gyflawni gan Bartneriaid,.

Cynnydd:

I'w adrodd yn flynyddol.

Cam Blaenoriaeth 8:

Datblygu modelau ar gyfer mentrau sy'n gysylltiedig â choetiroedd a darparu cyfleoedd ar gyfer cyflogaeth, addysg a hyfforddiant ar draws y sector coedwigaeth drwy ddatblygu sgiliau sy'n berthnasol i'r sector a darparu profiad gwaith fel llwybrau i gyflogaeth.

Sefydliadau Arweiniol a Phartneriaid:

LIC; Cyfoeth Naturiol Cymru; Coed Cymru; Llais y Goedwig; Coed Lleol; ConFor; UKFPA; LIC; Sefydliad y Coedwigwyr Siartredig, Focus on Forestry First; Lantra; gwasanaethau gyrfaoedd..

Sail y dystiolaeth:

Mae coetiroedd a choed iach a gwydn yn darparu'r sylfaen ar gyfer y sector coedwigaeth. Mae llawer o enghreifftiau o fentrau sy'n cael eu cefnogi gan goetiroedd, gan gynnwys cynhyrchwyr, contractwyr coedwigaeth arbenigol a phroseswyr sylfaenol ac eilaidd.

Ond er mwyn ffynnu, mae ar y sector angen pobl gydag amrediad eang o sgiliau: sgiliau ymarferol ar gyfer tyfu, cynnal,

cynaeafu a phrosesu pren; sgiliau rheoli i sicrhau stiwardiaeth amgylcheddol dda; ac asiantau ac entrepreneuriaid gyda sgiliau busnes cadarn. Bydd sector coedwigaeth bywiog a choetiroedd a choedwigoedd wedi'u rheoli'n dda yn dod â buddion a chyfleoedd ehangach sy'n gofyn am bobl sydd â sgiliau sy'n gysylltiedig â thwristiaeth, gweithgareddau hamdden arbenigol a gwaith cymunedol ehangach.

Ar hyn o bryd mae prinder sgiliau a bylchau ar draws y rhan fwyaf o'r sector coedwigaeth a diffyg cyfleoedd i aelodau newydd ymuno â'r farchnad. Gallai mentrau fel prentisiaethau helpu trwy ddarparu cyfleoedd hyfforddi sy'n cydreddeg â chyflogaeth ac sy'n rhoi sgiliau i bobl ifanc y gallant eu defnyddio mewn mannau eraill yn y sector. Yn ogystal â hyn, mae angen cyfleoedd i weithwyr proffesiynol a rheolwyr yn y sector coedwigaeth ddatblygu sgiliau i fodloni anghenion y sector yn y dyfodol.

Mae cyfleoedd i wirfoddoli mewn coetiroedd yn ffordd arall o ddatblygu sgiliau perthnasol ar gyfer y sector. Drwy weithio mewn partneriaeth ag awdurdodau lleol a sefydliadau'r trydydd sector, mae yna gyfle i annog mwy o ddefnydd o goetiroedd ar gyfer addysg a hyfforddiant, yn ogystal ag i fodloni nodau llesiant¹⁷. Mae lle i annog busnesau bach a newydd sy'n seiliedig ar goetiroedd, gan gynnwys mentrau cymdeithasol, i gael mynediad at elfennau cymorth cymunedol Cynllun Datblygu Gwledig – Cymunedau Gwledig a gwasanaethau eraill i gefnogi eu modelau busnes.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- *Rhif 9: Buddion lleol coetiroedd;*
- *Coed Cadw Cynnwys y gymuned;*
- *Rhif 13: Mentrau lleol; a*
- *Rhif 17: Iechyd busnes yn y sector coedwigaeth.*

Gweithgaredd sydd ei angen:

Arweiniad gan Lywodraeth Cymru a Chyfoeth Naturiol Cymru, gan gynnwys drwy ei themâu "Da i Bobl" a "Da i Fusnes"¹⁸ i hwyluso cydweithio drwy dynnu partneriaid at ei gilydd i annog cydweithio a nodi cyfleoedd; ymchwil i ddarparu tystiolaeth a gwybodaeth - er enghraifft yn deillio o raglen ymchwil Forest Research 2015-2019 - i fod yn sail ar gyfer darparu hyfforddiant galwedigaethol a phrentisiaethau; cyrsiau coedwigaeth gymdeithasol sy'n cael eu datblygu gan Goed Lleol ac sydd wedi'u hachredu gan Agored/OCN; gwybodaeth i bobl ifanc i godi ymwybyddiaeth am yr amrywiaeth o yrfaoedd posibl sy'n

¹⁷ Croes gyfeirio at PA6.

¹⁸ Gweler Cynllun Busnes Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer 2015/2016 ac Ymrwymadau P4 a B2.

gysylltiedig â choedwigaeth a choetiroedd.

Cynnydd: *I'w adrodd yn flynyddol.*

Perthynas â blaenoriaethau'r llywodraeth

Mae Camau Blaenoriaeth 7 ac 8 yn cyfrannu tuag at:

- *Ganlyniadau Coetiroedd i Gymru" 1; 7; 8; 9; 11; 12; 13; a 15*
- *Nodau Llesiant: **Cymru lewyrchus; Cymru gydnerth; Cymru fwy cyfartal; Cymru o gymunedau cydlynus; a Chymru sy'n gyfrifol yn fyd-eang.***

MAES Y CAM BLAENORIAETH

Gwella cyflwr coetiroedd a choed

Trosolwg

Cymru yw un o'r gwledydd lleiaf coediog yn Ewrop, lle mae gorchudd coetir yn 14% o arwynebedd y tir o gymharu â'r cyfartaledd Ewropeaidd o 37%. Mae'r rhan fwyaf o goetiroedd yng Nghymru naill ai'n blanhigfa gonwydd (prif ffynhonnell y pren a dyfir gartref) neu yn goetiroedd brodorol (er bod rhai wedi cael eu troi yn blanhigfeydd anfrodorol). Mae'r olaf ar raddfa fach ac yn dameidiog yn bennaf ac er nad yw'r cyfan ohono yn hynafol, mae cyfran sylweddol wedi bod yn goediog yn barhaus am o leiaf 400 o flynyddoedd. Er gwaetha'r ffaith bod gorchudd coetir yn is na'r cyfartaledd Ewropeaidd, mae gan goedwigoedd, coetiroedd a choed werth sylweddol o ran y dirwedd.

Mae gan goetiroedd hynafol a chynefinoedd eraill sy'n gyfoethog mewn rhywogaethau rôl hanfodol wrth ddarparu gwasanaethau ecosystemau. Mae ansawdd cynefinoedd y coetir yn cael ei bennu gan gyflwr priddoedd y coetiroedd, dwr, bioamrywiaeth, tirwedd a threftadaeth. Mae'n bwysig amddiffyn y strwythur a gweithrediad rhwydweithiau o gynefinoedd coetiroedd a lle bo'n bosibl gwrthdroi'r broses o ddarnio'r coetir. Mae gwella rhwydweithiau coetiroedd yn rhoi cyfle i boblogaethau bywyd gwyllt gyrraedd cynefinoedd newydd ac addasu i fygythiadau ac amgylchiadau sy'n newid, er enghraifft, o ganlyniad i newid yn yr hinsawdd. Mae gwella cyflwr coetiroedd felly yn allweddol i ecosystemau coetir iach a gwydn.

Gallai coed hynafol a hynod fod o werth uchel o ran bioamrywiaeth fel cynefinoedd cyfoethog mewn rhywogaethau ar gyfer rhai cennau, mwsoglau a ffyngau sy'n mynd yn fwyfwy prin, a gallant hefyd fod yn adnodd diwylliannol sy'n cysylltu pobl a chymunedau â lle, amgylchedd a diwylliant. Mae coed hynafol, coed hynod a choed treftadaeth yn arbennig o bwysig ar gyfer yr amrywiaeth o wasanaethau ecosystemau y maent yn gallu eu darparu. Mae coed o'r fath yn gynnyrch gweithgaredd biolegol a gweithgaredd dynol yn y gorffennol ac, fel safleoedd archeolegol, maent yn llythrennol yn unigryw. Nid yn ddi-sail y maent yn aml yn cael eu disgrifio fel "henebion gwyrdd".

Mae pob coetir, boed hynny yn goetir conifferaidd neu frodorol, yn agored i risgiau o rywogaethau anfrodorol goresgynnol (INNS) - organebau nad ydynt yn frodorol i Brydain Fawr ac sydd â'r potensial o gael effeithiau negyddol ar economi, amgylchedd a/neu iechyd Cymru. Mae INNS yn fygythiad amgylcheddol ac economaidd sylweddol i Gymru. Mae'r rhai sydd eisoes wedi'u sefydlu yn fygythiad sylweddol i ffawna a fflora brodorol ac ar hyn o bryd maent yn costio oddeutu £125 miliwn y flwyddyn i'w trin. Ond gyda globaleiddio cynyddol o ran cynyddu symudiad pobl ac yng nghyd-destun effaith y newid yn yr hinsawdd, mae yna fygythiadau cynyddol gan INNS yn y blynyddoedd a'r degawdau i ddod.

Cam Blaenoriaeth 9: ***Archwilio digonolrwydd mesurau a gweithdrefnau presennol ar gyfer diogelu coed gwerthfawr a'r cyfle i'w gwella, yn enwedig coed hynafol, coed hynod a choed treftadaeth.***

Sefydliadau Arweiniol a Phartneriaid: LIC; Grŵp Gorchwyl a Gorffen a dynnwyd o'r sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol (gan gynnwys Coed Cadw) sy'n cefnogi Llywodraeth Cymru; Ymddiriedolaethau Archaeolegol.

Sail y dystiolaeth: Mae gwerth o ran bioamrywiaeth, diwylliant a thirwedd coed hynafol, coed hynod a threftadaeth yn arbennig wedi ei gofnodi'n helaeth. Mae mecanweithiau ar gyfer diogelu coed yn eu lle (yn bennaf drwy gyfrwng y Gorchymyn Cadw Coed a chyfundrefnau'r Drwydded Torri Coed). Mae tystiolaeth anecdotaidd yn awgrymu bod amddiffyniadau presennol yn annigonol o ran ar ba sail y gellir rhoi gwarchodaeth yn enwedig i goed hynafol, coed hynod a choed treftadaeth, a'r gofynion gofal a chynnal a chadw ar gyfer coed penodol y gellir eu rhoi ar waith.

Mae Dangosydd 18 Coetiroedd i Gymru "Cynefinoedd Coetir a Choed Hynafol" yn nodi bod y ganran o arwynebedd a nifer y nodweddion coetiroedd mewn Ardaloedd Cadwraeth Arbennig sydd mewn cyflwr ffafriol wedi gostwng yng nghylch adrodd 2007-2012 o gymharu â chylch adrodd 2002-2006.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- *Rhif 18: Cynefinoedd coetiroedd a choed hynafol; a*
- *Rhif 23: Treftadaeth a thirwedd.*

Gweithgaredd sydd ei angen: LIC a gefnogir gan y Grŵp Gorchwyl a Gorffen; archwilio'r defnydd o'r rhestr o goed hynafol i fod yn sail ar gyfer adrodd am Gyflwr Adnoddau Naturiol.

Cynnydd: *I'w adrodd yn flynyddol.*

Cam Blaenoriaeth 10¹⁹: ***Parhau i ddod â safleoedd arbennig a nodwyd, Planhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol ("PAWS"), coetiroedd brodorol a chynefinoedd â blaenoriaeth o dan reolaeth ffafriol ar Ystad Goed Llywodraeth Cymru ac annog tirfeddianwyr preifat i wneud hynny.***

Sefydliadau Cyfoeth Naturiol Cymru; Coed Cadw; LIC; ConFor; Coed

¹⁹ Croes gyfeirio at PA3 a 4.

Arweiniol a Phartneriaid: Cymru; Ymddiriedolaethau Bywyd Gwyllt; Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru; Ymddiriedolaeth Cadwraeth Ystlumod; Ymddiriedolaethau Archaeolegol

Sail y dystiolaeth: Mae angen parhaus am adfer cynefinoedd coetir pwysig yn raddol trwy reolaeth briodol, a lle bo hynny'n bosibl, eu hehangu. Bydd gwella eu hiechyd a'u gwytnwch yn ein hinsawdd sy'n newid yn helpu i sicrhau eu bod yn parhau i ddarparu ar gyfer rhywogaethau â blaenoriaeth, darparu buddion i ecosystemau a pharhau i fod yn adnodd gwerthfawr yn ein tirweddau.

Yng Nghymru, nid yw llawer o'r coetir lled-naturiol hynafol a choetiroedd brodorol eraill yn eiddo cyhoeddus. Mae *Coetiroedd i Gymru* yn cydnabod bod llawer o'r coetir hwn yn dameidiog ac yn ynysig a bod ei gyflwr ecolegol yn agored i niwed. Mae Stad Goed Llywodraeth Cymru yn cynnwys oddeutu 19,000 ha o'r 95,000 o Safleoedd Coetir Hynafol a nodwyd yn Rhestr Coetir Hynafol Cymru (2011) a weinyddir gan Gyfoeth Naturiol Cymru. Mae holl safleoedd PAWS ar Stad Goed Llywodraeth Cymru wedi eu hasesu a'u blaenoriaethu ac mae gwaith ar y gweill i adfer cyfran o'r PAWS hyn i gyflwr mwy naturiol a gwella eu cyflwr ecolegol. Ond mae angen gwneud mwy i annog mwy o goetiroedd a choed o werth cadwraethol arbennig i ddechrau'r daith tuag at reolaeth ffafriol. Mae pryder hefyd y bydd y gwaith o adfer PAWS yn lleihau cyfanswm y pren a gynhyrchir ac mae PA4 yn canolbwyntio ar ymdrin â'r diffyg o ran cynhyrchu pren yng Nghymru.

Sefydlwyd Grŵp Gorchwyl a Gorffen Panel Ymgynghorol y Strategaeth Coetiroedd i adolygu digonolrwydd polisi adfer PAWS ar y stad coetir cyhoeddus a phreifat o ran cyflenwi canlyniadau Strategaeth Coetiroedd i Gymru, ac ymchwilio i ddewisiadau am sut y gellid gwella hyn wrth warchod a gwella'r safleoedd hyn.

Mae LIC a Chyfoeth Naturiol Cymru wedi cychwyn adolygiad o rôl a phwrpas Ystad Goed Llywodraeth Cymru, sy'n cyfrif am ddwy ran o dair o'r coetiroedd conwydd yng Nghymru ac mae'r adolygiad hwnnw yn berthnasol i gyflawni'r Cam Blaenoriaeth hwn. Bydd cymhellion economaidd yn hwyluso hyfywedd adfer PAWS, o bosibl fel tâl am wasanaethau ecosystem. Darperir gwybodaeth, cyngor a chymhellion ariannol i'r sector preifat drwy ddulliau cyllido megis Glastir a'r Gronfa Natur a thrwy'r gwaith a wneir gan Bartneriaid.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- *Rhif 7: Cydbwysedd carbon;*
- *Rhif 19: Rhywogaethau coetir; a*
- *Rhif 20: Cysylltedd.*

Gweithgaredd sydd ei angen:

Adolygiad LIC a Chyfoeth Naturiol Cymru o rôl a phwrpas Ystad Goed Llywodraeth Cymru; rhaglenni sefydledig megis Strategaeth Amgylcheddol ar gyfer Cymru Canlyniad 21 cronfa ddata o gamau gweithredu ac adrodd a chynllunio o dan Erthygl 17 o Gyfarwyddeb Cynefinoedd yr UE; canllawiau i weinyddwyr grantiau / cynghorwyr coetiroedd; hyfforddiant ar gyfer perchenogion coetiroedd, rheolwyr a gweithwyr proffesiynol eraill; sefydlwyd Grŵp Gorchwyl a Gorffen i adolygu polisi adfer PAWS.

Cynnydd:

I'w adrodd yn flynyddol.

***Cam
Blaenoriaeth
11:***

***Datblygu, hyrwyddo a gweithredu rhaglenni i reoli
rhywogaethau anffroddol ymledol sy'n niweidio
cynefinoedd coetir.***

***Sefydliadau
Arweiniol a
Phartneriaid:***

Cyfoeth Naturiol Cymru; Llywodraeth Cymru; FR; APHA; Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru; Fforwm Rhywogaethau Anffroddol; Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Anffroddol Prydain; Fforwm Gwiwerod Cymru; Partneriaeth y Fenter Ceirw yng Nghymru; ConFor; WFBP; Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Vincent.

***Sail y
dystiolaeth:***

Mae coedwigoedd, coetiroedd a choed a'r amgylchedd ehangach yn agored i effeithiau niweidiol nifer o rywogaethau anffroddol sydd bellach wedi'u sefydlu yng Nghymru a'r DU, gan gynnwys rhododendron, clymog Japan, Jac y Neidiwr a'r wiwer lwyd. Mae difrod a achosir gan geirw broddol ac anffroddol yn cynyddu hefyd. Cafodd rhai o'r rhywogaethau hyn eu cyflwyno yn fwriadol, ac efallai y bydd ganddynt etifeddiaeth ddiwylliannol a hanesyddol mewn rhai amgylchiadau sydd angen ei hystyried.

Mae yna hefyd risg y bydd rhywogaethau anffroddol eraill sydd â'r potensial i gael effaith andwyol ar gynefinoedd coetir yn sefydlu eu hunain yn y dyfodol.²⁰

²⁰ Croes gyfeirio at PA1.

Mae risgiau presennol a rhai yn y dyfodol gan rywogaethau anffroddol goresgynnol yn cael eu hasesu yn erbyn Strategaeth y Fframwaith Rhywogaethau Anffroddol Goresgynnol ar gyfer Prydain Fawr, sy'n darparu'r fframwaith ar gyfer cyflwyno'r polisi rhywogaethau anffroddol goresgynnol ym Mhrydain Fawr.

Mae Rheoliad Ewropeaidd newydd yn ceisio ymdrin â phroblemau rhywogaethau anffroddol goresgynnol mewn modd cynhwysfawr er mwyn diogelu bioamrywiaeth frodorol a gwasanaethau ecosystemau ar draws Ewrop, yn ogystal â lliniaru'r effaith y gallai'r rhywogaethau hynny ei gael ar iechyd ac ar yr economi. Bydd yn ofynnol i Aelod-wladwriaethau Iunio rhestrau o rywogaethau o'r fath sydd o bryder i'r Undeb Ewropeaidd.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- *Rhif 3: Rheoli coetiroedd yn gynaliadwy;*
- *Rhif 8: Iechyd coed*
- *Rhif 18: Cynefinoedd coetiroedd a choed hynafol;*
- *Rhif 19: Rhywogaethau coetir; a*
- *Rhif 20: Cysylltedd.*

Gweithgaredd sydd ei angen:

Cyfeiriad ac arweinyddiaeth gan Lywodraeth Cymru a Chyfoeth Naturiol Cymru, gan gynnwys drwy ei thema "Da i'r Amgylchedd"²¹ mewn cydweithrediad ag Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Anffroddol Prydain; cymorth ar gyfer Strategaeth Rheoli Ceirw Gwyllt Cymru; LIC a Chyfoeth Naturiol Cymru i ddatblygu Cynllun Gweithredu Rheoli Gwiwerod Llwyd i Gymru; annog gwyddoniaeth dinasyddion; cyfathrebu'r rhesymau dros ymgymryd â rheoli rhywogaethau nad ydynt yn frodorol.

Cynnydd: I'w adrodd yn flynyddol.

Perthynas â blaenoriaethau'r llywodraeth

Mae Camau Blaenoriaeth 9, 10 ac 11 yn cyfrannu tuag at:

- *Ganlyniadau Coetiroedd i Gymru" 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 10; 16; 17; 18; 19; a 20*
- *Nodau Llesiant: **Cymru lewyrchus; Cymru gydnerth; Cymru iachach; Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu; a Chymru sy'n gyfrifol yn fyd-eang.***

²¹ Gweler Cynllun Busnes Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer 2015/2016 ac Ymrwymiad E2.

MAES Y CAM BLAENORIAETH

Coedwigaeth, coetiroedd a choed a'u gwerth o ran elfennau nad ydynt yn ymwneud â phren

Trosolwg

Mae cyflawni uchelgais tymor hir Coetiroedd i Gymru yn dibynnu ar fod coedwigaeth, coetiroedd a choed Cymru yn cael eu rheoli'n weithredol ac yn gynaliadwy ar gyfer cynhyrchu pren ac i ddarparu nwyddau a gwasanaethau eraill. Felly mae'r Strategaeth yn seiliedig ar y buddion niferus y mae coedwigaeth, coetiroedd a choed yn eu cynnig. Yn ychwanegol at "werth y pren" i'r sector coedwigaeth (tyfwyr a phroseswyr sylfaenol ac eilaidd), mae gan goedwigaeth werth sylweddol o ran yr hyn sydd "ddim yn bren" sy'n fanteisiol i bobl, cymunedau a'r amgylchedd naturiol yng Nghymru: - -

- cynhyrchion o goedwigoedd, cynnyrch ac adnoddau nad ydynt yn bren;
- cyflogaeth mewn gweithgareddau nad ydynt yn gysylltiedig â choedwigoedd;
- gwasanaethau ecosystemau sy'n ymwneud â choedwigaeth;
- hamdden a mynediad - "presgripsiwn gwyrdd" sy'n gwella iechyd, llesiant a ffitrwydd pobl.

Er bod data a gwybodaeth yn ymwneud â "gwerth pren" ar gael, mae lle i edrych ar werth coedwigaeth o ran elfennau "heb fod yn bren" er mwyn llywio polisi a rheolaeth coedwigaeth.

Cam Blaenoriaeth 12:	Casglu tystiolaeth i fesur a gwerthuso gwerth elfennau nad ydynt yn ymwneud â phren coedwigaeth, coetiroedd a choed yng Nghymru.
-----------------------------	---

<u>Sefydliadau Arweiniol a Phartneriaid:</u>	<u>LIC; Cyfoeth Naturiol Cymru; FC; FR; ConFor; Coed Lleol; Llais y Goedwig; Ymddiriedolaethau Archeolegol.</u>
--	---

Sail y dystiolaeth:	Cafodd Aseiad Ecosystemau Cenedlaethol y DU ei gyhoeddi ym mis Mehefin 2011 ac mae'n cynnig y dadansoddiad cyntaf o amgylchedd naturiol y DU o ran y buddion a ddarperir i gymdeithas ac o ran ffyniant economaidd parhaus. Mae'n cydnabod amrywiaeth o wasanaethau ecosystemau a ddarperir gan goedwigaeth ac mae'n ffurfio sail ar gyfer deall ymhellach beth yw gwerth buddion ehangach a ddarperir gan goetiroedd a choed.
----------------------------	--

Mae tua 306,000 hectar o goedwigoedd a choetiroedd yng

Nghymru. Er bod y syniad o reoli coetiroedd mewn dull amlbwrpas yn cael ei dderbyn yn eang, mae gwerth yr holl fuddion y gallai coetiroedd a choed eu darparu i gymdeithas yn aml yn cael ei esgeuluso - buddion o ran yr economi, hamdden, iechyd, buddion esthetig ac ysbrydol i bobl sy'n byw yn agos at goetiroedd neu sy'n ymweld â nhw; eu gwerth o ran bioamrywiaeth a thirwedd, ac o ran treftadaeth a diwylliant. Mae "gwerth" felly yn cwmpasu manteision cymdeithasol, iechyd a diwylliannol yn ogystal â manteision economaidd a'r potensial ar gyfer marchnadoedd newydd sy'n gysylltiedig â choetiroedd a phren. Er bod gwerth o'r fath yn cael ei gydnabod, mae'n anodd ei werthuso'n iawn. Mae'r astudiaethau i-Tree Eco²² sydd wedi eu gwneud hyd yma yn enghreifftiau sy'n dangos y buddion niferus y gallai coetiroedd a choed eu darparu.

Yn draddodiadol, mae pwysigrwydd economaidd coedwigaeth wedi canolbwyntio ar gynhyrchion pren a rhai sy'n seiliedig ar bren. Nid yw gwerth economaidd cynhyrchion coedwigoedd nad ydynt yn bren a'r potensial ar gyfer datblygu gweithgarwch economaidd cynaliadwy mewn cymunedau lleol wedi cael ei asesu'n llawn. Mae yna fusnesau bach ac unigolion yng Nghymru sy'n cymryd rhan mewn gweithgarwch economaidd sy'n ymwneud â chynhyrchion o goedwigoedd nad ydynt yn bren, gan gynnwys cynhyrchu mêl blodau gwyllt, casglu aeron a chynaeafu mwsogl. Nid yw maint a gwerth y gweithgaredd wedi ei ddeall yn llwyr ac mae angen asesu ei botensial yn llawn - er enghraifft o dan ymbarél y prosiect StarTree Ewropeaidd - ar gyfer datblygu ar lefel y gymuned leol.

Bydd coedwigaeth a gwasanaethau ecosystemau sy'n ymwneud â choedwigaeth, coetiroedd a choed yn egwyddor ganolog yn y gwaith o reoli adnoddau naturiol a'r fframwaith cynllunio a blaenoriaethu a gynigir gan Fil yr Amgylchedd (Cymru). Gallai rheoli coetiroedd i gyd-fynd â buddion iechyd, economaidd ac amgylcheddol²³ sy'n mynd y tu hwnt i werth y pren ei hun, yn seiliedig ar well dealltwriaeth o werth coedwigaeth, coetiroedd a choed o ran elfennau heb fod yn goed, o bosibl arwain at ddatblygu marchnadoedd newydd yn y dyfodol.

Fel rhan o'i raglen ymchwil ar gyfer 2015-2019, bydd Forest Research yn cynnal ymchwil i werth gwasanaethau ecosystemau ac i archwilio dylanwadau ar ymddygiad a llywodraethu coedwigoedd. Bydd canlyniadau'r rhaglen ymchwil ynghyd ag ymchwil a gwybodaeth arall am werth coedwigoedd, coetiroedd a choed o ran elfennau nad ydynt yn goed yn sail ar

²² Croes gyfeirio at PA 5.

²³ Croes gyfeirio at PA 5 a 6.

gyfer penderfyniadau a gymerir yn y dyfodol am reoli coetiroedd.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- Rhif 9: *Buddion lleol coetiroedd;*
- *Coed Cadw Cynnwys y gymuned;*
- Rhif 11: *Hamdden;*
- Rhif 12: *Hygyrchedd*
- Rhif 15: *Gwerth y sector coedwigaeth; a*
- Rhif 17: *Iechyd busnes yn y sector coedwigaeth.*

Gweithgaredd sy'n ofynnol:

Adolygiad LIC a Chyfoeth Naturiol Cymru o rôl a phwrpas Ystad Goed Llywodraeth Cymru; thema "Da i Wybodaeth" Cyfoeth Naturiol Cymru²⁴; Rhaglen ymchwil FR 2015-2019; Adroddiadau prosiect StarTree Ewropeaidd; adnoddau ar gyfer astudiaethau ac arolygon ychwanegol; rhannu gwybodaeth a thystiolaeth a hyrwyddo ei ddefnydd ymarferol ar draws coetir a reolir ar draws y sector cyhoeddus, preifat a'r trydydd sector; datblygu marchnadoedd newydd o ganlyniad i gydnabod "gwerth" eang coetiroedd a choed.

Cynnydd: I'w adrodd yn flynyddol.

Cam Blaenoriaeth 13:

Hyrwyddo a gwella mynediad i goedwigaeth a choetiroedd i fwy o bobl gymryd rhan ac elwa o brofiadau hamdden awyr agored yn amlach. Targedu adnoddau mewn meysydd lle bydd iechyd, lles a manteision economaidd yn cael yr effaith fwyaf.

Sefydliadau Arweiniol a Phartneriaid:

Cyfoeth Naturiol Cymru; Awdurdodau Lleol; Croeso Cymru; Coed Lleol; Iechyd Cyhoeddus Cymru; Coed Actif; Llais y Goedwig; Coed Cadw; Cymdeithas y Cerddwyr; WATO; Sefydliad Datblygu Cymunedol.

Sail y dystiolaeth:

Mae coetiroedd a choed iach a gwydn yn darparu ystod eang o fuddion cymunedol, gan alluogi pobl i ddefnyddio a mwynhau coetiroedd, byw bywydau iachach ac ymgymryd â gweithgarwch economaidd sy'n gysylltiedig â mentrau coetir. Bydd canolfannau llwybrau beicio mynydd llwyddiannus yn parhau i ddenu ymwelwyr i Gymru yn ogystal â darparu cyfleoedd adloniadol ac economaidd i gymunedau lleol. Yn yr un modd, gallai cynulleidfa ehangach hefyd fwynhau'r buddion o ran

²⁴ Gweler Cynllun Busnes Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer 2015/2016 ac Ymrwymiad K3

mynediad, hamdden a manteision economaidd o brofi gweithgareddau eraill y gallai coetiroedd eu cynnig, gan gynnwys o fewn ac o amgylch lleoliadau trefol.

Mae 'Plant!' cynllun Llywodraeth Cymru, yn brosiect i blannu coeden ar gyfer pob plentyn sy'n cael ei eni neu ei fabwysiadu yng Nghymru. Amcanion y prosiect yw creu coetiroedd a sicrhau iechyd a llesiant, gan annog ymweliadau hamdden gan deuluoedd i ardaloedd o goetir.

Gallai treulio amser ac ymarfer y tu allan gael effaith gadarnhaol ar iechyd a llesiant. Mae prosiect "Coed Actif Cymru", a reolir gan Goed Lleol, yn gweithredu mewn pum safle yng Nghymru ac yn darparu gweithgareddau wedi'u teilwra i ddiwallu anghenion y rhai sy'n cymryd rhan sydd â chyflyrau iechyd cronig. Mae Coed Lleol yn bwriadu ehangu nifer y safleoedd ar draws Cymru yn ystod y Cynllun Gweithredu hwn. Mae'r rhaglen "Dewch Allan" yn ymgysylltu â chymunedau i annog y defnydd o fannau gwyrdd, gan gynnwys coetiroedd, i sicrhau manteision i iechyd a llesiant. Mae'r ddwy raglen yn cefnogi datblygu sail o dystiolaeth o amgylch y cyfleoedd o ran iechyd a llesiant sydd ar gael mewn coetiroedd.

Gellir cefnogi cymunedau i nodi'r buddion y gallai coetiroedd a choed eu cynnig iddynt, yn enwedig drwy gyfleoedd o ansawdd da yn ymwneud â mynediad a hamdden lleol.

Bydd coetiroedd yn chwarae rôl gynyddol i gefnogi ymdrechion Llywodraeth Cymru i wella cyfleoedd i bobl a chymunedau ddefnyddio'r awyr agored ar gyfer hamdden. Mae coetiroedd yn ffordd dda o sicrhau bod mynediad hawdd a fforddiadwy at fannau gwyrdd lleol o ansawdd da a gweithgareddau awyr agored sy'n agos at lle mae pobl yn byw, gan helpu i wella cydlynid cymunedol a threchu tlodi. Dyma un o'r egwyddorion allweddol a gynigir ym Mhapur Gwyrdd 2015 Llywodraeth Cymru ar hamdden awyr agored yng Nghymru.²⁵

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- *Rhif 9: Buddion lleol coetiroedd;*
- *Coed Cadw Cynnwys y gymuned;*
- *Rhif 11: Hamdden; a*
- *Rhif 12: Hygyrchedd*

²⁵ "Gwella'r cyfleoedd i gael mynediad i'r awyr agored ar gyfer gweithgareddau hamdden cyfrifol" (<http://gov.wales/docs/desh/consultation/150710-access-outdoor-recreation-consultation-cy.pdf>).

Gweithgaredd sydd ei angen:

Cefnogaeth LIC a Chyfoeth Naturiol Cymru²⁶ i gynlluniau i wella mynediad a chyfleoedd mynediad; gan ddatblygu ar ganlyniadau Papur Gwyrdd 2015; cefnogaeth gan bartneriaid sy'n gallu darparu, gwella neu annog a hyrwyddo cyfleoedd hamdden mewn coetiroedd; annog cyfranogiad gan gymunedau a grwpiau sy'n llai tebygol o ymweld â a defnyddio coetiroedd; hyrwyddo cyfleoedd i gymunedau a'r sector preifat reoli safleoedd a chyfleusterau hamdden; Rhaglen Cynefin; adnoddau LIC, Cyfoeth Naturiol Cymru a Phartneriaid ar gyfer astudiaethau ac arolygon ychwanegol am ddefnydd cyhoeddus o goetiroedd.

Cynnydd: I'w adrodd yn flynyddol.

Perthynas â blaenoriaethau'r llywodraeth

Mae Cam Blaenoriaeth 13 a 14 yn cyfrannu tuag at:

- *Canlyniadau "Coetiroedd i Gymru": 3; 6; 8; 9; 10; ac 11*
- *Nodau Llesiant: **Cymru lewyrchus; Cymru gydnerth; Cymru iachach; Cymru fwy cyfartal; Cymru o gymunedau cydlynus; a Chymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu.***

²⁶ Gweler Cynllun Busnes Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer 2015/2016 a'r pedwar ymrwymiad a nodwyd yn y thema "Da i Bobl"

MAES Y CAM BLAENORIAETH

Gweithio ar draws ffiniau'r DU

Trosolwg

Mae'r dirwedd ar gyfer darparu gwasanaethau coedwigaeth wedi newid dros y blynyddoedd diwethaf ac ym mis Ebrill 2013, trosglwyddwyd swyddogaethau'r Comisiynwyr Coedwigaeth mewn perthynas â Chymru i Gyfoeth Naturiol Cymru. Mae rhai swyddogaethau coedwigaeth penodol, er enghraifft yn ymwneud ag iechyd coed, yn parhau i fod o'r pwys mwyaf ar draws Prydain Fawr. Mae DEFRA, Llywodraeth yr Alban, Llywodraeth Cymru a'r Comisiwn Coedwigaeth yn cymryd rhan yn y Prosiect Llywodraethu Coedwigaeth i edrych ar gyflwyno galluedd gwyddonol ac, yn arbennig, trefniadau tymor hir ar gyfer darparu swyddogaethau ymchwil coedwigaeth ar draws Prydain Fawr gyfan.

Cam Blaenoriaeth 14:	<i>Cymryd rhan yn y Prosiect Llywodraethu Coedwigaeth i lunio'r modd y cyflawnir swyddogaethau coedwigaeth trawsffiniol Prydain Fawr yn y dyfodol gan sicrhau bod anghenion Cymru, ac anghenion gweinyddiaethau eraill Prydain Fawr, yn cael eu bodloni.</i>
-----------------------------	---

<u>Sefydliadau Arweiniol a Phartneriaid:</u>	<u>DEFRA; Llywodraeth yr Alban; LIC; y Comisiwn Coedwigaeth; Forest Research; Cyfoeth Naturiol Cymru; ConFor.</u>
---	--

Sail y dystiolaeth: Mae swyddogaethau'r Comisiynwyr Coedwigaeth mewn perthynas â Chymru wedi'u trosglwyddo i Gyfoeth Naturiol Cymru ac mae rheoli coedwigaeth mewn rhannau eraill o Brydain Fawr yn destun adolygiad a newid tebygol. Wrth i Gyfoeth Naturiol Cymru ddatblygu ei allu i ddarparu'r ystod eang o wasanaethau amgylcheddol yng Nghymru, mae'n derbyn rhywfaint o gymorth technegol, gweinyddol a phroffesiynol gan y Comisiwn Coedwigaeth o dan gytundeb gwasanaethau a rennir.

Mae'r Prosiect Llywodraethu Coedwigaeth yn darparu modd i ddiffinio polisi a gofynion gweithredol swyddogaethau ymchwil coedwigaeth ar draws Prydain Fawr ac i asesu galluedd gwyddonol hanfodol sydd eu hangen i gyflawni'r swyddogaethau hynny.

Yn ychwanegol at alluoedd o ran gwyddoniaeth, mae yna faterion eraill sydd angen consensws ar draws tiriogaethau hefyd, er enghraifft cynnal Safon a Chanllawiau Coedwigaeth y DU. Mae'r Safon yn diffinio dull y DU o reoli coedwigoedd yn gynaliadwy, a dyma'r ffordd y mae amrywiaeth o rwymedigaethau cyfreithiol, lled-gyfreithiol a pholisi yn cael eu diwallu i ddarparu cydbwysedd rhwng y buddion economaidd,

amgylcheddol a chymdeithasol y gallai coedwigaeth eu darparu.

Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru":

- *Rhif 1: Coetiroedd a choed;*
- *Rhif 3: Rheoli coetiroedd yn gynaliadwy; a*
- *Rhif 8: Iechyd coed*

<i>Gweithgaredd sydd ei angen:</i>	LIC, DEFRA, Llywodraeth yr Alban a'r Comisiwn Coedwigaeth i ymgysylltu er mwyn sicrhau bod eu hanghenion yn cael eu hystyried gan y broses hon.
------------------------------------	---

<i>Cynnydd:</i>	<i>I'w adrodd yn flynyddol.</i>
-----------------	---------------------------------

Perthynas â blaenoriaethau'r llywodraeth

Mae Cam Blaenoriaeth 14 yn cyfrannu tuag at:

- *Ganlyniadau Coetiroedd i Gymru" 2; 3; 5; 6; 13; 14; 16; a 18*
- *Nodau Llesiant: **Cymru lewyrchus; Cymru iachach; a Chymru fwy cyfartal.***

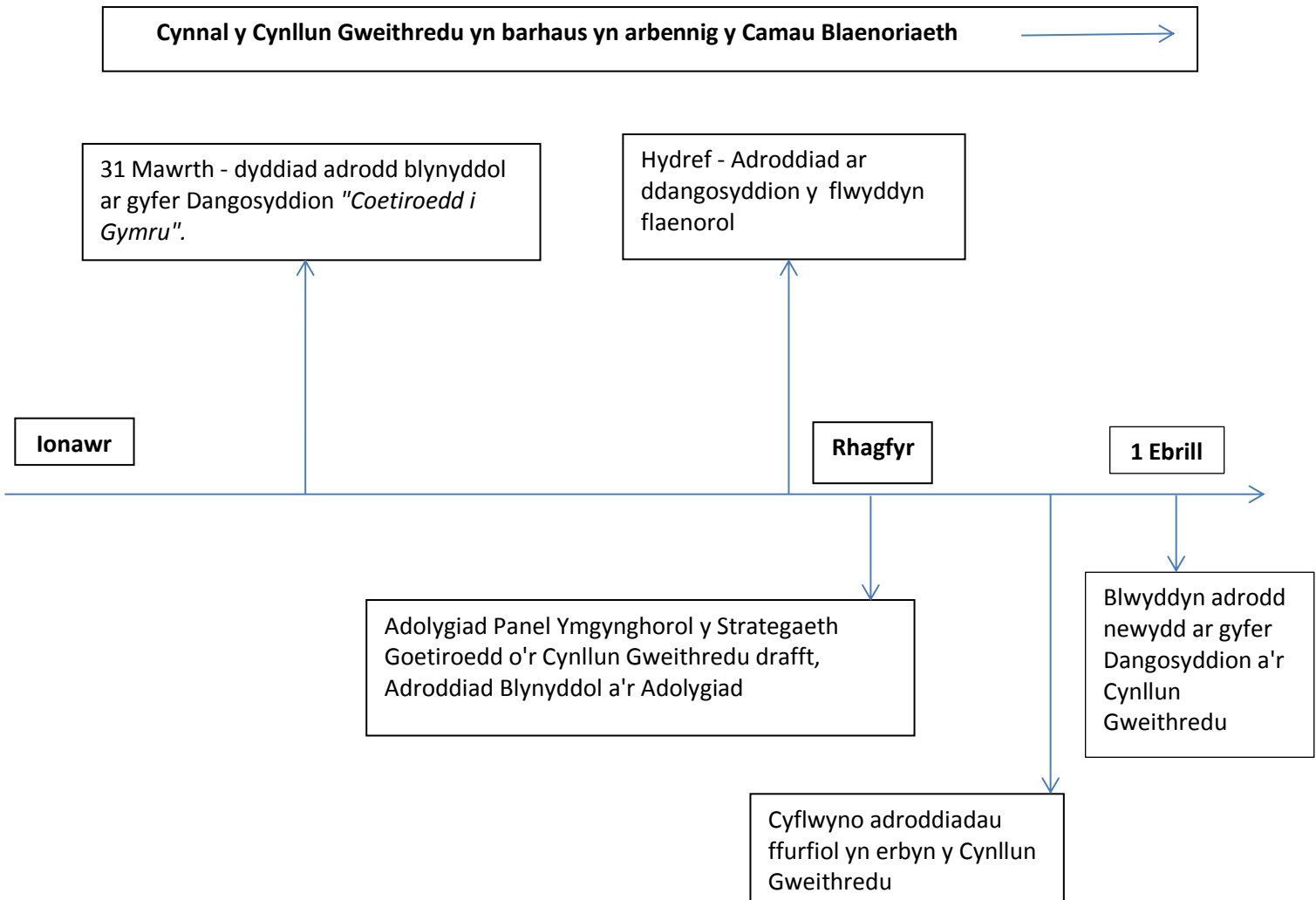
RHAN 3

Adrodd ac Adolygu

22. Mae "*Coetiroedd i Gymru*" yn nodi'r uchelgeisiau tymor hir ar gyfer coetiroedd a choed yng Nghymru a'r canlyniadau sydd eu hangen ganddynt i fod o fudd i economi, amgylchedd a phobl Cymru. Mae "*Coetiroedd i Gymru*" yn strategaeth hanner can mlynedd, sy'n cydnabod natur hirdymor y gwaith o reoli coedwigoedd, coetiroedd a choed a'r buddion lluosog y gallant eu darparu. Noda'r *Cynllun Gweithredu* hwn y camau a'r gweithgareddau tymor byr i roi ffocws ar yr uchelgeisiau tymor hir. Mae'n un o gyfres o gynlluniau gweithredu pum mlynedd a bydd llawer o'r camau gweithredu unigol yn cyfrannu at gyflawni mwy nag un o Ganlyniadau'r Strategaeth. Am y rheswm hwn, mae "*Coetiroedd i Gymru*" yn cynnwys cyfres o ddangosyddion a fydd yn rhoi hyder i ni i asesu cynnydd ar draws "*Coetiroedd i Gymru*" i gyd.
23. Mae'r cylch adrodd ac adolygu yn cynnwys tair elfen: - -
- (i) mae "*Coetiroedd i Gymru*" yn cyflwyno'r Weledigaeth a'r Canlyniadau tymor hir yr ydym yn ceisio eu cyflawni dros oes y strategaeth;
 - (ii) mae'r *Cynllun Gweithredu* hwn, ac iteriadau dilynol, yn crynhoi gweithredoedd a gweithgareddau partneriaid cyflenwi ar draws pob sector o'r gymdeithas sydd eu hangen i weithredu'r strategaeth; a
 - (iii) mae *Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru"* yn asesu effaith pob un o'r camau a'r gweithgareddau a gyflawnwyd ac yn monitro llwyddiant pob un o'n hymdrechion i gyflawni'r *Weledigaeth a'r Canlyniadau* tymor hir.
24. Cyhoeddir *Dangosyddion "Coetiroedd i Gymru"* bob hydref am y flwyddyn flaenorol yn diweddu ar 31 Mawrth⁵. Bydd cynnydd yn erbyn y **camau blaenoriaeth** yn y *Cynllun Gweithredu* yn cael eu diweddarau ar sail ad hoc. Ym mhob blwyddyn galendr, bydd Llywodraeth Cymru yn paratoi a chyhoeddi adroddiad blynyddol o gynnydd cyffredinol yn erbyn y **camau blaenoriaeth** a nodir yn y *Cynllun* hwn. Bydd pob adroddiad blynyddol yn gyfle i adolygu a diweddarau'r camau gweithredu mewn ymateb i ddangosyddion perfformiad "*Coetiroedd i Gymru*" a thystiolaeth arall o'r flwyddyn flaenorol. Mae'r diagram isod yn dangos sut y bydd y cylch adrodd ac adolygu yn gweithredu.

⁵ Gellir gweld y Dangosyddion yn: <http://gov.wales/statistics-and-research/woodlands-wales-indicators/?lang=en>

Cynllun Gweithredu - Cylch Adrodd ac Adolygu Blynyddol

"Coetiroedd i Gymru" Gweledigaeth, Themâu a Chanlyniadau

Ein Gweledigaeth:

"Bydd Cymru'n cael ei hadnabod am ei choetiroedd o ansawdd uchel sy'n harddu'r dirwedd, sy'n briodol i amodau lleol ac sydd â chymysgedd amrywiol o rywogaethau a chynefinoedd."

Themâu a Chanlyniadau:

Coetiroedd a Choed Cymru

1. Mae mwy o goetiroedd a choed yn cael eu rheoli'n gynaliadwy
2. Mae ecosystemau coetiroedd yn iach a gwydn
3. Mae coetiroedd wedi'u haddasu'n well i gyflawni ystod eang o fanteision
4. Mae gorchudd coetir yng Nghymru'n cynyddu
5. Mae gan reoli coetiroedd a choed fwy o gysylltiad â mathau eraill o ddefnydd tir
6. Mae coetiroedd a choed trefol yn cyflawni ystod eang o fuddion

Ymateb i Newid yn yr Hinsawdd

7. Mae coetiroedd Cymru yn helpu i leihau ôl troed carbon Cymru. Mae llawer o'r canlyniadau yn yr adrannau eraill hefyd yn ymwneud â newid yn yr hinsawdd, y gellir ei ystyried yn fater trawsbynciol

Coetiroedd i Bobl

8. Mae mwy o gymunedau yn elwa ar goetiroedd a choed
9. Mae mwy o bobl yn mwynhau buddion gydol oes coetiroedd a'u cynhyrchion
10. Mae mwy o bobl yn byw bywydau iach o ganlyniad i ddefnyddio a mwynhau coetiroedd
11. Mae mwy o bobl yn elwa ar fentrau sy'n gysylltiedig â choetiroedd

Sector Coedwigaeth Gystadleuol ac Integredig

12. Mae mwy o bren a dyfir yng Nghymru yn cael ei ddefnyddio yng Nghymru
13. Mae'r sector coedwigaeth wedi'i integreiddio'n well, yn fwy cystadleuol, ac yn cefnogi economi Cymru
14. Gwneir mwy o ddefnydd o goed fel adnodd adnewyddadwy allweddol
15. Ceir gweithlu medrus, llwyddiannus yn y sector coedwigaeth

Ansawdd Amgylcheddol

16. Mae rheolaeth coetiroedd yn cyflawni safonau uchel o stiwardiaeth amgylcheddol
17. Mae coetiroedd a choed sydd o werth cadwraethol arbennig o dan reolaeth ffafriol
18. Mae bioamrywiaeth coetiroedd yn cael ei gefnogi ac mae coetir brodorol yn cael ei reoli mewn dull ffafriol
19. Mae coetiroedd a choed yn gwneud cyfraniad cadarnhaol i gymeriad arbennig tirwedd Cymru ac i safleoedd o bwysigrwydd o ran treftadaeth a diwylliant
20. Mae coetiroedd a choed newydd a phresennol yn cyfrannu at reolaeth dŵr a phridd

Nodau Llesiant

Cymru lewyrchus *Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, carbon isel sy'n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy gael gafael ar waith addas.*

Cymru gydnerth *Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).*

Cymru iachach *Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deallir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.*

Cymru sy'n fwy cyfartal *Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).*

Cymru o gymunedau cydlynus *Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.*

Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu *Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.*

Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang *Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.*

Geirfa

Coetir / coed hynafol: Safleoedd sydd wedi bod yn goediog yn barhaus ers cyn 1600 OC. Mae coed hynafol yn hen neu'n oedrannus mewn cymhariaeth â choed o'r un rhywogaeth.

Bioamrywiaeth: yr amrywiaeth o ecosystemau a rhywogaethau, gan gynnwys amrywiad genetig o fewn rhywogaethau.

Dal a storio carbon: llif carbon i gronfeydd daearol neu forol, gan gynnwys cael gwared uniongyrchol o garbon deuocsid o'r atmosffer drwy, ymhlith pethau eraill, newid mewn defnydd tir, coedwigo, ailgoedwigo ac arferion coedwigaeth sy'n gwella carbon yn y pridd.

Newid yn yr hinsawdd: newidiadau naturiol a rhai a achosir gan bobl yn "nhywydd cyfartalog" rhanbarth.

Cymuned: pobl sy'n dal rhywbeth yn gyffredin: lle; neu ddi-ddordeb cyffredin.

Coedwigaeth gorchudd di-dor: systemau coedamaeth lle mae canopi'r goedwig yn cael ei gynnal heb gwmpo'r coed i gyd ar ddarn o dir.

Ecosystem: y modd y mae planhigion ac anifeiliaid yn rhyngweithio â'i gilydd a'r amgylchedd anfyw.

FCGB/FC/FR: Comisiwn Coedwigaeth Prydain Fawr, y Comisiwn Coedwigaeth a neu Forest Research.

Gwerth Ychwanegol Crynswth: dull o asesu'r economi a'r gyfran y mae gwahanol ddiwydiannau yn ei chyfrannu tuag ati.

Systemau coedamaeth isel eu heffaith: systemau coedamaeth sy'n ddewisiadau eraill yn lle torri coed ac sy'n lleihau effeithiau amgylcheddol.

Rhywogaethau brodorol: un a gyrhaeddodd Gymru heb gymorth pobl yn ystod gwladychu ôl-rewlifol. *Coetir brodorol* yw coetir sy'n cynnwys rhywogaethau brodorol lleol yn bennaf neu'n gyfan gwbl.

Adnoddau naturiol: adnoddau a ddarperir gan ecosystemau gan gynnwys: anifeiliaid, planhigion ac organebau eraill; aer, dŵr a phridd; mwynau; nodweddion a phrosesau daearegol; nodweddion ffisiograffigol; a nodweddion a phrosesau hinsoddol.

Cyfoeth Naturiol Cymru: Corff Adnoddau Naturiol Cymru.

PA: Cam Blaenoriaeth

PAWS: Safleoedd Coetiroedd Hynafol neu Goetiroedd lled Hynafol sydd wedi eu hailblannu fwy neu lai a lle mae gwerth ecolegol y safle wedi ei ddiraddio.

Gwasanaethau ecosystemau: y buddion o'r adnoddau a'r prosesau naturiol a gyflenwir gan ecosystemau naturiol, yn wahanol i gynhyrchion a swyddogaethau ecosystemau oherwydd mae galw dynol am yr adnoddau naturiol.

Cynefinoedd agored â blaenoriaeth: cynefinoedd a nodwyd fel rhai o dan fygythiad ac sy'n ddarostyngedig i Gynllun Gweithredu Bioamrywiaeth y DU, gan gynnwys: rhostir yr ucheldir; gorgors; a dolydd iseldir.

Potensial cynhyrchiol: faint o bren y gellid ei gynaeafu yn gynaliadwy o ardal o goetir, a bennir gan ffactorau megis cyfradd twf y coed, ymarferoldeb cynaeafu'r pren a materion fel bioamrywiaeth, cadwraeth a hamdden.

Coetir lled-naturiol: yn y DU, nid oes unrhyw wir goetir "naturiol" yn dal i fod mewn bodolaeth. Mae gan goetiroedd lled-naturiol glystyrau ar hyn o bryd sy'n cynnwys coed a llwyni sy'n frodorol i'r safle yn bennaf ac nad yw'n amlwg eu bod wedi'u plannu. Maent wedi tyfu yn bennaf o adfywio naturiol neu o dwf coedlan / tocbren o goed unigol a ailddyfwyd yn naturiol.

Coedwigaeth cylchdro byr: tyfu coed sy'n tyfu'n gyflym am 8-20 mlynedd, yn aml ar gyfer coedlannau lle gall cynaeafu ddigwydd bob tair blynedd neu debyg.

Coedwriaeth: y technegau o ofalu am ac adfywio coetiroedd, a chynaeafu eu cynnyrch ffisegol.

Safleoedd arbennig: Safleoedd a warchodir yn rhyngwladol (gan gynnwys: safleoedd Natura 2000 a warchodir o dan Gyfarwydddebau Cynefinoedd ac Adar y GE; a safleoedd a warchodir o dan Gytundeb RAMSAR) a safleoedd a warchodir yn

Planhigfa: coetir lle mae'r coed presennol wedi eu plannu. Mae'n aml yn cynnwys coeden sy'n adfywio'n naturiol hefyd. Mae'n cynnwys coetiroedd lled-naturiol a gafodd eu hailstocio drwy blannu.

UKWAS: Mae Safon Sicrhau Coetir y DU yn safon ar dystio annibynnol ar gyfer dilysu rheolaeth coetir cynaliadwy yn y DU.

Coeden hynod: coeden sy'n dangos arwyddion o hynafiaeth, waeth beth fo'i hoedran. Fel coed hynafol, mae'r rhain yn goed o ddiddordeb biolegol, esthetig neu ddiwylliannol.

Nodau Llesiant: y nodau a nodir yn adran 4 i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Coedwig Genedlaethol Cymru: yr holl goetiroedd yng Nghymru, mewn perchenogaeth gyhoeddus a phreifat.

WFPB: Partneriaeth Fusnes Coedwig Cymru.

LIC: Llywodraeth Cymru;

genedlaethol (gan gynnwys: Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol; a Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig).

UKFS: Safon Coedwigaeth y DU yw'r ymagwedd at goedwigaeth gynaliadwy a fabwysiadwyd gan diriogaethau cyfansoddol llywodraeth y DU. Mae'n sefydlu'r safon ar gyfer rheoli'r holl goedwigoedd a choetiroedd yn y DU mewn dull cynaliadwy.

WGWE: Ystad Coetir Llywodraeth Cymru. Y tir sy'n eiddo i Weinidogion Cymru ac a osodwyd at wasanaeth Cyfoeth Naturiol Cymru o dan Ddeddf Coedwigaeth 1967.

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 137

Rhif y Cam	Blaenoriaeth	Diweddariad
1	Datblygu a chynnal cofrestr risg o blâu a chlefydau a'u bygythiad i iechyd coed yng Nghymru.	<ul style="list-style-type: none"> • Mae Gweinidogion Cymru yn gyfrifol am faterion iechyd coed yng Nghymru. Darperir y cyfrifoldeb hwn trwy drefniant tair ffordd rhwng Cyfoeth Naturiol Cymru, Llywodraeth Cymru a'r Comisiwn Coedwigaeth a'i asiantaeth, Forest Research. • Mae Grŵp Llywio Iechyd Coed a Phlanhigion Cymru yn dod â'r Llywodraeth, Cyfoeth Naturiol Cymru, cynrychiolwyr o'r sector coedwigaeth a grwpiau amgylcheddol ynghyd i reoli'r ddarpariaeth o Strategaeth Iechyd Coed Cymru. • Mae'r Grŵp Gwylidwriaeth Iechyd Coed a Phlanhigion Cymru sydd newydd gael ei ffurfio yn cynnwys cynrychiolwyr o Lywodraeth Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru, Forest Research a'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion. Mae'n monitro risgiau iechyd planhigion sy'n dod i'r amlwg ac yn gwneud gwaith cynllunio wrth gefn ar gyfer ymateb i achosion iechyd planhigion. • Mae'r Grŵp hefyd yn ymgymryd ag asesiad sganio'r gorwel ac asesiad risg plâu trwy gydweithrediad yr asiantaethau sy'n rhoi gwybod i'r rhestr flaenoriaeth am blâu posibl a bygythiadau o ran clefydau sy'n debygol o gyrraedd Cymru. • Caiff plâu coed a phlanhigion proffil uchel eu monitro a'u hadolygu gan y Grŵp Gwylidwriaeth a chedwir rhestr wedi'i diweddaru i'w hadolygu gan y Grŵp Llywio. • Mae Cyswllt Ffermio yn gweithio gyda Forest Research i gynnig tri diwrnod "Iechyd Coed" i randdeiliaid gael eu briffio ar faterion iechyd coed a phlanhigion. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn gwneud gwaith gwylidwriaeth rheolaidd ar organebau cwarantîn a phlâu a chlefydau allweddol.

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 138

		<p>Mae hyn yn cynnwys <i>Phytophthora ramorum</i> a chlefyd Chalara coed ynn. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn llunio adroddiad penodol i Gymru misol ar <i>Phytophthora ramorum</i> ac yn cynnal map penodol i Gymru yn dilyn lledaeniad Chalara.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae Gwywiad Coed Ynn (clefyd Chalara) - Ymateb Cymru (2016) ar gael ar dudalennau gwe iechyd coed Llywodraeth Cymru. • Mae Gwywiad Coed Ynn (clefyd Chalara) yn debygol o fod yn fwy amlwg ar draws Cymru eleni, yn enwedig mewn coed iau. Gallai effaith y clefyd mewn coed hŷn gymryd blynyddoedd lawer i ddangos. Mae lledaeniad y clefyd yn cael ei fonitro. • Mae Tîm Ymateb Gweithredol Chalara (CORT) yn cael ei gynnull gan Lywodraeth Cymru a bydd hwn yn cynrychioli amrywiaeth o randdeiliaid priodol i ddarparu arweiniad gweithredol a pholisi. • Bydd staff o Lywodraeth Cymru, CNC, Forest Research ac APHA yn bresennol yn Sioe Frenhinol Cymru 2017 i roi gwybodaeth ac arweiniad. Mae animeiddiad syml yn cael ei baratoi a bydd cyngor wedi ei argraffu i ymwelwyr. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi hybu ymwybyddiaeth o blâu allweddol trwy 2 seminar ar y cyd â Forest Research (lle'r oedd tua 100 o bobl yn bresennol). • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth i grwpiau allanol fel yr ymddiriedolaethau bywyd gwyllt. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn cynorthwyo Llywodraeth Cymru ar nifer o grwpiau Prydain Fawr fel Grŵp Cofrestr Risg (Coedwigaeth) DEFRA a Grŵp Llywio Prydain Fawr a Gogledd Iwerddon.
2	Gweithredu'r rhaglen adfer <i>Phytophthora ramorum</i> .	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Strategaeth Rheoli Clefydau, a luniwyd o dan ambarél Strategaeth Iechyd Coed Cymru wedi sefydlu dau barth yng Nghymru: y parth clefyd craidd (yn y de yn bennaf) lle ceir lefelau uchel o haint mewn lleiniau llarwydd cyffiniol; a'r parth cyfyngu

		<p>clefyd (gweddill Cymru) lle ceir haint ysgafn. Mae gwaith cwmpo wedi ei dargedu at heintiau newydd yn y path cyfyngu clefyd i frwydro cyfradd lledaeniad yr haint.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae Llywodraeth Cymru yn cynorthwyo Cyfoeth Naturiol Cymru i ailblannu ardaloedd o larwydd a gwmpwyd ar ystâd goed Llywodraeth Cymru - yr arwynebedd a ailblannwyd gan Gyfoeth Naturiol Cymru yn ystod y chwe blynedd diwethaf (o ganlyniad i <i>Phytophthora ramorum</i> a chlirio ardal yn glir oedd wedi ei gynllunio) yw: 2011/12 986 hectar; 2012/13 1,012 hectar; 2013/14 1,350 hectar; 2014/15 1,107 hectar; 2015/16 1,237 hectar; a 2016/17 1222 hectar). • Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi'r gwaith o ailstocio llarwydd heintus mewn coetiroedd preifat trwy Gynllun Datblygu Gwledig Cymunedau Gwledig a Chynllun Adfer Coetir Glastir. • Er bod <i>P ramorum</i> yn drychineb i larwydd yng Nghymru, mae ailstocio ardaloedd a gwmpwyd yn caniatáu i fwy o wydnwch ecolegol gael ei ddatblygu yng nghoetir Cymru gan sicrhau y gall yr adnodd naturiol gynnig amrywiaeth o wasanaethau ecosystem o addasu i'r newid yn yr hinsawdd i gynhyrchu pren i fynediad a hamdden er budd cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol. • Yn ei swyddogaeth fel corff darparu iechyd coed tir Cymru, mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn gwneud gwaith gwyliadwraeth rheolaidd ar gyfer organebau cwarantîn a phlâu a chlefydau allweddol, gan gynnwys <i>Phytophthora ramorum</i>. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn llunio adroddiad penodol i Gymru misol ar <i>Phytophthora ramorum</i>. • Mae tystiolaeth o'r arolwg o'r awyr mwyaf diweddar o larwydd yn awgrymu bod achosion cynyddol o <i>Phytophthora ramorum</i> o'i gymharu â'r ddwy flynedd ddiwethaf. Os yw'r canfyddiad rhagarweiniol hwn yn cael ei gadarnhau gan ddadansoddiad labordy,
--	--	--

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 140

		<p>mae nifer yr achosion newydd bron yn sicr o ganlyniad i amodau tywydd y gaeaf sydd wedi ffafrio'r organeb.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bydd Tîm Ymateb Gweithredol Phytosphthora Llywodraeth Cymru (PORT) yn cael ei ailgynnull ym mis Mehefin i asesu'r dystiolaeth arsylwadol a gwyddonol ddiweddaraf er mwyn argymhell dull o weithredu i gyfyngu ar ledaeniad pellach y clefyd hwn yng Nghymru. Bydd y PORT yn ymateb yn uniongyrchol i Grŵp Llywio Iechyd Coed a Phlanhigion Cymru. • Mae canllawiau Cyfoeth Naturiol Cymru yn cael eu datblygu ar gyfer staff lleol i'w helpu i flaenoriaethu safleoedd ar gyfer ailstocio, gyda'r nod deul o leihau costau ailstocio a chynnal mewnbwn i safleoedd cynhyrchiol yn y dyfodol. • Ymgyrch ymwybyddiaeth cyfryngol bioddiogelwch "Cadwch yn Lân" a gynhaliwyd gan dîm Iechyd Planhigion Cyfoeth Naturiol Cymru. • Mae Llywodraeth Cymru, drwy Gynllun Datblygu Gwledig Cymunedau Gwledig, yn darparu cyllid drwy gynllun Adfer Coetiroedd Glastir i gefnogi adfer coetiroedd llarwydd yr effeithir arnynt gan Phytosphthora ramorum.
3	Defnyddio'r fframwaith statudol a pholisi yng Nghymru i gyflawni'r gwaith o greu coetiroedd wrth wneud y gorau o'r buddion a ddarperir gan goedwigaeth, coetir a choed.	<ul style="list-style-type: none"> • Mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 yn darparu'r fframwaith y gellir ei ddefnyddio i gydnabod cyfraniad ehangach coedwigoedd, coetiroedd a choed. • Mae'r Ddeddf yn sefydlu targed i leihau allyriadau o leiaf o 80% erbyn 2050 a chyfrës o dargedau interim a chyllidebau carbon. Mae'r Ddeddf hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru sefydlu Cynllun Cyflawni erbyn mis Mawrth 2019 i gwrdd â'n cyllideb garbon gyntaf. Bydd greu coetiroedd nid yn unig yn darparu cyfleoedd i storio carbon, ond hefyd fuddion hirdymor ehangach. • Bu cynnydd anghyson tuag at y nod o greu mwy o goetir yng Nghymru. Cafodd dros 141 hectar o goetir newydd ei greu yn ystod y

		<p>flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2016. Y ffigurau dangosol ar gyfer y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2017 yw dros 390 hectar o blannu newydd a dros 1,400 hectar o ailstocio ac adfywio naturiol. Mae plannu coetir newydd ac ailstocio yn parhau i gael eu cefnogi drwy gynlluniau Coetiroedd Glastir o dan Gynllun Datblygu Gwledig Cymunedau Gwledig.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae tîm Coetiroedd Glastir Cyfoeth Naturiol Cymru yn dilysu ceisiadau i gynllun Creu Coetir Glastir yn erbyn Safon Coedwigaeth y DU, rheolai Creu Coetir Glastir a meini prawf gwerth am arian. Yn 2016, fe wnaethant ddilysu 134 o gynlluniau Cynllun Coetiroedd Glastir sy'n cyfateb i 852.9ha o blannu newydd posibl. Mae canllawiau i gefnogi cynllun Coetiroedd Glastir ar wefan CNC. • Cydweithredu yw'r ffordd orau o hwyluso gwaith creu coetir. Lansiodd Llywodraeth Cymru y Cynllun Cynllunio Coedwigoedd Cydweithredol gyda dyraniad dechreuol o £180,000 i annog a hwyluso cydweithrediad ar gyfer creu a rheoli coetir. Maent wedi derbyn 2 Ddatganiad o Ddiddordeb sydd yn y broses o gael eu hasesu, a byddant yn lansio ail rownd y cynllun yn yr Hydref gyda £300,000 pellach ar gael. Mae CNC yn cefnogi Llywodraeth Cymru gyda'r cynllun hwn. • Mae'r Prosiect "Carbon Bositif" yn gwerthuso statws carbon net Cyfoeth Naturiol Cymru, gan gymryd allyriadau nwyon tŷ gwydr a dal a storio carbon ar draws holl ystad sy'n eiddo i Gyfoeth Naturiol Cymru neu a reolir ganddo. Mae'n nodi cyfleoedd lliniaru i leihau effaith carbon Cyfoeth Naturiol Cymru fel sefydliad a darparu prosiectau i ddangos y mesurau hyn. Mae cynefinoedd coetir a mawndir yn oddeutu 84% o ystad goed Llywodraeth Cymru, ac yn gwneud cyfraniadau sylweddol at statws carbon yr ystad. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn gweithio gyda Forest Research a'r Ganolfan Ecoleg a Hydroleg i fodelu eu stoc carbon a'u prosesau dal
--	--	--

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 142

		<p>a storio carbon yn well, a fydd yn helpu Cyfoeth Naturiol Cymru i gynllunio sut orau i'w rheoli i ddiogelu stociau carbon presennol a gwella prosesau dal a storio e.e. trwy ehangu coetir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yn yr Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol (Medi 2016), nodwyd <i>“Cynyddu'r gorchudd gan goetiroedd, a dod â mwy o'n coetiroedd presennol dan reolaeth addas”</i> gan Gyfoeth Naturiol Cymru fel un o'r saith cyfle allweddol i ymdrin â'r heriau a'r risgiau a nodwyd, a chyfrannu at y nodau llesiant. Fodd bynnag, mae pump o'r saith cyfle yn yr Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol yn berthnasol i benderfyniadau rheoli tir ehangach, ac mae coetiroedd / coed yn chwarae rhan yn narparu'r rhain. Gan adeiladu ar adroddiad SoNaRR 2016, mae CNC yn gweithio ar ddadansoddiad gofodol gwell i fod yn sail i ddatblygu polisi a gwneud penderfyniadau ar ddefnyddio tir a rheoli tir gan gynnwys nodi 'mannau cyfle' ar gyfer creu coetiroedd newydd i gefnogi darpariaeth polisi Llywodraeth Cymru. • Mae ymgysylltu â rhanddeiliaid coedwigaeth wedi digwydd i geisio barn ar gyfleoedd a heriau i reoli coedwigaeth a choetiroedd sy'n deillio o ymadael â'r UE, gan gynnwys mewn perthynas â chreu coetiroedd. • Mae Cyswllt Ffermio wedi recriwtio swyddog coedwigaeth technegol i hyrwyddo'r cymorth sydd ar gael drwy'r mecanwaith hwn i'r sector coedwigaeth. Mae'r cymorth yn cynnwys cyngor i unigolion a grwpiau, digwyddiadau arddangos, hyfforddiant a bwletinâu newyddion technegol.
4	Rheoli plannu coetiroedd a rhaglenni cynaeafu ar hyn o bryd ac yn y dyfodol i sicrhau bod cynhyrchu pren yn parhau yn y tymor hir.	<ul style="list-style-type: none"> • Yn dilyn ymgynghoriad gyda'r sector, mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cyhoeddi Cynllun Marchnata Pren yn Ionawr 2017 ar gyfer y cyfnod 2017-22 sy'n esbonio ei ddull o gynaeafu a marchnata pren o ystad goetir Llywodraeth Cymru. Mae'n rhaid i Gyfoeth Naturiol

		<p>Cymru lunio'r Cynllun hwn er mwyn helpu i gynnal eu hardystiad i Safon Sicrwydd Coetir y DU ac i sicrhau ei fod yn cyflawni yn erbyn yr amcanion polisi perthnasol a nodir yn <i>Coetiroedd i Gymru</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyflwynodd Cyfoeth Naturiol Cymru bapur trafod ar "<i>Argaeledd pren yn y dyfodol - goblygiadau i'r sector coedwigoedd ac adnoddau coetir yng Nghymru</i>" i'w ystyried gan y Panel Ymgynghorol y Strategaeth Goetiroedd (WASP) yn ei gyfarfod ar 7 Tachwedd 2016. Rhoddodd y papur trafod hwn sylw i amrywiaeth o faterion gan gynnwys: rhagolygon am argaeledd a galw am ffibr pren yng Nghymru yn y dyfodol; rheolaeth bresennol ystad goed Llywodraeth Cymru (lefelau ailstocio, cyfraddau cynaeafu a marchnata, systemau rheoli coedamaeth); rheolaeth bresennol o goetir mewn perchnogaeth arall; a ffactorau yn effeithio ar arwynebedd coetir (creu coetir, cael gwared ar goetir yn barhaol a defnyddiau tir sy'n cystadlu), o safbwynt polisi, rheoleiddio a rheoli. Ar gais Panel Ymgynghorol y Strategaeth Coetiroedd (WASP), mae CNC bellach yn arwain Grŵp Gorchwyl a Gorffen sy'n edrych ar gamau gweithredu ymarferol sy'n gysylltiedig ag argaeledd pren yn y dyfodol, a fydd yn adrodd i'w Grŵp Busnes Sector Coedwigaeth. • Mewn ymateb i ymchwiliad gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru i'r ystad goed gyhoeddus yng Nghymru yn 2014, lluniodd Cyfoeth Naturiol Cymru, Llywodraeth Cymru a chynrychiolwyr sector gynllun '10 Maes ar gyfer Gweithredu' er mwyn gwella cefnogaeth i'r sector coedwigaeth preifat a chyfathrebu ag ef. • Cyhoeddwyd y 10 Maes ar gyfer Gweithredu ym mis Rhagfyr 2014 gyntaf, ac yna fe'i diweddarwyd ym mis Rhagfyr 2015. Bydd diweddariad 2016 yn cael ei gyhoeddi ar wefan Cyfoeth Naturiol Cymru yn fuan. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi bod yn gweithio gyda ConFor i adolygu'r ddogfen i sicrhau bod llwyddiannau'n cael
--	--	--

		<p>eu cydnabod a bod camau'n parhau i fod yn berthnasol ac yn gyfredol.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyhoeddodd CNC ym mis Mawrth 2017 dri Canllaw Arferion Da ynghylch Cadernid Coedwigoedd am <u>amrywiaeth strwythurol</u>, <u>amrywiaeth rhywogaethau coed</u> ac <u>amrywiaeth genetig i'w</u> defnyddio gan bob rheolwr coedwig a choetir yng Nghymru. Bydd hyfforddiant yn cael ei ddarparu i staff CNC ar sut i weithredu'r Canllawiau mewn perthynas â rheoli ystad goetir Llywodraeth Cymru. • Mae plannu cydbwysu yn un o amcanion allweddol Rhaglen Cyflawni Ynni Cyfoeth Naturiol Cymru i ddiogelu ystad goed Llywodraeth Cymru o ran cael gwared ar goetir a datblygiadau ynni. Ceir cronfa sydd wedi'i neilltuo sy'n £500,000 ar hyn o bryd ac a fydd yn cynyddu'n flynyddol, i ddigolledu colled coetir sy'n digwydd ar yr Ystad oherwydd datblygiadau ynni. • Fe wnaeth Cyfoeth Naturiol Cymru recriwtio Ymgynghorydd Creu Coetiroedd â chylch gwaith i reoli'r gronfa hon ac i ddarparu plannu cydbwysu ar gyfer y rhaglen hon. • Fe wnaeth CNC recriwtio Cynghorydd Creu Coetir ym mis Mawrth 2017 gyda chylch gwaith i reoli'r gronfa hon, a chyflwyno plannu er mwyn cydbwysu ar gyfer y rhaglen hon. • Ymatebodd CNC i'r ymgynghoriad cyhoeddus ar y cyd gan y DU a'r Llywodraethau Datganoledig ar asesu effaith amgylcheddol a throsi Cyfarwyddeb 2014/52 / UE. Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys rheoliadau'r Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol ar goedwigaeth. Cefnogodd CNC y cynigion lle roeddent yn cymryd ymagwedd oedd yn fwy galluogol wrth ddiogelu'r amgylchedd a gwnaeth nifer o argymhellion ar gyfer gwella prosesau yn unol â'u rhaglen Rheoleiddio yn y Dyfodol. Bydd Rheoliadau'r Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol (Coedwigaeth) (Cymru a Lloegr) (Diwygio) 2017 yn
--	--	---

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 145

		<p>dod i rym ar 17 Mai. Rydym yn y broses o ddiweddarau ein gwefan i adlewyrchu'r newidiadau.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae CNC yn datblygu templed o gynllun rheoli coetir cynaliadwy 10 mlynedd i'w ddefnyddio gan y sector coedwigaeth. Gallai 80% o hyn gael ei gyllido drwy Gyswllt Ffermio hyd at uchafswm o 1500 Ewro ar gyfer busnesau cymwys. Bydd hyn yn annog cynllunio rheolaeth tymor hwy yn y sector preifat.
5	Darparu mwy o goed a'u diogelu mewn trefi a dinasoedd a chymorth ar gyfer rheoli coed trefol yn gynaliadwy.	<ul style="list-style-type: none"> • Cyflwynodd astudiaeth Cyfoeth Naturiol Cymru, 'Gorchudd Coed yn Nhrefi a Dinasoedd Cymru' arolwg gwlad gyfan cyntaf y byd o orchudd canopi coed trefol. Yn 2016, gyda chyllid gan Lywodraeth Cymru, diweddarwyd yr adroddiad gan Gyfoeth Naturiol Cymru gan ddefnyddio ffotograffau o'r awyr diweddar i gwblhau dadansoddiad o ddelweddau o 2006, 2009 a 2013 ar gyfer 220 o ardaloedd trefol. • Mapiodd yr asesiad pob coeden a choedwig ym mhob un o 220 o ardaloedd trefol Cymru. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn defnyddio'r arolwg hwn wrth weithio gydag eraill i gyfrannu negeseuon Seilwaith Gwyrdd pwysig at gynlluniau, polisiau a strategaethau ac i hysbysu datblygiad cynlluniau llesiant. • Amcangyfrifwyd mai 16.3% oedd cymedr canopi coed trefol Cymru yn 2013, sy'n ganolig o'i gymharu â threfi a dinasoedd eraill ledled y byd. • Cwblhawyd tair Astudiaeth iTree Eco yng Nghymru. Dull ar gyfer mesur swyddogaethau coed trefnol o ran gwella ansawdd aer, gostwng carbon deuocsid a rheoli llifogydd yw iTree Eco. Trwy asesu gwerthoedd pob swyddogaeth, mae'r fethodoleg yn cynnig sail gadarn ar gyfer rheoli poblogaethau coed trefol a'r buddion y maent yn eu darparu. • Mae tystiolaeth am orchudd coed mewn trefi a dinasoedd a'r manteision y gall coed eu cynnig yn adnodd ar gyfer Byrddau

		<p>Gwasanaethau Cyhoeddus o ran bwrw ymlaen â'u cynlluniau llesiant lleol.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae methodoleg iTree yn cynnig ffordd o werthuso atebion seiliedig ar natur priodol ar gyfer materion ansawdd aer a llifogydd. Mae canllawiau Llywodraeth Cymru i awdurdodau lleol yn cynnwys cyfeiriad at iTree Eco fel enghraifft i'w gynnwys mewn cynigion referniw amgylcheddol ar gyfer 2017/18. • Mae arfer rheoli coed trefol ar lawr gwlad yn hanfodol i'w cynaliadwyedd a darpariaeth o fuddion lluosog. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cefnogi a chyfrannu at arwain canllawiau arfer da technegol ar gyfer coed trefol. Mae'r 2 gyhoeddiad diweddar a luniwyd gan y Grŵp Gweithredu Coed a Dylunio, "<i>Trees in the Townscape</i>" a "<i>Trees in Hard Landscapes</i>" yn troi'n feincnod, gan eu bod newydd ennill Gwobr 2016 y Sefydliad Tirwedd ar gyfer Polisi ac Ymchwil. Maent mewn trafodaethau ar hyn o bryd ynghylch cyhoeddiad pellach yn y gyfres hon, "<i>Trees in Development and Planning</i>". • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cynnig cymorth a chynghor i Gyngor Sir Caerdydd a Dŵr Cymru ar addasrwydd coed ar gyfer prosiect arloesol Greener Grangetown sy'n ôl-osod seilwaith gwyrdd ar strydoedd Fictoraidd i leihau glawiad sy'n mynd i mewn i garthffosydd lleol.
6	<p>Archwilio'r materion sy'n gysylltiedig â galluogi a meithrin gallu grwpiau a mentrau cymunedol i gymryd rhan mewn rheoli coetiroedd, er mwyn eu helpu i ddefnyddio coetiroedd i wireddu amcanion llesiant.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae Llywodraeth Cymru yn ariannu Llais y Goedwig, rhwydwaith cenedlaethol o grwpiau coetir cymunedol, yn uniongyrchol. O ganlyniad, penodwyd dau swyddog adeiladu capasiti gan Llais y Goedwig yn 2016 i froceru cytundebau newydd rhwng grwpiau coetir cymunedol a pherchnogion coetir. Mae'r swyddogion yn cynnig cynghor a chanllawiau i berchnogion coetir cyhoeddus a

		<p>phreifat ac i grwpiau cymunedol er mwyn sefydlu cytundebau ar gyfer gweithgareddau a all gynnwys rheoli coetir, cadwraeth, mynediad gwell a gweithgareddau i wella iechyd corfforol a meddyliol.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae Llais y Goedwig wedi hwyluso gweithdai gyda Chyfoeth Naturiol Cymru ar fanteision galluogi grwpiau coetir cymunedol i reoli gweithgarwch safleoedd addas ar ystad goed Llywodraeth Cymru, yn enwedig safleoedd nad yw'n economaidd hyfyw eu rheoli'n ddwys ar gyfer pren ond sy'n cynnig lleoliad ar gyfer cyfranogiad cymunedol a buddion llesiant a chydlyniant cymdeithasol cysylltiedig. • Mae'r ystadegau ar gyfer grwpiau coetir cymunedol a oedd yn aelodau o Lais y Goedwig ar gyfer 2016 yn dangos bod 78 o grwpiau cymunedol coetir gweithredol yn ymwneud â rheoli tua 1,850 hectar o goetir. Mae llythyr cylch gwaith CNC am 2017/18 yn disgrifio cam gweithredu i 'nodi cyfleoedd i gefnogi datblygiad cymunedol a menter drwy wirfoddoli a chefnogaeth barhaus ar gyfer y rhaglen 'Lift' a pharhau i gefnogi prosiectau ynni cymunedol a choedwigoedd cymunedol ar Ystad Coetir Llywodraeth Cymru, lle y bo'n briodol.' • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wrthi'n adolygu'r broses a'r systemau a ddefnyddiwyd i gyflwyno caniatâd ar gyfer gweithgareddau ar ystad goetir Llywodraeth Cymru. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn cynnal adolygiad datganiad sefyllfa o'r holl weithgareddau hamdden a mynediad ar dir a reolir gan Gyfoeth Naturiol Cymru. Mae'r datganiadau sefyllfa yn destun ymgynghoriad mewnol ac allanol a bydd drafftiau o'r saith cyntaf yn y gyfres (mae tua 60 i gyd) yn mynd allan i ymgynghoriad ar ôl Mehefin 8fed 2017. Mae'r ymgynghoriad allanol yn 'gaeedig' o ran bod CNC yn bwriadu targedu sefydliadau sy'n cynrychioli grwpiau defnyddwyr yng Nghymru, fel y rhai a gynrychiolir ar Fforwm
--	--	--

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 148

		<p>Mynediad Cenedlaethol Cymru.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae Cynllun Marchnata Pren Cyfoeth Naturiol Cymru (2017-22) yn cynnig mwy o gyfle i gymunedau ddefnyddio pren.
7	<p>Hyrwyddo'r defnydd o bren o Gymru, gan gynnwys fel deunydd hanfodol ar gyfer adeiladu cynaliadwy ac yn ganolog i ddarparu tai newydd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ym mis Mawrth 2016, trefnodd Llywodraeth Cymru (gyda Wood Knowledge Wales) gynhadledd o'r enw '<i>Wood Build Wales</i>' a chafwyd presenoldeb da o blith cynrychiolwyr o bob rhan o'r sector pren a choedwigaeth. Yn ystod haf 2017 mae Woodknowledge Wales wedi mynd ymlaen i gynnal cynhadledd a gweithdai pellach gyda chynrychiolwyr o'r sectorau pren a thai i archwilio sut i hyrwyddo'r defnydd o bren mewn adeiladu ymhellach. • Mae Cronfa Tai Arloesol £20 miliwn Llywodraeth Cymru i helpu i gyflenwi 1,000 o'r 20,000 o'r targed o dai fforddiadwy newydd yn ystod tymor y Cynulliad hwn yn rhoi cyfle i bartneriaid gydweithio ac arloesi o ran deunyddiau a dulliau adeiladu, gan gynnwys y defnydd pellach o bren mewn adeiladu. Mae problemau technegol ynghylch ansawdd y pren sy'n cael ei dyfu gartref ar gyfer adeiladu wedi cael eu goresgyn i raddau helaeth, a bydd y defnydd cynyddol o bren yn helpu i ddatblygu'r gadwyn gyflenwi ddomestig i gwrdd â gofynion y sector adeiladu am gyflenwad cynaliadwy o ddeunydd crai. • Mae Llywodraeth Cymru yn edrych ar ffyrdd i hyrwyddo arloesedd a gwerth ychwanegol ar draws y gadwyn cyflenwi pren. • Mae Cynllun Marchnata Pren Cyfoeth Naturiol Cymru (2017-22) yn cynnwys ymrwymiad i fabwysiadu "hierarchaeth garbon" o ddefnydd fel ffordd o gymharu cyfraniad gwahanol gynhyrchion pren at leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr yn ein deunydd marchnata. Mae hyn yn golygu, o ran gwerthiannau ochr ffordd, y byddant yn parhau i werthu a graddio cynhyrchion fel eu bod yn addas ar gyfer gwahanol farchnadoedd ac yn annog cymaint â phosibl o werth ychwanegol yn y gadwyn gyflenwi e.e. sicrhau bod cymaint â phosibl o bren ar gael i'w ddefnyddio ar gyfer adeiladu.

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 149

		<ul style="list-style-type: none"> • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cwblhau rhaglen arloesiadau (gyda chefnogaeth Llywodraeth Cymru) gyda dau gwmni yng Nghymru i ddatblygu cynhyrchion newydd sy'n cynyddu hirhoedledd pyst ffens pren. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn bwrw ymlaen â rhaglen arloesiadau (gyda chefnogaeth Llywodraeth Cymru) gyda chwmni yng Nghymru i ddatblygu cynnyrch bio-ologig sy'n cynorthwyo adfywiad rhywogaethau brodorol i briddoedd lle'r oedd rhododendron yn bresennol gynt. Mae canlyniadau wedi bod yn gadarnhaol lle mae dulliau traddodiadol wedi methu.
8	Datblygu modelau ar gyfer mentrau sy'n gysylltiedig â choetiroedd a darparu cyfleoedd ar gyfer cyflogaeth, addysg a hyfforddiant ar draws y sector coedwigaeth drwy ddatblygu sgiliau perthnasol yn y sector a darparu profiad gwaith fel llwybrau i gyflogaeth.	<ul style="list-style-type: none"> • Datblygwyd y Cynllun Buddsoddi mewn Busnesau Pren i gefnogi buddsoddiad i ddod â choetir o dan reolaeth. Gwnaeth cylch 1 y Cynllun, a oedd ar agor i ddatganiadau o ddiddordeb ym mis Mai 2016, £2 filiwn ar gael gan ddenu 49 o geisiadau, y mae 21 ohonynt wedi mynd yn eu blaenau i'r cam asesu manwl. • Agorodd cylch 2 ym mis Chwefror 2017 gyda chyllideb bellach o £2 filiwn. Mae'r Cylch hwn bellach wedi cau a derbyniwyd cyfanswm o 46 o ddatganiadau o ddiddordeb sy'n cael eu hasesu ar hyn o bryd. • Mae £4 miliwn pellach wedi cael ei ddyrannu i gynnal cylchoedd pellach o'r Cynllun. • Rydym yn disgwyl i'r galw am gynhyrchion coetir sy'n cael ei greu gan y Cynllun hwn arwain at ardaloedd coetir newydd yn dod o dan reolaeth i ddarparu'r buddion a nodir yn strategaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer coetiroedd a choed. • Sefydlwyd 'Cyfle' fel cynllun cenedlaethol Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer recriwtio, cydgysylltu, cefnogi a rheoli lleoliadau profiad gwaith (gan gynnwys y rheini ar raglen "Esgyn" Llywodraeth Cymru), gwirfoddolwyr, lleoliadau israddedigion ac ôl-raddedigion a phrentisiaethau. Mae'n adeiladu ar gynlluniau cyrff etifeddol i

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 150

		<p>gynnig un pwynt mynediad, sy'n canolbwyntio ar y defnyddiwr ac yn hawdd cael mynediad ato i bobl â diddordeb mewn treulio amser yn gweithio ac yn dysgu ochr yn ochr â staff Cyfoeth Naturiol Cymru mewn amrywiaeth o leoliadau – gyda chyfleoedd i wneud cynnydd lle'n bosibl.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yn rhan o Gynllun Lleoliadau Cyfle, roedd gan Gyfoeth Naturiol Cymru 4 o brentisiaid Coed a Phren. Mae un wedi symud allan o'r sefydliad, mae dau wedi llwyddo i sicrhau swyddi parhaol o fewn CNC. Mae'r ddau hyn a'r prentis sydd ar ôl yn symud ymlaen gyda'u cymhwyster.
9	<p>Archwilio digonolrwydd mesurau a gweithdrefnau presennol ar gyfer diogelu coed gwerthfawr a'r cyfle i'w gwella, yn enwedig coed hynafol, coed hynod a choed treftadaeth.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r fframwaith a roddwyd ar waith yn awr gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) a Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 yn darparu'r modd i gynllunio'r defnydd o adnoddau naturiol Cymru, gan gynnwys coed, yn fwy rhagweithiol, cynaliadwy a chydgyssylltiedig. Bydd y fframwaith newydd, trwy SoNaRR a'r Polisi Adnoddau Naturiol yn darparu data a thystiolaeth i lywio'r gwaith o reoli coed gwerthfawr a'r amddiffyniadau a roddir iddynt. • Mae dadansoddiad strategol o safleoedd Planhigfeydd ar Safleoedd Coetiroedd Hynafol sydd dan fygythiad wedi cael ei gynnal gan Gyfoeth Naturiol Cymru ar ystad goetir Llywodraeth Cymru a datblygwyd methodoleg blaenoriaethu diwygiedig sy'n cefnogi'r canfyddiadau Adolygiad Grŵp Gorchwyl a Gorffen Panel Ymgynghorol y Strategaeth Coetiroedd (WSAP) o bolisi adfer Coetir - Planhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol (PAWS) yng Nghymru (gweler Cam Gweithredu 10). • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn parhau i gynnal y Rhestr Coetiroedd Hynafol, gan asesu tystiolaeth newydd a ddarperir gan berchnogion a rheolwyr ac adolygu'r Rhestr yn ôl yr angen

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 151

		<p>yng ngoleuni'r dystiolaeth hon. Mae'r wybodaeth hon ar gael yn gyhoeddus ar borth Lle.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rhwng 2012 ac 2019, bydd llywodraeth y DU wedi buddsoddi cyfanswm o fwy na £37m i mewn i waith ymchwil ar iechyd coed a bioddiogelwch planhigion. Mae hyn yn cynnwys tystiolaeth am blâu a chlefydau penodol fel Gwywiad Coed Ynn, yn ogystal ag ymchwil trawsbynciol gyda'r nod o wella gwydnwch ein coed a'n gallu i atal, modelu, canfod a rheoli bygythiadau. • Yn 2014, cyhoeddodd y Comisiwn Coedwigaeth ei 'Strategaeth Wyddoniaeth ac Arloesi ar gyfer Coedwigaeth ym Mhrydain' hefyd, sy'n gosod y fframwaith ar gyfer ymchwil coedwigaeth dros y 4-5 mlynedd nesaf ac sy'n bwriadu darparu'r polisi ac anghenion tystiolaeth weithredol y llywodraeth a rhanddeiliaid eraill.
10	<p>Parhau i ddod â safleoedd arbennig a nodwyd, Planhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol ("PAWS"), coetiroedd brodorol a chynefinoedd â blaenoriaeth o dan reolaeth ffafriol ar ystad goed Llywodraeth Cymru ac annog tirlfeddianwyr preifat i wneud hynny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cynhaliwyd adolygiad o bolisi adfer Planhigfeydd ar Safleoedd Coetiroedd Hynafol Llywodraeth Cymru gan Grŵp Gorchwyl a Gorffen o gynrychiolwyr o'r Panel Cyngori ar y Strategaeth Goetiroedd sy'n cyngori Llywodraeth Cymru ar bolisi coedwigaeth. • Canfu'r adolygiad er nad oedd angen newid polisi adfer Planhigfeydd ar Safleoedd Coetiroedd Hynafol presennol, roedd angen bod yn fwy hyblyg o ran y dull o adfer. Roedd angen hyn i annog gwaith adfer Planhigfeydd ar Safleoedd Coetiroedd Hynafol, yn enwedig yn y sector preifat. Er y cydnabuwyd bod angen lefel o waith adfer a diogelu ar yr holl Blanhigfeydd ar Safleoedd Coetiroedd Hynafol, byddai dull hyblyg yn helpu i ganolbwyntio adnoddau prin ar safleoedd lle mae adfer yn fwy tebygol o fod yn llwyddiannus gan sicrhau'r buddion mwyaf posibl. • Cymeradwywyd yr argymhellion gan y Panel Cyngori ar y Strategaeth Goetiroedd a dyma ddull Llywodraeth Cymru o adfer

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 152

		<p>Planhigfeydd ar Safleoedd Coetiroedd Hynafol erbyn hyn.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae canllawiau arfer gorau ar adfer Coetir - Planhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol (PAWS) wedi cael ei ddatblygu ac mae wedi'i gynnwys yn rheolau cynllun cylch nesaf Glastir - Adfer Coetir (GWR). Mae cymorth ychwanegol yn cael ei gyflwyno fel rhan o Glastir - Adfer Coetir ar gyfer cynhyrchu cynllun rheoli coedwigoedd i adfer Coetir - Planhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol lle mae llarwydd a hyd at 50% o goed nad ydynt yn llarwydd. Mae hyn yn cydnabod y costau ychwanegol o sicrhau y nodir y dull rheoli mwyaf priodol ar gyfer pob un o'r Planhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol yn unol â'r canllawiau. • Cafodd argymhellion yr adolygiad eu cymhwyso gan CNC at Coetir - Planhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol ar ystad goed Llywodraeth Cymru a byddant yn hysbysu mecanweithiau cymorth grant sydd ar fin cael eu cyflwyno. • Adfer cynefinoedd mawndir – mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn cynnal rhaglen o waredu coed o safleoedd mawndir dwfn wedi'u coedwigol lle ceir budd eglur i'r ecosystem a'i bod yn briodol ac yn ymarferol gwneud hynny. • Mae arolygon monitro Cyfoeth Naturiol Cymru yn cael eu cynnal i ddarparu data ar gyflwr yr adnodd coetiroedd hynafol ar ystad goed Llywodraeth Cymru. • Mae cynlluniau thematig wedi cael eu hymsefydlu gan Gyfoeth Naturiol Cymru yn System Gwybodaeth Ddaearyddol ystad goed Llywodraeth Cymru fel ei fod o fewn rhaglenni rheoli ac yn hygyrch ar gyfer adrodd yn y dyfodol.
11	Datblygu, hyrwyddo a gweithredu rhaglenni i reoli rhywogaethau anfrodorol, ymledol sy'n niweidio cynefinoedd coetir.	<ul style="list-style-type: none"> • Mae cyllid ychwanegol wedi cael ei ddarparu i CNC i ddatblygu Rhaglen Rhywogaethau Ymledol Anfrodorol Cymru (INNS) yn 2017. Bydd y Rhaglen yn cyfrannu at gyflawniad ac ymrwymadau Rheoliad Rhywogaethau Estron Goresgynnol

		<p>1143/2014 yr UE a Strategaeth Rhywogaethau Anffroddol Prydain yn ogystal â'r Strategaeth Ddŵr i Gymru, Strategaeth Coetiroedd i Gymru, Cynllun Gweithredu Adfer Natur, Deddf yr Amgylchedd (Cymru) a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a'r Cynllun Morol.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Rhaglen yn ymdrin â materion sy'n ymwneud â rhywogaethau anffroddol goresgynnol fel yr argymhellwyd gan Bwyllgor Craffu'r Amgylchedd Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn 2013. • Bydd y Rhaglen yn sicrhau bod Cymru'n cael ei diogelu'n well a'i bod yn fwy gwydn i wrthsefyll effaith bosibl Rhaglen Rhywogaethau Ymledol Anffroddol Cymru (INNS). • Mae swyddogion Llywodraeth Cymru a CNC yn gweithredu ar Fwrdd Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Anffroddol Prydain, ac fe wnaethant gyfrannu at ddiweddarau strategaeth Prydain yn 2015. <p>Gweithredu penodol ynghylch rhywogaethau</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae ceirw Muntjac a gwiwerod llwyd ar y rhestr o Rywogaethau Estron Goresgynnol o Bryder i'r Undeb (IASoUC) sy'n ffurfio rhan o reoliad yr UE 1143/2014 ar Rywogaethau Estron Goresgynnol (IAS). Mae hyn yn gofyn am i fesurau rheoli gael eu rhoi ar waith ar gyfer Rhywogaethau Estron Goresgynnol o Bryder i'r Undeb (IASoUC) y mae Aelod-wladwriaethau wedi canfod sydd wedi lledaenu yn eang yn eu tiriogaeth, fel bod eu heffaith ar fioamrywiaeth, y gwasanaethau ecosystem cysylltiedig, a, lle y bo'n gymwys, ar iechyd pobl neu'r economi yn cael eu lleihau. Mae gwaith i adolygu a diweddarau'r cynllun gweithredu drafft ar gyfer ceirw Muntjac yn parhau. • Mae rheoli poblogaeth ceirw Cymru yn bwysig er mwyn sicrhau y
--	--	--

		<p>cynhelir cydbwysedd rhwng yr effeithiau cadarnhaol a negyddol y gall ceirw eu cael ar yr amgylchedd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cafodd y Strategaeth ar gyfer Rheoli Ceirw Gwylt yng Nghymru ei chyhoeddi gan Lywodraeth Cymru ym mis Chwefror 2011. Mae swyddogion wedi bod yn gweithio gyda rhanddeiliaid i gwblhau Cynllun Gweithredu wedi'i ddiweddarau ar gyfer Rheoli Ceirw Gwylt yng Nghymru y bwriedir iddo gael ei gyhoeddi erbyn diwedd mis Gorffennaf 2017. Bydd hyn yn parhau i gynnwys camau gweithredu i godi ymwybyddiaeth am, rheoli a monitro poblogaethau o geirw estron. • Mae ceirw Muntjac a gwiwerod llwyd ar y rhestr o bryder i'r Undeb sy'n rhan o reoliad UE 1143/2014 ar Rywogaethau Goresgynnol Estron. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol rhoi cynllun gweithredu ar rywogaethau ar waith i nodi mesurau rheoli effeithiol a chymesur. Mae gwaith i adolygu a diweddarau'r cynllun gweithredu ar rywogaethau drafft ar gyfer Muntjac yn parhau. • Mae Cynllun Gweithredu Rheoli Gwiwerod Llwyd drafft wedi cael ei gyd-gynhyrchu gan Lywodraeth Cymru a CNC gyda mewnbwn gan weithgor o randdeiliaid. Mae'n ceisio mynd i'r afael â pholisi Llywodraeth Cymru ar gyfer rheoli gwiwerod llwyd fel y nodir yn y Strategaeth Coedwigaeth Coetiroedd i Gymru, yn ogystal â bodloni gofynion Rheoliad Rhif 1143/2014 yr UE ar Atal a Rheoli Cyflwyno a Lledaeniad Rhywogaethau Goresgynnol Estron. Mae'n cefnogi cyflwyno Cynllun Diogelu'r Wiwer Goch yng Nghymru fel y cafodd ei lunio gan Fforwm Gwiwerod Cymru, sy'n cael ei ddiweddarau. Bydd hefyd yn cyfrannu at Gytundeb Wiwerod y DU, y mae Llywodraeth Cymru yn llofnodwr iddo ac sy'n canolbwyntio ar reoli gwiwerod llwyd er mwyn gwarchod gwiwerod coch a choetir. Bydd y cynllun drafft yn cael ei ddatblygu gyda mewnbwn pellach gan randdeiliaid, cyn i ymgynghoriad cyhoeddus llawn gael ei wneud yn yr Hydref.
--	--	---

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 155

		<ul style="list-style-type: none"> • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn cynorthwyo Llywodraeth Cymru i ddatblygu'r Cynllun Gweithredu ar gyfer Rheoli gwiwerod llwyd ac maent yn parhau i weithio mewn partneriaeth ym mhob un o'r tair ardal gadwraeth ar gyfer gwiwerod coch i leihau effaith y wiwer llwyd ar y wiwer goch. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi rhoi cyngor i Lywodraeth Cymru ar y Cod Ymddygiad ar gyfer darpariaethau rheoli rhywogaethau'r Ddeddf Seilwaith. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn gweithio mewn partneriaeth â Fforwm Gwiwerod Cymru ac yn aelod o Gytgord Gwiwerod y DU. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn cymryd rhan ym mwrdd Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr, a chyfrannodd at y gwaith o ddiweddar strategaeth Prydain Fawr yn 2015. • Mae Bwrdd Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cymeradwyo Datganiad Sefyllfa ar Drawsleoliadau Cadwraeth. Bydd yn cael ei gyhoeddi yn 2017.
12	Casglu tystiolaeth i fesur a gwerthuso gwerth elfennau nad ydynt yn ymwneud â phren coedwigaeth, coetiroedd a choed yng Nghymru.	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhawyd astudiaeth annibynnol a dddechreuwyd gan y Comisiwn Coedwigaeth ar werthfawrogi buddion cymdeithasol ac amgylcheddol coedwigaeth yn ystod 2016. Goruchwyliwyd y gwaith gan grŵp llywio a oedd yn cynnwys cynrychiolaeth o Lywodraeth Cymru ac mae'n amlygu bod gan allbynnau cymdeithasol ac amgylcheddol coetiroedd swyddogaeth lawer ehangach yn yr economi na gydnabyddir yn aml. Er bod llawer o waith gwerthfawr wedi cael ei wneud i ddatblygu'r sail dystiolaeth, mae angen gwneud rhagor o waith ymchwil mewn meysydd penodol (lliniaru llifogydd, ansawdd dŵr, iechyd corfforol a meddyliol) er mwyn deall gwerth cymdeithasol ac economaidd coetiroedd yn y meysydd hyn yn well. Mae'r adroddiad llawn ar gael yma:

		<p>https://www.forestry.gov.uk/PDF/FCRP027.pdf/\$FILE/FCRP027.pdf</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae Llywodraeth Cymru wedi cydweithredu â Forest Research a'r Swyddfa Ystadegau Gwladol i archwilio dulliau o wella'r sail dystiolaeth ar gyfer swyddogaeth economaidd coetiroedd yng Nghymru o ran hamdden, gwella ansawdd aer a chyflenwad pren. Mae'r adroddiad sy'n deillio o'r gwaith yn dangos pwysigrwydd allbynnau heb fod yn bren o goetiroedd gyda phrasiadau sylweddol ar gyfer y gwerthoedd a ddarperir gan goed yng Nghymru mewn perthynas â gwella ansawdd yr aer (£285 miliwn), hamdden (£84 miliwn) a dal a storio carbon (£108 miliwn) yn flynyddol. Mae cymhariaeth â gwerth blynyddol echdynnu coed yng Nghymru (£28 miliwn) yn dangos pwysigrwydd cyhoeddus ehangach coed a choetiroedd, y tu hwnt i bren. • Mae CNC wedi cynhyrchu dwy astudiaeth achos (Coed Newydd a Llynfi) sy'n esbonio sut mae coetir yn cyfrannu at nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a sut y gallai'r gwasanaethau ecosystem a gynhyrchir gael eu hasesu gan ddefnyddio technegau prisio cyfalaf naturiol. Mae CNC yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru ar fframwaith cyfrifyddu budd naturiol yn seiliedig ar yr astudiaethau hynny a fydd yn helpu i ddangos llif o fuddion lles ochr yn ochr â gwerth economaidd ffibr pren o ystâd goetir Llywodraeth Cymru, gyda'r nod o gynnwys hyn yn eu hadroddiad blynyddol a'r cyfrifon ar gyfer 2017 / 18. Bydd y gwaith hwn hefyd yn cyfrannu at yr adolygiad o "Rôl a Phwrpas" ystad goetir Llywodraeth Cymru, yn unol â llythyr cylch gwaith CNC ar gyfer 2017/18. • Mae gwaith yn parhau ar adolygiad o saethu hamdden ar ystad goetir Llywodraeth Cymru. Lanswyd Galwad am Dystiolaeth ar 6 Chwefror 2017 a daeth i ben ar 30 Ebrill 2017. Bydd CNC yn ystyried y dystiolaeth i ddatblygu cynigion ar gyfer defnyddio arfau tanio ar y
--	--	--

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

Tudalen y pecyn 157

		<p>tir y mae'n ei reoli, ac yna bydd yn ymgynghori ymhellach ar y cynigion drafft, cyn gwneud penderfyniad terfynol.</p>
13	<p>Hyrwyddo a gwella mynediad i goedwigaeth a choetiroedd i fwy o bobl gymryd rhan ac elwa o brofiadau hamdden awyr agored yn amlach. Targeddu adnoddau mewn ardaloedd lle bydd y buddion iechyd, lles ac economaidd yn cael yr effaith fwyaf.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bydd Polisi Adnoddau Dynol Llywodraeth Cymru yn cymryd amrywiaeth gwasanaethau ecosystem coedwigoedd, coetiroedd a choed i ystyriaeth. • Ceir 790 cilomedr o lwybrau beicio mynydd o'r radd flaenaf, 955 cilomedr o'n llwybrau caniatool â chyfeirbwyntiau a 3,702 cilomedr o ffyrdd coedwig yn y coetiroedd a reolir gan Gyfoeth Naturiol Cymru, y maent oll yn cael llawer o ddefnydd ar gyfer cerdded, beicio, marchogaeth a rhedeg. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn parhau i gynnal y rhain er mwyn darparu profiad ymwelwyr o ansawdd uchel, a dyletswydd o ofal i'r cyhoedd. • Mae darpariaeth helaeth ar gyfer mynediad i farchogwyr ar draws ystad a reolir CNC. Mae'r ffigurau diweddaraf gan CNC yn awgrymu bod gan farchogwyr fynediad i dros 3700km o ffyrdd coedwig a thros 1000km o lwybrau ceffylau ar draws yr ystad. Mae CNC wedi mapio 415km o lwybrau i farchogwyr ar hyd llwybrau ceffylau a ffyrdd coedwig, gan ddarparu llwybrau meddal, er enghraifft yng nghoedwigoedd Crychan a Dyfnant a ddatblygwyd i'w defnyddio gan geffylau. • Yn ystod 2016, cynhaliodd Cyfoeth Naturiol Cymru Adolygiad Maes Busnes mewnol o hamdden a mynediad. Y diben oedd gwneud cynnig hamdden wedi'i ad-drefnu ar gyfer ystad Cyfoeth Naturiol Cymru sy'n canolbwyntio ar ddarparu'r Cynllun Galluogi Hamdden a Mynediad a datblygu cyfleoedd i sicrhau cymaint o incwm masnachol â phosibl yn unol â diben Cyfoeth Naturiol Cymru o gynyddu'r rheolaeth gynaliadwy o adnoddau naturiol. • Mae cymorth cyllid craidd Llywodraeth Cymru ar gyfer Llais y Goedwig wedi targedu camau gweithredu i gymunedau gael

		<p>mynediad at goetiroedd mewn ffyrdd arloesol ac i gael eu cynnwys lle'n briodol mewn gweithgareddau a phenderfyniadau rheoli.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gwnaeth Maniffesto Plaid Lafur Cymru ymrwymiad i barhau gyda'r Prosiect Plannu Coeden i Bob Plentyn. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn bwrw ymlaen â chyfnod darparu newydd (2016-2020) mewn partneriaeth â Choed Cadw (yr Ymddiriedolaeth Coetir yng Nghymru). Mae ychydig dros 300,000 o goed llydanddail brodorol (143 hectar) wedi eu plannu hyd yn hyn. Bydd achlysur swyddogol i ddathlu'r 300,000fed goeden yn cael ei gynnal ym mis Medi a fydd yn rhoi cychwyn ar gyfres o ddigwyddiadau drwy gydol 2018 i ddathlu 10 mlynedd y prosiect. • Yn dilyn ei Adolygiad Maes Busnes Hamdden ac Addysg, mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi newid ei ddull o ymdrin ag addysg a sgiliau, ond bydd yn parhau i gynnig cyngor a chanllawiau, hyfforddiant i weithwyr addysg proffesiynol ac adnoddau i alluogi eraill i ddefnyddio coetiroedd a reolir gan Gyfoeth Naturiol Cymru. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi datblygu (gyda rhanddeiliaid) "Cod Defnyddwyr Llwybrau" yn rhan o'r gyfres Cod Cefn Gwlad. Mae hwn wrthi'n cael ei gyhoeddi ar hyn o bryd. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn parhau i weithredu argymhellion ei Adolygiad Canolfan Ymwelwyr. • Bydd Cyfoeth Naturiol Cymru yn diweddarau ac yn ail-alinio ei Gynllun Galluogi dros y flwyddyn nesaf i sicrhau a chryfhau cyfraniad y nodau ac amcanion Llesiant. • Cyfrannodd Cyfoeth Naturiol Cymru at Flwyddyn Antur Cymru trwy ei wefannau a'i gyfryngau cymdeithasol. Byddant yn gwneud yr un peth eleni ar gyfer Blwyddyn y Chwedlau. • Datblygodd a chyhoeddodd Cyfoeth Naturiol Cymru gyfres o 10 Antur Orau ar safleoedd y mae'n eu rheoli gan gynnal amrywiaeth o
--	--	--

CYNNYDD CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH COETIROEDD I GYMRU YM MEHEFIN 2017

		<p>ddigwyddiadau arwyddocaol.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cynhaliodd Cyfoeth Naturiol Cymru Rali Cymru ym mis Hydref 2016. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn gwella profiad y defnyddiwr o'i wefan gan gynnwys yr adrannau "Ar Grwydr" sy'n ymwneud â chyfleoedd hamdden a mynediad.
14	<p>Cymryd rhan yn y Prosiect Llywodraethu Coedwigoedd i lunio'r cynllun ar gyfer cyflenwi swyddogaethau coedwigaeth ar draws ffiniau Prydain yn y dyfodol gan sicrhau bod anghenion Cymru, ac anghenion gweinyddiaethau eraill Prydain Fawr, yn cael eu diwallu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried swyddogaeth y Comisiwn Coedwigaeth yn yr Alban yn y dyfodol, gyda'r ganlyneb fod swyddogaethau trawsffiniol yn cael eu hadolygu. • Mae Llywodraeth Cymru yn aelod o'r Bwrdd Prosiect Llywodraethu Coedwigaeth ynghyd â Llywodraeth yr Alban a Defra i sicrhau bod anghenion Cymru yn cael eu diwallu mewn trefniadau yn y dyfodol ar gyfer darparu swyddogaethau trawsffiniol. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn darparu cymorth parhaus i Lywodraeth Cymru o ran y Prosiect Llywodraethu Coedwigaeth ac yn cynnal ei haelodaeth o grwpiau trawsffiniol fel y Grŵp Cyhoeddiadau Strategol, Grŵp Llywio IFOS, cyfarfod cyswllt Swyddogion Rheoli Coedwigoedd, gweithgor <i>Hylobius</i>, a grwpiau rhaglen Strategaeth Gwyddoniaeth ac Arloesedd ar gyfer coedwigaeth. • Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi gweithio gyda Llywodraeth Cymru i nodi gofynion ac opsiynau i Gymru yn y dyfodol ar gyfer swyddogaethau trawsffiniol a ddarperir gan y Comisiynwyr Coedwigaeth ar hyn o bryd, a threfniadau strategaeth ymadael o wasanaethau'r Comisiwn Coedwigaeth. Mae hyn wedi cynnwys ystyriaeth o faterion yn ymwneud â deddfwriaeth, iechyd planhigion, Safon Coedwigaeth y DU, comisiynu gwyddoniaeth ac ymchwil, ystadegau coedwigaeth, Cod Carbon Coetir y DU, materion rhyngwladol, a chyhoeddiadau strategol.

Mike Hedges AC

Cadeirydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a
Materion Gwledig

26 Mehefin 2017

Ymchwiliad un-dydd i ddiogelwch tân mewn tyrau o fflatiau yng Nghymru

Rwy'n ysgrifennu i roi gwybod i chi ein bod wedi cytuno i gynnal sesiwn un-dydd yn edrych ar ddiogelwch tân mewn tyrau o fflatiau yng Nghymru ar 13 Gorffennaf.

Rydym yn gobeithio cymryd tystiolaeth lafar gan lywodraeth leol, cymdeithasau tai, gwasanaethau tân ac achub a phreswylwyr. Oherwydd bod hyn ar fyr rybudd, nid ydym yn cyhoeddi ymgynghoriad ysgrifenedig ar hyn o bryd. Byddwn yn trafod y meysydd canlynol:

- Pa ofynion/mesurau diogelwch tân sydd ar waith mewn tyrau o fflatiau yng Nghymru ar hyn o bryd?
- A oes unrhyw fylchau neu wendidau amlwg yn y system bresennol o reoleiddio diogelwch tân mewn tyrau o fflatiau yng Nghymru?
- A yw'r canllawiau i drigolion tyrau o fflatiau yng Nghymru, mewn achos o dân, yn briodol?
- Sut y caiff trigolion yng Nghymru wybod am ddatblygiadau diweddar, a sicrwydd, ynghylch mesurau diogelwch rhag tân yn eu tyrau? Yn fwy cyffredinol, i ba raddau y mae clust i wrando ar farn trigolion am ddiogelwch tân ac i fynd i'r afael ag unrhyw broblemau.

Rhowch wybod i mi os ydych chi neu unrhyw aelod o'ch Pwyllgor eisiau rhagor o wybodaeth am y gwaith hwn.

Yn gywir

John Griffiths AC
Cadeirydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

Eitem 4.2

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Cyllid

National Assembly for Wales
Finance Committee

Y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Materion Gwledig

15 Mehefin 2017

Annwyl Cadeirydd

Craffu ar y gyllideb ddrafft

Rwy'n ysgrifennu atoch yn dilyn ystyriaeth y Pwyllgor Busnes o'i adroddiad drafft ar newidiadau i'r Rheolau Sefydlog mewn perthynas â chraffu ar y gyllideb ddrafft, cyn i'r newidiadau i'r Rheolau Sefydlog a'r Protocol o ran Proses y Gyllideb gael eu hystyried yn y Cyfarfod Llawn yr wythnos nesaf.

Mae'r newidiadau i broses y gyllideb yn benllanw darn o waith a ddechreuwyd gan y Pwyllgor Cyllid yn y Pedwerydd Cynulliad; mae datganoli pwerau cyllidol yn Neddf Cymru 2014 wedi golygu bod yn rhaid i waith craffu'r Cynulliad bellach ystyried nid yn unig gynlluniau gwariant Llywodraeth Cymru, ond sut y bydd y cynlluniau hyn yn cael eu hariannu, drwy drethi a benthycu.

Mae'r prif newidiadau sy'n cael eu cynnig yn cynnwys bod y gwaith craffu ar y gyllideb yn dod yn broses dau gam, lle mae'r wybodaeth ar lefel uwch y byddai'r Pwyllgor Cyllid yn craffu arni yn cael ei chyhoeddi cyn y manylion sydd eu hangen gan y pwyllgorau polisi, a chaniateir mwy o amser ar gyfer y gwaith craffu. Yn benodol, y gobaith yw y bydd yr amser ychwanegol hwn yn caniatáu i'r pwyllgorau polisi ymgymryd â gwaith craffu manylach o'r gwariant yn eich portffolios, ac ni fydd yn ofynnol mwyach ichi adrodd i'r Pwyllgor Cyllid. Gallwch adrodd yn eich rhinwedd eich hun os byddwch am wneud hynny.

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1NA
SeneddCyllid@cynulliad.cymru
www.cynulliad.cymru/SeneddCyllid
0300 200 6565

National Assembly for Wales
Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1NA
SeneddFinance@assembly.wales
www.assembly.wales/SeneddFinance
0300 200 6565

Rwyf wedi gofyn am drafodaeth ynghylch y newidiadau hyn yn fforwm nesaf y Cadeiryddion, er mwyn ein galluogi ni i drafod y newidiadau mewn mwy o fanylder a gallwn ystyried y canlynol:

- sut y bydd gwaith craffu'r Pwyllgor yn gweithio yn ymarferol;
- sut y gall y Pwyllgor Cyllid gadw rôl oruchwylio;
- sut y gallwn weithio gyda'n gilydd i ymgysylltu cymaint â phosibl â'r cyhoedd;
- sut y gellir diwallu unrhyw anghenion hyfforddi a datblygu ar gyfer pwyllgorau.

Cyn y drafodaeth yn y Cyfarfod Llawn [mae'r newidiadau arfaethedig i'r Rheolau Sefydlog wedi cael eu cyflwyno](#), yn yr un modd â'r [protocol diwygiedig](#).

Os bydd gennych unrhyw gwestiynau am hyn, mae croeso ichi roi gwybod imi, ac edrychaf ymlaen at drafod y newidiadau hyn ymhellach yng nghyfarfod Fforwm y Cadeiryddion ar 12 Gorffennaf 2017.

Yn gywir

Simon Thomas AC

Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid

Mike Hedges
Cadeirydd Pwyllgor
Y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Materion
Gwledig
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

27 Mehefin 2017

Annwyl Mike,

Cyfoeth Naturiol Cymru

Fel y gwyddoch, mae'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus wedi bod yn craffu ar Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon 2015–16 Cyfoeth Naturiol Cymru ac wedi cyhoeddi adroddiad ar 15 Mehefin. Gwnaeth y Pwyllgor y gwaith craffu hwn yn dilyn cymhwyso barn reoleiddio Archwilydd Cyffredinol Cymru ar ddatganiadau ariannol Cyfoeth Naturiol Cymru mewn cysylltiad â contractau gwerthu pren i weithredwr melin lifo ym mis Mai 2014.

Er bod yr adroddiad yn canolbwyntio ar ddyfarnu contractau gwerthu pren, achubodd y Pwyllgor ar y cyfle i ystyried nifer o faterion yn ymwneud â llywodraethu a rheoli yn Cyfoeth Naturiol Cymru. Roedd y gwaith hwn yn ystyried Adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol – Datblygiad Cyfoeth Naturiol Cymru – a gyhoeddwyd yn wreiddiol ym mis Chwefror 2016. Nid yw'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus blaenorol wedi gallu trefnu unrhyw sesiynau tystiolaeth ar yr adroddiad hwn gan fod y Cynulliad wedi diddymu ym mis Ebrill 2016. Mae barn y Pwyllgor ar faterion llywodraethu a rheoli wedi'i chynnwys yn yr atodiad.

Yn ystod y sesiwn dystiolaeth ar 22 Mai, cynigiodd Cyfoeth Naturiol Cymru anfon diweddariad ar eu dangosyddion perfformiad ynghyd â chymariaethau fesul blwyddyn i ddangos tueddiadau mewn perfformiad er gwybodaeth. Rwyf wedi atodi copi o'r llythyr er gwybodaeth

Rwy'n ymwybodol bod y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Materion Gwledig yn craffu'n flynyddol ar Gyfoeth Naturiol Cymru yn ystod tymor yr hydref ac rwy'n gobeithio y gellir nodi sylwadau fy Mhwyllgor ar ddatblygu Cyfoeth Naturiol Cymru yn ystod gwaith craffu blynyddol eich Pwyllgor ar Gyfoeth Naturiol Cymru yn nhymor yr hydref.

Yn gywir

A handwritten signature in black ink that reads "Nick Ramsay". The signature is fluid and cursive, with a long horizontal flourish extending from the end of the name.

Nick Ramsay AC
Cadeirydd

Adroddiad blynyddol a datganiadau ariannol Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer y flwyddyn ariannol 2015/2016.

1. Dyma'r flwyddyn gyntaf i'r Pwyllgor graffu ar adroddiad a chyfrifon blynyddol Cyfoeth Naturiol Cymru. Mae'r cyfrifon yn destun archwiliad gan Archwilydd Cyffredinol Cymru, a llofnodwyd y farn archwilio ar 2 Mawrth 2017. Fel y rhan fwyaf o archwiliadau, nid oedd y naratif rhagarweiniol yn destun archwiliad, er bod yr archwilydd yn ystyried a oes anghysondebau materol yn y cyfrifon.

Defnyddio Gwybodaeth Ariannol

2. Gofynnwyd i Cyfoeth Naturiol Cymru egluro eu dull o wneud gwybodaeth ariannol yn fwy hygyrch ac wedi'i hintegreiddio â strategaeth Llywodraeth Cymru ac yn benodol sut y byddant yn cydbwyso gweithredu eu cynllun strategol hirdymor ar gyfer 2017–22 gyda'r blaenoriaethau a nodwyd ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru yn llythyr cylch gwaith blynyddol Llywodraeth Cymru.

3. Dywedodd Dr Emyr Roberts, Prif Weithredwr a Swyddog Cyfrifyddu Cyfoeth Naturiol Cymru, wrthym fod ganddynt berthynas barhaus â Llywodraeth Cymru ac yn ymwybodol o ddatblygiadau polisi gan weithio'n agos i sicrhau y gweithredir blaenoriaethau a nodwyd yn y llythyr cylch gwaith.¹

Llywodraethu a strategaeth

4. Gwnaethom holi Cyfoeth Naturiol Cymru am eu fframwaith llywodraethu mewnol a sut mae hyn yn rhoi'r sicrwydd angenrheidiol i'r Swyddog Cyfrifyddu gymeradwyo'r cyfrifon blynyddol.

5. Eglurodd Cyfarwyddwr Gweithredol Gwasanaethau Cyllid a Chorfforaethol Cyfoeth Naturiol Cymru, Kevin Ingram, fod gan Gyfoeth Naturiol Cymru fframwaith llywodraethu wedi'i ddatblygu'n dda gan gynnwys sefydlu pwyllgor archwilio a risg a phwyllgor taliadau i graffu ar rannau o'r busnes, strwythurau uwch reoli a llinellau dirprwyo clir yn y sefydliad.² Dywedwyd wrthym fod yna dîm archwilio mewnol wedi'i sefydlu ochr yn ochr â gwaith craffu gan Swyddfa Archwilio Cymru.

¹ Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus, Cofnod y Trafodion, 28 Mawrth 2017, paragraff 158

² Cofnod y Trafodion, 28 Mawrth 2017, paragraff 162

6. Roedd gennym ddiddordeb gweld p'un a oedd rhaglen archwilio mewnol Cyfoeth Naturiol Cymru wedi canfod unrhyw broblemau rheoli sylweddol yn ystod y flwyddyn ariannol flaenorol. Dywedwyd wrthym mai un maes lle roedd angen ei gryfhau oedd rheoli risg. Dywedodd Mr Ingram:

'We already have a corporate risk register and different directorate risk registers, but we had a process there of sort of refreshing that and just checking those risks and corporate risks are clearly aligned with the outcomes that we're achieving'.³

Y prif risgiau

7. Mae'r Adroddiad Blynyddol yn nodi'r prif risgiau sy'n wynebu Cyfoeth Naturiol Cymru, ac un ohonynt yw ymateb i ostyngiad tymor byr yn ein cymorth grant a chynllunio ar gyfer heriau ariannol parhaus. Gofynnwyd i Gyfoeth Naturiol Cymru pa effaith oeddent yn credu y gallai toriadau yn y gyllideb ei chael ar allu Cyfoeth Naturiol Cymru i gyflawni ei amcanion.

8. Amlygodd Dr Roberts fod Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cael tua 15 y cant o doriadau yn eu cymorth grant dros y ddwy flynedd ddiwethaf, a oedd yn anochel yn golygu risgiau i'w gwasanaethau.⁴ Er mwyn mynd i'r afael â hyn, mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi gwneud y canlynol:

'...set up a review throughout the organisation of the activities that we carry out. So we call it 'the business area reviews'. We've got eight different projects, looking across the board at all the services that we offer, including enabling services as well. So, we're getting a picture of what we're doing, what our priorities are. In some areas, yes there will be an increase in risk, but we are managing those, we're putting mitigating actions in to actually manage those risks properly'.⁵

9. Roeddem am ganfod effaith ymarferol y gostyngiadau mewn cyllideb ar fusnes bob dydd Cyfoeth Naturiol Cymru yn benodol o ran gallu'r sefydliad i ddarparu cyngor arbenigol. Er enghraifft, cyfeiriwyd at forlyn llanw Abertawe, sef maes sydd wedi achos dadlau cyhoeddus. Deallwn ei bod wedi cymryd bron i 3 blynedd ers i'r morlyn llanw gyflwyno cais i Gyfoeth Naturiol Cymru am drwydded bysgota

³ Cofnod y Trafodion, 28 Mawrth 2017, paragraff 164

⁴ Cofnod y Trafodion, 28 Mawrth 2017, paragraff 178

⁵ Cofnod y Trafodion, 28 Mawrth 2017, paragraff 178

a bu oedi wrth ddod i benderfyniad, a allai rhoi'r prosiect mewn perygl. Gofynnwyd am eglurhad pam ei bod wedi cymryd mor hir i wneud penderfyniad ac nad oedd unrhyw arwydd o benderfyniad a ph'un a oedd yr oedi hwn yn gysylltiedig ag adnoddau.

10. Cawsom wybod gan Dr Roberts nad oedd yr oedi yn ymwneud ag adnoddau a bod y trafodaethau â chwmni morlyn llanw bae Abertawe ynghylch tystiolaeth am eu cynnig yn broses eithaf trwyadl, a bennir gan reoliadau Ewropeaidd. Ar ben hynny, gan nad oes unrhyw un wedi adeiladu morlyn llanw fel hyn o'r blaen, byddai penderfyniadau yn cael eu heffeithio gan foddelu ar beth allai ddigwydd yn enwedig mewn cysylltiad ag ymfudo pysgod. Ychwanegodd Dr Roberts fod trafodaethau yn parhau i fynd rhagddynt, yn ymwneud ag arbenigwyr o'r cwmni a Cyfoeth Naturiol Cymru, a hyd nes bydd y trafodaethau hyn yn dod i ben, nid yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn gallu parhau â'r broses trwyddedu morol. Codwyd pryderon y gallai unrhyw oedi wrth symud ymlaen â'r materion hyn fod yn rhwystr.⁶

Deddfwriaeth newydd

11. Mae adroddiad blynyddol Cyfoeth Naturiol Cymru yn cyfeirio at y canlynol:

“Bydd rhai enghreifftiau o'n cyd-destun newidiol yn ein gweld yn gweithio i weithredu gofynion deddfwriaeth newydd, yn enwedig Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, Deddf Gynllunio (Cymru) 2015 a'r Ddeddf Amgylchedd Hanesyddol (Cymru); mynd i'r afael â heriau amgylcheddol fel ansawdd dŵr, bioamrywiaeth, rhywogaethau ymledol, ansawdd yr aer a newid yn yr hinsawdd yn ogystal â rheoli ein gweithrediadau ein hunain i sicrhau ein bod yn gweithio o fewn ein gallu ac yn gweithio gyda'n rhanddeiliaid – Llywodraeth Cymru, sefydliadau gwasanaeth cyhoeddus eraill, busnes a diwydiant, dinasyddion a chymunedau i ddatblygu modelau cyflenwi gwasanaethau cyhoeddus gwahanol”.⁷

12. Gwnaethom holi beth oedd Cyfoeth Naturiol Cymru yn ei wneud i sicrhau bod camau priodol yn cael eu cymryd i gydymffurfio â'r deddfwriaeth newydd a sut byddai'r berthynas rhwng y tîm gweithredol a'r bwrdd yn hwyluso hynny.

⁶ Cofnod y Trafodion, 28 Mawrth 2017, paragraff 180

⁷ [Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon Cyfoeth Naturiol Cymru 2015–16](#), tudalen 7 (Mawrth 2017)

13. Esboniodd Dr Roberts fod y Bwrdd yn ymwneud llawer â'r maes hwn a diddordeb ynddo a'u bod yn cael gwybod am y datblygiadau yn rheolaidd. Ychwanegodd fod rhaglen waith yn mynd rhagddi i weithredu gofynion y Ddeddf, er enghraifft, gan wneud yn siŵr bod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2,015 wedi'i gynnwys yn y cynllun corfforaethol.⁸

Dangosyddion perfformiad allweddol

14. Fel y nodwyd ar dudalen 7 yr Adroddiad Blynyddol, fel rhan o Fframwaith Perfformiad Cyfoeth Naturiol Cymru, mae dangosfwrdd ar gyfer olrhain tueddiadau tymor hwy drwy ddangosyddion y mae eu gwaith yn cyfrannu ato, yn ogystal â mesurau gweithredol blynyddol y maent yn eu rheoli. Eleni, allan o 41 o ddangosyddion a mesurau, roedd 28 wedi cyrraedd y targed, roedd naw o fewn 10% o'r targed, ac nid oedd pedwar wedi cyrraedd lle roedd Cyfoeth Naturiol Cymru yn bwriadu bod. Caiff cynnydd Cyfoeth Naturiol Cymru ei fonitro gan ei Fwrdd a Llywodraeth Cymru a'i gyhoeddi ar y wefan dair gwaith y flwyddyn.

15. Roeddem yn awyddus i ddeall mwy am berfformiad Cyfoeth Naturiol Cymru mewn cysylltiad ag absenoldeb salwch. Nodwyd bod yr adroddiad blynyddol yn dangos absenoldeb salwch cyfartalog o 5.2 diwrnod i bob cyflogai, sy'n fwy na'r targed ac yn cymharu'n ffafriol â nifer o sefydliadau sydd wedi bod o'n blaen i edrych ar eu cyfrifon.⁹ O ystyried yr anawsterau sy'n deillio o uno tri sefydliad unigol i ffurfio Cyfoeth Naturiol Cymru a'r canlyniadau gwael sy'n codi o arolygon staff, rydym o'r farn bod hwn yn gyflawniad nodedig. Gofynnwyd i Dr Roberts pa wersi y gellid dysgu o'u hagwedd a'u rhannu â sefydliadau eraill.

16. Croesawodd Dr Roberts yr adborth a soniodd fod y sefydliad yn ymdopi'n dda yn enwedig yn erbyn cefndir o newid. Ychwanegodd:

'We are particularly strong, I think, in our well-being. So we run a lot of support for members of staff who may be ill or suffering from stress or something like that. So, there's a very high degree of awareness within the organisation. I think

⁸ Cofnod y Trafodion, 28 Mawrth 2017, paragraff 209

⁹ Cofnod y Trafodion, 28 Mawrth 2017, paragraff 231

that's really important for an organisation that's going through change, that we do invest in that'.¹⁰

17. Mewn gohebiaeth arall, cawsom wybod bod Cyfoeth Naturiol Cymru wedi datblygu a gweithredu nifer o bolisiau a gweithdrefnau i reoli absenoldeb salwch staff gan gynnwys mynediad i staff i ddarpariaeth gwasanaeth iechyd galwedigaethol a chymorth cyfloegion.¹¹ Clywsom hefyd fod Cyfoeth Naturiol Cymru wedi ymrwymo i reoli risgiau absenoldeb iechyd meddwl drwy ddarparu hyfforddiant cymorth cyntaf iechyd meddwl a hyfforddiant gwydnwch emosiynol, canolbwyntio ar wella ansawdd a maint data absenoldeb i ddatblygu'r ffordd maent yn monitro a rheoli absenoldeb salwch ac wedi defnyddio sawl sianeli cyfathrebu mewnol i godi ymwybyddiaeth o'r polisiau a'r gweithdrefnau, system gofnodi newydd a darpariaethau cymorth i bob aelod o staff Cyfoeth Naturiol Cymru.

¹⁰ Cofnod y Trafodion, 28 Mawrth 2017, paragraff 232

¹¹ Tystiolaeth ysgrifenedig, PAC(5)-15-17 Papur 4, 22 Mai 2017

Leader of the Welsh Conservatives

National Assembly for Wales
Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Mike Hedges AM
Chair, Environment, Climate Change and Rural Affairs
Committee
National Assembly for Wales
Ty Hywel
Cardiff Bay
CF99 1NA

Our ref: ARTD/GC

28th June 2017

Dear Mike

Re: Rural Development Programme Wales

I have recently met with several constituents in relation to the delivery of the above. As you will be aware, this is an economic development plan for rural areas that seeks to deliver over £900million of Welsh Government and European Union money for rural economic development over the 7 year life of the plan for the years 2014-21.

My constituents, and indeed the farming unions, have pointed out deep concerns as to the running of the Rural Development Programme and importantly in relation to the delivery of monies out of it to Welsh rural-based businesses. Given we are fast approaching the half-way point of this current Rural Development Programme's life I would be most grateful, as would my constituents, if in your role as chair, along with the other committee members, you would take the view that an inquiry into the delivery and support at this half way point of the Rural Development Programme would be one that your committee would consider undertaking.

Thank you for your assistance with this issue, and I look forward to hearing from you.

Kind regards,

Andrew RT Davies AM

Leader of the Welsh Conservatives
South Wales Central Regional AM

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref: MA-P-LG/2226/17

Y Cadeirydd
y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Materion Gwledig
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Caerdydd
CF99 1NA

government.committee.business@cymru.gsi.gov.uk

27 Mehefin 2017

Annwyl Mike

**Pwyntiau gweithredu cyfarfod y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Materion
Gwledig ar 14 Mehefin 2017**

Yn y cyfarfod ar 14 Mehefin, cytunais i roi mwy o wybodaeth i'r Pwyllgor ynghylch:

- copi o'r llythyr a'r wybodaeth ategol a anfonais at awdurdodau rheoli ardaloedd gwarchoddedig morol ym mis Mai.
- dyddiad fy nghyfarfod â'm cyd-weinidogion yng ngweinyddiaethau eraill y DU, unwaith y byddwn wedi cytuno arno.
- faint o adnoddau sydd gan Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) i gynnal ei swyddogaethau statudol ac anstatudol yn dilyn fy nghyfarfod ag CNC ar 14 Mehefin 2017.

Y llythyr a'r wybodaeth ategol a anfonais at yr awdurdodau rheoli

Mae copïau o'r llythyr a'r wybodaeth ategol a anfonais at yr awdurdodau rheoli ar 8 Mai ynghylch eu cyfrifoldebau statudol o ran rheoli ardaloedd gwarchoddedig morol wedi'u hamgáu fel atodiadau i'r llythyr hwn. Mae'r llythyr a'r wybodaeth ategol i'w gweld hefyd ar wefan Llywodraeth Cymru.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NACanolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh and correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

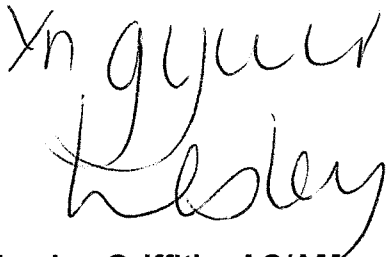
Aildrefnu'r cyfarfod â'm cyd-Weinidogion yng ngweinyddiaethau eraill y DU

Byddaf yn ysgrifennu atoch eto unwaith y byddwn wedi cytuno ar ddyddiad addas ar gyfer y cyfarfod Gweinidogion.

Cyfarfod â Cyfoeth Naturiol Cymru, 14 Mehefin 2017

Yn dilyn ein cyfarfod ar 14 Mehefin 2017, cyfarfûm â Chadeirydd a Phrif Weithredwr Cyfoeth Naturiol Cymru. Yn y cyfarfod, gofynnais a oedd gan CNC ddigon o adnoddau i gynnal ei swyddogaethau statudol o ran monitro a rheoli ardaloedd gwarchoddedig morol. Cytunodd CNC i edrych eto ar hyn ac y byddent yn ysgrifennu ataf yn yr wythnosau nesaf gyda'r wybodaeth ofynnol.

Byddaf yn ysgrifennu at y Pwyllgor pan fydd gennyf yr wybodaeth angenrheidiol.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Yn gyfeir' on the top line and 'Lesley' on the bottom line.

Lesley Griffiths AC/AM

Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig
Cabinet Secretary for Environment and Rural Affairs

Ein cyf/Our ref: MA-P-LG/1093/17

Arweinwyr yr Awdurdodau Lleol a Chyfarwyddwyr yr Amgylchedd
Prif Weithredwyr Awdurdodau Parciau Arfordir Sir Benfro ac Eryri
Prif Weithredwr Cyfoeth Naturiol Cymru
Prif Weithredwr Dŵr Cymru
Prif Weithredwr Awdurdod Porthladd Aberdaugleddau
Cyfarwyddwr Rheoli, Port of Mostyn Ltd

8 Mai 2017

Annwyl bawb

Rheoli ein Hardaloedd Morol Gwarchodedig

Mae'r llythyr hwn yn nodi sut y mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn cydweithio fel rhan o Grŵp Llywio ar Reoli Ardaloedd Morol Gwarchodedig â sefydliadau sydd hefyd yn awdurdodau rheoli ardaloedd morol gwarchodedig. Mae'r grŵp llywio wedi bod yn edrych ar ffyrdd o sicrhau ymhellach bod ein hardaloedd morol gwarchodedig yn cael eu rheoli'n effeithiol, yn cyrraedd ac yn parhau mewn cyflwr ffafriol, ac yn bodloni rhwymedigaethau statudol ein sefydliad.

Mae ardaloedd morol gwarchodedig sy'n cael eu rheoli'n effeithiol yn cyfrannu at gadw a gwella'r ardal forol. Mae rhwydwaith o ardaloedd morol gwarchodedig, sydd wedi'u cynllunio'n dda ac yn cael eu rheoli'n dda, ochr yn ochr â mesurau rheoli morol ehangach megis cynlluniau morol, yn rhan annatod o sicrhau moroedd glân, diogel, cynhyrchiol a bioamrywiol. Mae'n darparu cadernid a chynaliadwyedd hirdymor i'n moroedd sy'n bwysig i'n cymunedau arfordirol, lles pobl Cymru ac i'r rhai sy'n ymweld â'n glannau.

Nid oes un sefydliad ar ei ben ei hun yn gyfrifol am reoli ein hardaloedd morol gwarchodedig. Maent yn cael eu rheoli drwy'r dyletswyddau a chyfrifoldebau sydd wedi'u rhoi ar sefydliadau megis eich un chi. Felly, mae gan sefydliadau o'r fath, y cyfeirir atynt fel awdurdodau rheoli, naill ai gyfrifoldebau statudol o ran yr ardal forol neu maent yn berchnogion ar rannau helaeth o wely'r môr neu o dir arfordirol. Mae'n ofynnol inni, yn unigolion ac ar y cyd, gymryd camau a fydd yn helpu i sicrhau bod nodweddion ecolegol ardal forol yn dod i gyflwr ffafriol ac i'w cynnal felly. Yn bennaf, mae awdurdodau rheoli yn rheoli safleoedd drwy'r broses rheoleiddio caniatâd a thrwy gyflwyno mesurau i gyflawni amcanion cadwraeth y safle. Gall hyn gynnwys mesurau i addasu gweithgarwch dynol neu gyfyngu arno os oes angen.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae fy swyddogion wedi bod yn hwyluso gwaith y grŵp llywio i weld sut y gallwn reoli'n well rwydwaith yr ardaloedd morol gwarchoddedig yng Nghymru. Sefydlwyd y grŵp llywio ym mis Mawrth 2014 ac mae'n cyfarfod o leiaf ddwywaith y flwyddyn. Mae'r aelodau'n cynrychioli'r prif awdurdodau rheoli yng Nghymru gan gynnwys eich un chi. Penderfynodd y grŵp llywio ei fod yn bwysig ein hatgoffa ein hunain am ein rhwymedigaethau statudol i reoli ardaloedd morol gwarchoddedig. **Rydych yn cael y llythyr hwn fel awdurdod rheoli a chyfranogwr allweddol at reolaeth statudol ardaloedd morol gwarchoddedig yng Nghymru.**

Mae'r grŵp llywio wedi cytuno ar weledigaeth ar gyfer rhwydwaith a reolir yn dda. Mae hefyd wedi ystyried opsiynau ar gyfer rheoli Cymru fesul ardal. Fodd bynnag, yn sgil cyfnod o gysylltu â rhanddeiliaid, penderfynodd y grŵp llywio y byddai rhoi'r dewis a ffefrir ar waith yn rhy ddrud i'r awdurdodau rheoli dan sylw. Bellach, mae gwaith y grŵp llywio yn canolbwyntio ar ddarparu cymorth strategol ac arweiniad i awdurdodau rheoli er mwyn hyrwyddo'r gweithgarwch sy'n dylanwadu fwyaf ar gyflwr a nodweddion yr ardaloedd morol gwarchoddedig ac ar y rhwydwaith yn ei gyfanrwydd.

Rwy'n amgáu gwybodaeth ategol i helpu i egluro swyddogaethau a chyfrifoldebau'r awdurdodau rheoli ar draws Cymru ar gyfer sicrhau cyflwr gorau safle. Ynghlwm mae trosolwg ynghylch:

- y rhwydwaith o ardaloedd morol gwarchoddedig yng Nghymru, gan gynnwys nodweddion gwarchoddedig
- y sefydliadau sy'n gyfrifol am reoli ein hardaloedd morol gwarchoddedig, a'u dyletswyddau
- y gwaith hyd yma ar gyfer ystyried dull o reoli'r rhwydwaith o ardaloedd morol gwarchoddedig fesul ardal
- y ddeddfwriaeth a'r canllawiau sy'n sail i reoli ardaloedd morol gwarchoddedig

Os oes gennych unrhyw gwestiynau am gynnwys y llythyr hwn, cysylltwch â Richard Lowcock James yng Nghanen Cadwraeth a Bioamrywiaeth Llywodraeth Cymru ar 03000 253241.

Cofion

Lesley Griffiths AC/AM

Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig
Cabinet Secretary for Environment and Rural Affairs

RHEOLI ARDALOEDD MOROL GWARCHODEDIG YNG NGHYMRU – GWYBODAETH ATEGOL

Ardaloedd Morol Gwarchodedig (AMG) yng Nghymru

Mae 132 AMG yng Nghymru a phum math ohonynt:

- Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA/SPA);
- Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA/SAC);
- Parthau Cadwraeth Morol (PCA/MCZ);
- Safleoedd Ramsar; a
- Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA/SSSI).

Mae'r tabl isod yn disgrifio'r mathau o AMGoedd yn nyfroedd Cymru, yr hyn y maen nhw'n ei warchod a'r ddeddfwriaeth sy'n eu dynodi.

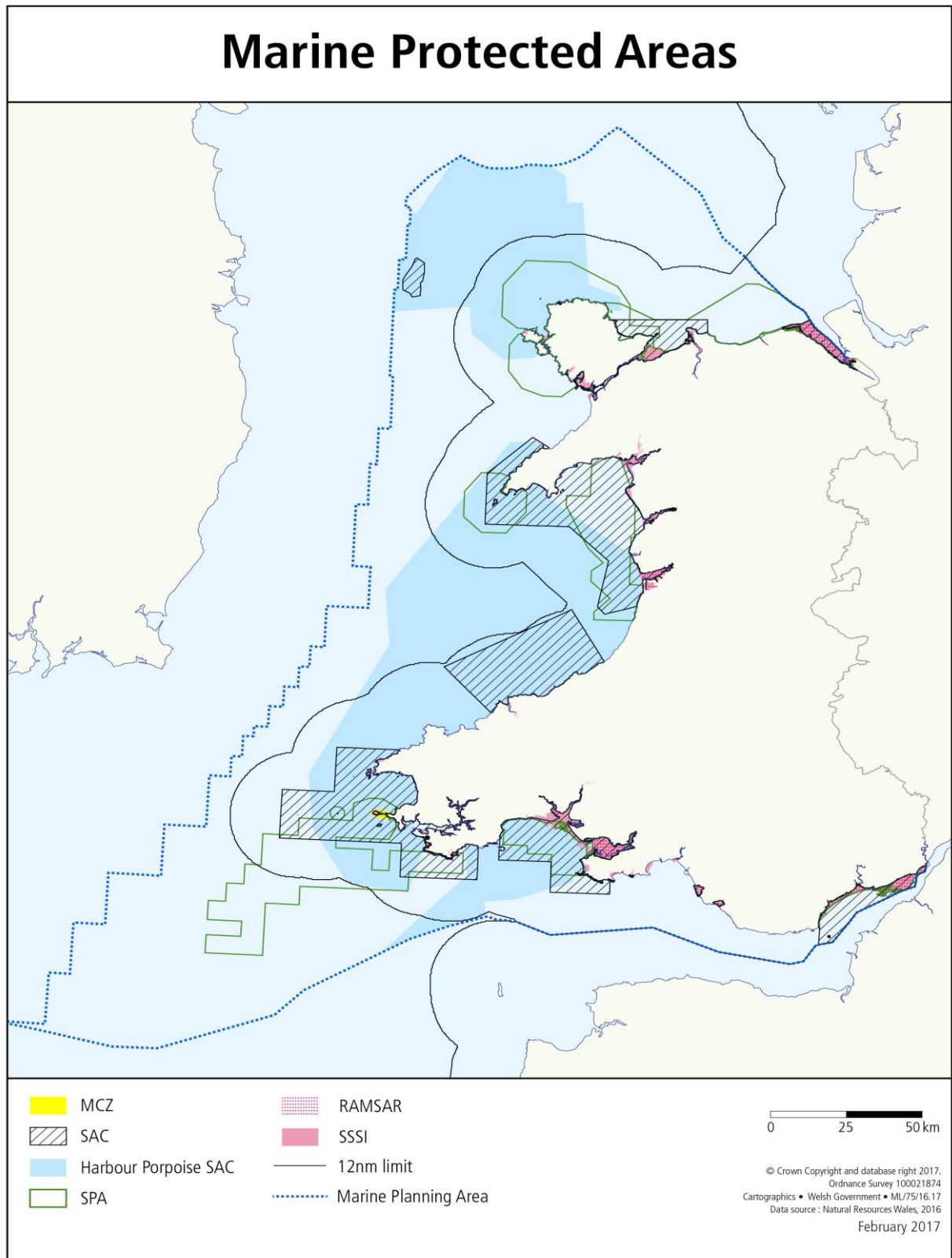
Tabl 1: Mathau o AMGoedd yng Nghymru, rhywogaethau a chynefinoedd a warchodir a'r ddeddfwriaeth berthnasol

Math o AMG	Y Ddeddfwriaeth?	Beth sy'n cael ei warchod?
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA/SPA)	Cyfarwyddeb yr UE ar Gadwraeth Adar Gwyllt (Cyfarwyddeb y Cyngor 2009/147/EC)	Mae'r safleoedd hyn yn gwarchod yr adar gwyllt a restrir yn Atodiad I y Gyfarwyddeb, ynghyd â rhywogaethau mudol rheolaidd, a'r cynefinoedd y dibynnant arnynt i arfer ymddygiadau hanfodol fel bwydo a magu.
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA/SAC)	Cyfarwyddeb Cynefinoedd a Rhywogaethau'r UE (Cyfarwyddeb y Cyngor 92/43/EEC) ¹	Mae'r safleoedd hyn yn diogelu amrywiaeth o gynefinoedd a rhywogaethau (heblaw adar) o bwys Ewropeaidd a restrir yn Atodiad I a II y Gyfarwyddeb.
Parth Cadwraeth Morol	Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir (2009)	Mae'r safleoedd hyn yn gwarchod amrywiaeth o gynefinoedd, rhywogaethau, nodweddion daearegol a geomorffolegol a ystyrir yn genedlaethol bwysig.
Safle Ramsar	Confensiwn Gwlypdiroedd o Bwys Rhyngwladol (1971)	Mae'r safleoedd hyn yn gwarchod gwlypdiroedd o bwys rhyngwladol.
Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (â rhannau morol)	Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 (fel y'i diwygiwyd)	Mae'r safleoedd hyn yn gwarchod yr enghreifftiau gorau o fflora, ffawna, nodweddion daearegol a ffisiograffegol Cymru.

¹ Mae'r ddwy Gyfarwyddeb Ewropeaidd wedi'u trosi'n gyfraith y DU trwy Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 (fel y'i diwygiwyd) a Rheoliadau Cynefinoedd a Rhywogaethau 2010 (fel y'u diwygiwyd). Mae ACA ac AGA yn Safleoedd Morol Ewropeaidd sy'n cyfrannu at Rwydwaith safleoedd Natura 2000 yr UE.

Mae Map 1 yn dangos lleoliad ein AGM². Mae Tablau 2 a 3 yn rhestru'r rhywogaethau a'r cynefinoedd a warchodir ym mhob safle a ddynodir gan ddeddfwriaeth Ewropeaidd.

Map 1: Map o Ardaloedd Morol Gwarchodedig Cymru

² Defra sy'n gyfrifol am reoli ACA oddi ar yr arfordir.

Tabl 2: Rhestr o'r rhywogaethau a warchodir ym mhob AGA forol yng Nghymru

AGA	Nodwedd Forol
Aber Dyfrdwy / Dee Estuary	Hwyaden Lostfain <i>Anas acuta</i> Corhwyaden <i>Anas crecca</i> Chwiwell <i>Anas penelope</i> Pibydd y Tywod <i>Calidris alba</i> Pibydd y Mawn <i>Calidris alpina</i> Pibydd yr Aber <i>Calidris canutus</i> Pioden y Môr <i>Haematopus ostralegus</i> Rhostog Gynffonfraith <i>Limosa lapponica</i> Rhostog Gynffonddu <i>Limosa limosa</i> Gylfinir <i>Numenius arquata</i> Mulfran <i>Phalacrocorax carbo</i> Cwtiad Llwyd <i>Pluvialis squatarola</i> Môr-wennol Gyffredin <i>Sterna hirundo</i> Môr-wennol fechan <i>Sterna albifrons</i> Môr-wennol bigddu <i>Sterna sandvichensis</i> Hwyaden yr Eithin <i>Tadorna tadorna</i> Pibydd Coesgoch <i>Tringa tetanus</i> Hwyaden Wyllt <i>Anas platyrhynchos</i>
Bae Caerfyrddin / Carmarthen Bay	Môr-hwyaden ddu <i>Melanitta nigra</i>
Moryd Burry/Burry Inlet	Hwyaden Lostfain <i>Anas acuta</i> Hwyaden Lydanbig <i>Anas clypeata</i> Corhwyaden <i>Anas crecca</i> Chwiwell <i>Anas penelope</i> Pibydd y Mawn <i>Calidris alpina</i> Pibydd yr Aber <i>Calidris canutus</i> Pioden y Môr <i>Haematopus ostralegus</i> Gylfinir <i>Numenius arquata</i> Cwtiad Llwyd <i>Pluvialis squatarola</i> Hwyaden yr Eithin <i>Tadorna tadorna</i> Pibydd Coesgoch <i>Tringa tetanus</i> Rhostog Gynffonddu <i>Limosa limosa</i>
Bae Lerpwl / Liverpool Bay³	Trochydd Gyddfgoch <i>Gavia stellata</i> Môr-hwyaden Ddu <i>Melanitta nigra</i>
Môr Hafren / Aber Hafren	Hwyaden Lwyd <i>Anas strepera</i> Gŵydd Dalcenwyn <i>Anser albifrons albifrons</i> Pibydd y Mawn <i>Calidris alpina</i> Hwyaden yr Eithin <i>Tadorna tadorna</i> Pibydd Coesgoch <i>Tringa totanus</i> Alarch Bewick <i>Cygnus columbianus</i> Cornchwiglen <i>Vanellus vanellus</i> Hwyaden Bengoch <i>Aythya ferina</i> Hwyaden Gopog <i>Aythya fuligula</i> Hwyaden Lostfain <i>Anas acuta</i> Hwyaden Lydanbig <i>Anas clypeata</i> Corhwyaden <i>Anas crecca</i> Chwiwell <i>Anas Penelope</i> Hwyaden Wyllt <i>Anas platyrhynchos</i> Cwtiad Torchog <i>Charadrius hiaticula</i> Pioden y Môr <i>Haematopus ostralegus</i>

³ Ymgynghorwyd ar gynigion i estyn AGA Bae Lerpwl ddiwedd 2016 a dechrau 2017; caiff y penderfyniad p'un ai i ailgategoreiddio'r safle ei wneud maes o law.

	Gylfinir <i>Numenius arquata</i> Cwtiad Llwyd <i>Pluvialis squatarola</i>
AGA Traeth Lafan / Lavan Sands SPA	Pioden y Môr <i>Haematopus ostralegus</i> Gylfinir <i>Numenius arquata</i> Gwyach Fawr Gopog <i>Podiceps cristatus</i>
Ynys Gwales / Grassholm	Hugan <i>Morus Bassanus</i>
Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro / Skomer, Skokholm and the seas off Pembrokeshire	Tylluan Glustiog <i>Asio flammeus</i> Pâl <i>Fratercula arctica</i> Aderyn Drycin <i>Hydrobates pelagicus</i> Gwylan Gefnddu Leiaf <i>Larus fuscus</i> Aderyn Drycin Manaw <i>Puffinus puffinus</i> Brân Goesgoch <i>Pyrhocorax pyrhocorax</i>
Glannau Aberdaron ac Ynys Enlli / Aberdaron Coast and Bardsey Island	Aderyn Drycin Manaw <i>Puffinus puffinus</i> Brân Goesgoch <i>Pyrhocorax pyrhocorax</i>
Northern Cardigan Bay / Gogledd Bae Ceredigion	Trochydd Gyddfgoch <i>Gavia stellata</i>
Anglesey Terns / Morwenoliaid Ynys Môn	Môr-wennol Gyffredin <i>Sterna hirundo</i> Môr-wennol y Gogledd <i>Sterna paradisaea</i> Môr-wennol Wridog <i>Sterna dougallii</i> Môr-wennol Bigddu <i>Sterna sandvicensis</i>

Tabl 3: Rhestr o'r rhywogaethau a chynefinoedd a warchodir ym mhob ACA forol yng Nghymru

Ardaloedd Cadwraeth Arbennig	Nodwedd Forol
Y Fenai a Bae Conwy/ Menai Strait and Conwy Bay	Riffiau
	Fflatiau llaid a fflatiau tywod nad ydynt o dan ddŵr môr adeg llanw isel
	Bencydd tywod ag iddynt ddŵr môr bas drostynt bob amser
	Cilfachau a baeau bas mawr
	Ogofâu môr sydd dan ddŵr neu'n rhannol dan ddŵr
Dee Estuary/ Aber Dyfrdwy	Dolydd heli'r Iwerydd (<i>Glauco-Puccinellietalia maritima</i>)
	<i>Salicornia</i> a phlanhigion unflwydd eraill ar laid a thywod
	Fflatiau llaid a fflatiau tywod nad ydynt o dan ddŵr môr adeg llanw isel
	Llystyfiant unflwydd ar linellau drifft
	Aberoedd
	Llysywen bendoll y môr - <i>Petromyzon marinus</i>
	Llysywen bendoll yr afon - <i>Lampetra fluviatilis</i>
Pen Llŷn a'r Sarnau/ Lleyn Peninsula and the Sarnau	Lagynau'r glannau
	Aberoedd
	Cilfachau a baeau bas mawr
	Riffiau
	Bencydd tywod gyda dŵr môr bas drostynt bob amser
	Dolydd heli'r Iwerydd (<i>Glauco-Puccinellietalia maritima</i>)

Ardaloedd Cadwraeth Arbennig	Nodwedd Forol
	<p>Fflatiau llaid a fflatiau tywod nad ydynt o dan ddŵr môr adeg llanw isel</p> <p>Ogofâu môr sydd dan ddŵr neu'n rhannol dan ddŵr</p> <p><i>Salicornia</i> a phlanhigion unflwydd eraill ar laid a thywod</p> <p>Morlo llwyd - <i>Halichoerus grypus</i></p> <p>Dyfrgi - <i>Lutra lutra</i></p> <p>Dolffin trwyn potel - <i>Tursiops truncatus</i></p>
Bae Caerfyrddin a'r Aberoedd / Carmarthen Bay and Estuaries/	<p>Dolydd heli'r Iwerydd (<i>Glauco-Puccinellietalia maritima</i>)</p> <p>Aberoedd</p> <p><i>Salicornia</i> a phlanhigion unflwydd eraill ar laid a thywod</p> <p>Gwangen - <i>Alosa fallax</i></p> <p>Cilfachau a baeau bas mawr</p> <p>Fflatiau llaid a fflatiau tywod nad ydynt o dan ddŵr môr adeg llanw isel</p> <p>Bencydd tywod ag iddynt ddŵr môr bas drostynt bob amser</p> <p>Llysywen bendoll y môr - <i>Petromyzon marinus</i></p> <p>Llysywen bendoll yr afon - <i>Lampetra fluviatilis</i></p> <p>Herlyn - <i>Alosa alosa</i></p> <p>Dyfrgi - <i>Lutra lutra</i></p>
Sir Benfro Forol / Pembrokeshire Marine	<p>Riffiau</p> <p>Aberoedd</p> <p>Cilfachau a baeau bas mawr</p> <p>Dolydd heli'r Iwerydd (<i>Glauco-Puccinellietalia maritima</i>)</p> <p>Lagynau'r Glannau</p> <p>Fflatiau llaid a fflatiau tywod nad ydynt o dan ddŵr môr adeg llanw isel</p> <p>Bencydd tywod ag iddynt ddŵr môr bas drostynt bob amser</p> <p>Ogofâu môr sydd dan ddŵr neu'n rhannol dan ddŵr</p> <p>Morlo llwyd - <i>Halichoerus grypus</i></p> <p>Gwangen - <i>Alosa fallax</i></p> <p>Herlyn - <i>Alosa alosa</i></p> <p>Llysywen bendoll y môr - <i>Petromyzon marinus</i></p> <p>Llysywen bendoll yr afon - <i>Lampetra fluviatilis</i></p> <p>Tafolen y Traeth - <i>Rumex rupestris</i></p> <p>Dyfrgi - <i>Lutra lutra</i></p>
Bae Ceredigion / Cardigan Bay	<p>Riffiau</p> <p>Bencydd tywod ag iddynt ddŵr môr bas drostynt bob amser</p> <p>Ogofâu môr sydd dan ddŵr neu'n rhannol dan ddŵr</p> <p>Dolffin trwyn potel - <i>Tursiops truncatus</i></p> <p>Morlo llwyd - <i>Halichoerus grypus</i></p> <p>Llysywen bendoll y môr - <i>Petromyzon marinus</i></p>
Môr Hafren / Severn Estuary	<p>Dolydd heli'r Iwerydd (<i>Glauco-Puccinellietalia maritima</i>)</p> <p>Aberoedd</p> <p>Fflatiau llaid a fflatiau tywod nad ydynt o dan ddŵr môr adeg llanw isel</p> <p>Bencydd tywod ag iddynt ddŵr môr bas drostynt bob amser</p> <p>Riffiau</p> <p>Gwangen - <i>Alosa fallax</i></p> <p>Llysywen bendoll y môr - <i>Petromyzon marinus</i></p> <p>Llysywen bendoll yr afon - <i>Lampetra fluviatilis</i></p>

Ardaloedd Cadwraeth Arbennig	Nodwedd Forol
Gogledd Môn Forol / North Anglesey Marine	Llamhidydd <i>Phocoena phocoena</i>
Gorllewin Cymru Forol / West Wales Marine	Llamhidydd <i>Phocoena phocoena</i>
Gorllewin Môr Hafren / Bristol Channel Approaches	Llamhidydd <i>Phocoena phocoena</i>

Pwy sy'n gyfrifol am reoli Ardaloedd Morol Gwarchoddedig?

Cafodd ein safleoedd mwyaf eu dynodi o dan Gyfarwyddbau'r UE, ac rydym yn eu hadnabod wrth yr enw **Safleoedd Morol Ewropeaidd** - Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (ACA) ac Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA). Awdurdodau Cymwys ac Awdurdodau Perthnasol, fel y'u gelwir, fydd yn eu rheoli o dan Reoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau 2010 (fel y'u diwygiwyd); tueddir i'w galw'n Awdurdodau Rheoli. Gall Awdurdod Cymwys olygu unrhyw gorff cyhoeddus neu statudol neu berson sydd â swydd gyhoeddus sy'n arfer pwerau deddfwriaethol, boed ar dir neu ar fôr (gweler Atodiad 2). yw Awdurdod Perthnasol yw Awdurdod Cymwys sydd â phwerau neu swyddogaethau sy'n cael neu a allai gael effaith ar yr ardal forol sydd o fewn neu sy'n ffinio â Safle Morol Ewropeaidd. Rhestrir y mathau o Awdurdodau Perthnasol yn Rheoliad 6 Rheoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau 2010 (fel y'u diwygiwyd).

Rheolwyr **Parthau Cadwraeth Morol** yw'r rheini sydd â dyletswyddau rheoli o dan Adran 125 Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009. Yn eu plith y mae Gweinidogion y Goron, cyrff cyhoeddus a phobl â swydd gyhoeddus.

Dynodir **safleoedd Ramsar** o dan Gonfensiwn Ramsar (1971) i ddiogelu gwlypdiroedd arwyddocaol ac i gynnal eu cymeriad ecolegol. Polisi Llywodraeth Cymru yw eu trin yr un ffordd â Safleoedd Morol Ewropeaidd⁴.

Mae Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 (fel y'i diwygiwyd) yn gosod amrywiaeth o ddyletswyddau a phwerau ar Cyfoeth Naturiol Cymru i ddiogelu a rheoli **Safleoedd o Ddidiordeb Gwyddonol Arbennig** trwy gynghori eu perchenogion gan gynnwys rhoi caniatâd ar gyfer gweithgareddau. Pennir holl gyfrifoldebau awdurdodau rheoli o ran SoDdGAoedd yn Adran 28 y Ddeddf.

Mae tabl isod yn rhestru rhai o'r awdurdodau rheoli yng Nghymru ac yn disgrifio'u prif rolau a chyfrifoldebau⁵.

Llywodraeth Cymru:

1. Yn gyfrifol am sicrhau bod Cymru'n cydymffurfio ag ymrwymïadau Ewropeaidd a rhyngwladol o ran AMGoedd yn rhanbarth glannau Cymru (0-12 milltir forol);
2. Dynodi AMGoedd (ond nid SoDdGAoedd);
3. Darparu'r fframwaith y polisi ar gyfer rheoli AGM sef sicrhau bod AMGoedd yng Nghymru yn cael eu rheoli'n effeithiol a'u gwella i ddiogelu bioamrywiaeth forol, yr ecosystem ehangach a manteision economaidd-gymdeithasol i Gymru;
4. Rheoli a rheoleiddio pysgodfeydd môr yn nyfroedd Cymru (môr mawr a'r glannau), gan gynnwys ar y cyd â'r Comisiwn Ewropeaidd o dan y Polisi Pysgodfeydd Cyffredin;
5. Pwerau i wneud gorchmynion i reoli gweithgareddau i warchod AMGoedd (gan gynnwys pysgodfeydd a hamdden);
6. Awdurdod cynllunio Morol (datblygu cynllun morol) i reoli gweithgareddau morol mewn ffordd gynaliadwy, gan ystyried blaenoriaethau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol;
7. Sicrhau nifer o dargedau a nodweddion Statws Amgylcheddol Da o dan Gyfarwydddeb Fframwaith y Strategaeth Forol yn nyfroedd Cymru

⁴ http://ramsar.rgis.ch/cda/en/ramsar-documents-list-ramsar-sites-in-wales/main/ramsar/1-31-218%5E21170_4000_0

⁵ Nid yw hon yn rhestr lawn o'r awdurdodau rheoli sydd â chyfrifoldebau o fewn amgylchedd y môr.

Cyfoeth Naturiol Cymru:

1. Dynodi, rheoli a rheoleiddio SoDdGA;
2. Cynghorydd statudol ar gadwraeth natur yn y glannau i Lywodraeth Cymru (0-12 milltir forol);
3. Datblygu cyngor ar amcanion cadwraethol a gweithgareddau cadwraeth (SME a PCM);
4. Rheoleiddio gweithgareddau y mae angen trwydded forol arnyn nhw (wedi'i ddirprwyo iddo gan Lywodraeth Cymru);
5. Rheoli pysgodfeydd mudol hyd at 6 milltir forol o'r lan;
6. Rheoli rhai pysgodfeydd cregyn ar y glannau ym Moryd Burry ac Aber Dyfrdwy
7. Yr awdurdod cymwys o dan y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr yn nyfroedd y glannau ac aberoedd, hyd at 1 filltir forol o'r lan am eu statws ecolegol a hyd at 12 milltir forol o ran eu statws cemegol;
8. Gweithgareddau Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol e.e. deunydd ymbelydrol/torri llongau yn rhanbarth glannau Cymru (hyd at 12 milltir forol) a rheoleiddio arllwysion o'r tir ac achosion llygru hyd at 3 milltir forol o'r lan;
9. Rheoli risg llifogydd gan gynnwys Cynllun Rheoli Traethlin a darparu/cynnal rhai morfuriau;
10. Ystod o waith monitro ac adrodd amgylcheddol;
11. Paratoi Datganiadau Ardal i gefnogi gwaith rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy.

Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur

1. Cynghorydd statudol ar gadwraeth natur i lywodraethau ynghylch ardal y môr mawr (y tu hwnt i 12 milltir forol); yn cyflawni nifer o swyddogaethau tebyg i'r rheini a gynhelir gan CNC yng Nghymru a dyfroedd Cymru, gan gynnwys llunio amcanion cadwraethol ar gyfer safleoedd yn y môr.

Awdurdodau Lleol

1. Perchennog tir (rhai blaendraethau);
2. Rheoli datblygu (y mae angen caniatâd arno) (hyd at y Marc Distyll)
3. Rheoli gweithgareddau hamdden (o fewn y meysydd a'r ardaloedd y maen nhw'n gyfrifol amdany'n nhw);
4. Awdurdod cynllunio (ble mae'r tir a'r môr yn cwrdd);
5. Darparu amddiffynfeydd arfordirol a chynlluniau strategol;
6. Darparu a rheoli mynediad i'r cyhoedd (llwybrau arfordirol);
7. Rheoli traethau a'u cynnal a'u cadw;
8. Rheoli gwastraff.

Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

1. Rheoli gweithgareddau hamdden (yn yr ardal maen nhw'n gyfrifol amdani);
2. Awdurdod cynllunio (ble mae'r tir a'r môr yn cwrdd);
3. Darparu amddiffynfeydd arfordirol a chynlluniau strategol;
4. Rheoli traethau a'u cynnal a'u cadw.

Adran Busnes, Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol (Adran sy'n rhan o Lywodraeth y DU):

1. Rheoleiddydd trwyddedau archwilio a datblygu adnoddau olew a nwy yn y môr (trwy'r Awdurdod Olew a Nwy) a Phrosiectau Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol (NSIPs), gan gynnwys cynlluniau ynni adnewyddadwy morol mawr.

Ystâd y Goron:

1. Hawliau rheoli mwyafrif y blaendraeth a gwely'r môr o gwmpas Cymru;
2. Rheoli hawliau'r sofran i adnoddau naturiol (heblaw tanwydd ffosil); i gynhyrchu

trydan o'r gwynt, tonnau a'r llanw a chludo a storio nwy naturiol a charbon deuocsid ar y sgafell gyfandirol;

3. Lesio/trwyddedu hawliau datblygu a gweithredu ar wely'r môr at ddiben, ymhlith eraill; gweithgareddau amrywiol ar yr arfordir fel glanfeydd a marinas, ffermydd pysgod cregyn sefydlog, codi agregau, datblygu porthladdoedd, datblygu ynni cynaliadwy.

Beth yw pwerau a dyletswyddau awdurdodau rheoli?

Safleoedd Morol Ewropeaidd (Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig ac Ardaloedd Cadwraeth Arbennig)

- Rhaid i awdurdodau rheoli sydd â phwerau a dyletswyddau morol eu harfer i sicrhau y cydymffurfir â gofynion y Cyfarwyddbau,⁶ waeth a gawsant eu creu yn wreiddiol at ddiben cadwraeth natur ai peidio. Mae dyletswydd arnynt hefyd i ystyried gofynion y Cyfarwyddbau wrth arfer unrhyw rai o'u swyddogaethau. Rhoddwyd y gallu i awdurdodau cymwys ddefnyddio'r pwerau hyn i fodloni gofynion y Cyfarwyddbau a chyflawni amcanion cadwraethol pob Safle Morol Ewropeaidd.
- Mae Cyfoeth Naturiol Cymru'n rhoi cyngor ar gadwraeth i awdurdodau perthnasol, yn unol ag amcanion cadwraethol y safleoedd morol Ewropeaidd a'r gweithgareddau sy'n debygol o wneud difrod.
- Wrth ystyried p'un ai i ganiatáu cynllun neu brosiect sy'n debygol o gael effaith arwyddocaol ar SME, naill ai ar ei ben ei hun neu gyda chynlluniau neu brosiectau eraill, rhaid i awdurdodau cymwys gynnal asesiad priodol o oblygiadau'r cynllun neu'r prosiect i'r SME hwnnw gyda golwg ar amcanion cadwraethol y safle. Mae hyn yn effeithio ar ACA, AGA ac o ran polisi Llywodraeth Cymru, ar safleoedd Ramsar.
- Caiff Awdurdodau Perthnasol neu unrhyw awdurdod unigol, gynhyrchu cynllun rheoli ar gyfer SME i nodi sut y dylai ei swyddogaethau gael eu harfer i gydymffurfio â'r Cyfarwyddbau.

Parthau Cadwraeth Morol

- Mae Adran 125 Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir (2009) yn gwneud gwarchod Parthau Cadwraeth Morol yn ystyriaeth bwysig i bob awdurdod rheoli. Mae dyletswydd arnynt, wrth arfer eu swyddogaethau, i hybu amcanion cadwraethol y Parthau (neu o leiaf i beidio â'u rhwystro)⁷.
- Mae Adran 126 Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir (2009) yn rhoi dyletswydd ar awdurdodau rheoli i ystyried effeithiau gweithgareddau ar Parthau Cadwraeth Morol cyn eu caniatáu. Os bydd yr awdurdod yn credu bod neu y gallai fod risg mawr i'r gweithgaredd rwystro'r amcanion cadwraethol a gafodd eu datgan ar gyfer y Parth, rhaid i'r awdurdod roi gwybod i'r corff cadwraeth statudol am hynny a rheoli'r gweithgareddau i gyflawni ei ymrwymadau o dan adran 126 Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir (2009).

⁶ Nod Rheoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau (Diwygio) 2012 (OS 2012, rhif 1027) oedd rhoi statws cymharol â'r Gyfarwydddeb Cynefinoedd i'r Gyfarwydddeb Adar, a defnyddir y gair "Cyfarwydddeb" i gyfle'r Gyfarwydddeb Gynefinoedd a'r Gyfarwydddeb Adar (Rheoliad 9a).

⁷ Ar hyn o bryd, ceir un PCM yn nyfroedd tiriogaethol Cymru (PCM Sgomer). Nid oes amcanion cadwraethol wedi'u rhoi ido eto, hynny ers ei newid o fod yn Warchodfa Natur Forol yn 2014.

Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig

- Mae gan Gyfoeth Naturiol Cymru amrywiaeth o ddyletswyddau a phwerau o dan Ddeddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981 (fel y'i diwygiwyd) o ran gwarchod a rheoli SoDdGAoedd. Mae hynny'n cynnwys rhoi cyngor i berchenogion a rheolwyr SoDdGAoedd, i sicrhau eu bod yn eu rheoli mewn ffordd weithredol, a rhoi gwybod i berchenogion tir a chyrrff rheoleiddio eraill am effeithiau posibl unrhyw ddatblygiad neu weithgareddau eraill.
- Mae Cyfoeth Naturiol Cymru'n rheoleiddio gweithgareddau sy'n cael eu cynnal gan berchenogion a meddianwyr tir a allai effeithio ar SoDdGA trwy'r gofyn ar berchenogion/meddianwyr i gael caniatâd Cyfoeth Naturiol Cymru cyn cynnal gweithgareddau allai fod yn ddifrodus.
- Mae gan bob awdurdod cyhoeddus a statudol ddyletswydd i gymryd camau rhesymol sy'n gyson ag arfer eu swyddogaethau mewn ffordd briodol i hybu cadwraeth a gwella'r SoDdGA. Rhaid iddynt yn arbennig ymgynghori â Cyfoeth Naturiol Cymru ac ystyried ei gyngor, cyn cynnal neu ganiatáu gweithgareddau a allai ddifrodi'r nodweddion y cafodd y SoDdGA ei ddynodi o'u herwydd.

Dyletswyddau eraill am fioamrywiaeth

- Mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 yn ategu dyletswyddau Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006 ac yn gofyn ar i bob awdurdod cyhoeddus i gynnal a chyfoethogi bioamrywiaeth, gan wneud bioamrywiaeth yn rhan annatod o bob penderfyniad gan baratoi adroddiad ar y camau a gymerir i wella bioamrywiaeth a chryfhau'r ecosystem. Ceir dyletswyddau hefyd o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol all ymwneud â rheoli Ardaloedd Morol Gwarchodedig y bydd angen eu hystyried.

Rheoli Ardaloedd Morol Gwarchoddedig yng Nghymru

Ym mis Mawrth 2014, sefydlodd Llywodraeth Cymru y Grŵp Llywio ar Reoli AMG i ddatblygu a llywio'r fframwaith rheoli newydd yng Nghymru. Cewch weld Cylch Gorchwyl y Grŵp Llywio ar wefan Llywodraeth Cymru yn:

www.cymru.llyw/ardaloeddmorolgwarchoddedig

Opsiynau ar gyfer rheoli'r rhwydwaith o Ardaloedd Morol Gwarchoddedig yng Nghymru

Yn 2015, ymgynghorodd y Grŵp Llywio ar Reoli AMG â rhanddeiliaid ynghylch pedwar opsiwn ar gyfer rheoli safleoedd a chyflwyno lefel o gysondeb ym mhob safle yn y rhwydwaith trwy eu rheoli ar sail ardal. Y tri phrif reswm ar gyfer ystyried eu rheoli ar sail ardal oedd:

- Nodwyd nifer o broblemau â'r system reoli sy'n seiliedig ar safle unigol. Yn eu plith, diffyg arian a diffyg ymrwymiad yr holl awdurdodau rheoli
- Yr angen i reoli safleoedd fel rhwydwaith sy'n gofyn am ystyried amrywiaeth a safleoedd a nodweddion ar draws ardal ehangach
- Yr angen am system reoli all ddelio â'r safleoedd presennol ac unrhyw ychwanegiadau at y rhwydwaith yn y dyfodol.

Yr opsiynau a gyflwynwyd ar gyfer rheoli Ardaloedd Morol Gwarchoddedig ar sail ardal oedd:

- Opsiwn 1 – Dim newid i'r trefniadau rheoli cyfredol.
- Opsiwn 2 – Rheoli ar sail leol, gyda saith ardal reoli.
- Opsiwn 3 – Rheoli ar sail rhanbarth, gyda dwy ardal reoli.
- Opsiwn 4 – Rheoli ar sail ardal, gyda phedair ardal reoli.

Adborth rhanddeiliaid

Yn ôl adborth awdurdodau rheoli ac eraill, mynegwyd ffafriaeth glir o blaid Opsiwn 2. Cynigiwyd hefyd ddau opsiwn pellach: opsiwn 2 diwygiedig gan ddefnyddio staff rhan amser os oedd cyfyngiadau ariannu, ac Opsiwn 5 newydd, gyda phedair ardal â mwy nag un swyddog ym mhob ardal (gan ddibynnu ar anghenion yr ardal).

Asesu'r adborth

Ystyriwyd yr adborth gan aelodau'r grŵp llywio a chytunwyd y dylid cadw dau opsiwn i'w hasesu ymhellach ac asesu'u costau tebygol. Y ddau opsiwn a gadwyd oedd:

- Opsiwn 2 – rheoli ar sail leol, gyda saith ardal reoli, ac
- Opsiwn 5 – pedair ardal reoli â mwy nag un swyddog, gan ddibynnu ar anghenion yr ardal.

Rhodddwyd costau amcanol ar gyfer pob opsiwn i aelodau'r grŵp llywio, hynny ar sail yr ariannu craidd i gynnal un Swyddog Safle Morol Ewropeaidd amser llawn yn 2014-15. Mae'r costau a ragwelir yn cynnwys ar-gostau a chyllideb Teithio a Chynhaliadau S fach.

Casgliadau'r Grŵp Llywio

Er i nifer o aelodau'r grŵp llywio ddweud mai Opsiwn 2 oedd yn well ganddynt, ni chafwyd consensws o blaid y naill na'r llall.

Derbyniodd holl aelodau'r grŵp llywio fod costau amcanol opsiwn 2 ac opsiwn 5, cyfanswm o £14,000 ar gyfer pob un o'r 21 o awdurdodau perthnasol y flwyddyn (£1.47m dros 5 mlynedd) o dan Opsiwn 2, a £12,800 ar gyfer pob awdurdod perthnasol y flwyddyn (£1.34m dros 5 mlynedd) o dan opsiwn 5, yn ormod o ymrwymiad ariannol i'r holl awdurdodau. Hefyd, gan nad yw pob awdurdod yn cyfrannu at drefniadau rheoli lleol ar hyn o bryd, gallai'r gwir ffigur ar gyfer yr awdurdodau fod yn uwch.

Daeth y grŵp llywio i'r casgliad na fyddai'r naill opsiwn na'r llall yn ymarferol ar hyn o bryd oherwydd diffyg adnoddau. Mae'r grŵp llywio wedi penderfynu canolbwyntio ar roi help ac arweiniad i awdurdodau rheoli ar hwyluso gwelliannau yng nghyflwr rhywogaethau a chynefinoedd ar draws rhwydwaith yr AMGoedd yng Nghymru, gan gynnwys nodi cyfleoedd i weithio gyda'i gilydd i sicrhau canlyniadau gwell.

Deddfwriaeth sy'n ymwneud â rheoli AMGoedd

Am wybodaeth lawnach am gyfrifoldebau cyfreithiol awdurdodau rheoli, darllenwch y ddeddfwriaeth ei hun.

- Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009 - http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2009/23/pdfs/ukpga_2009002_en.pdf
- Cyfarwyddeb Cynefinoedd yr UE - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0043&from=EN>
- Cyfarwyddeb Adar yr UE - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0147&from=EN>
- Rheoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau 2010 (fel y'u diwygiwyd) - http://www.legislation.gov.uk/uksi/2010/490/pdfs/uksi_2010049_en.pdf
- Rheoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau (Diwygio) 2011 http://www.legislation.gov.uk/uksi/2011/625/pdfs/uksi_20110625_en.pdf
- Rheoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau (Diwygio) 2012. http://www.legislation.gov.uk/uksi/2012/1927/pdfs/uksi_20121927_en.pdf
- Rheoliadau Cadwraeth Forol Alltraeth (Cynefinoedd Naturiol ac ati) 2007 (fel y'u diwygiwyd) - <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2007/1842/contents/made>
- Confensiwn Ramsar - http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=15398&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
- Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 (fel y'i diwygiwyd) - <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/69>
- Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 http://www.legislation.gov.uk/anaw/2016/3/pdfs/anaw_20160003_mi.pdf
- Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites: Methodological guidance on the provisions of Article 6(3) and (4) of the Habitats Directive 92/43/EEC http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/natura_2000_assess_en.pdf
- Guidance document on Article 6(4) of the 'Habitats Directive' 92/43/EEC: clarification of the concepts of: alternative solutions, imperative reasons of overriding public interest, compensatory measures, overall coherence, opinion of the commission. http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/new_guidance_art6_4_en.pdf
- Cyfarwyddyd i berchnogion a deiliaid Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA): <https://naturalresources.wales/conservation-biodiversity-and-wildlife/find-protected-areas-of-land-and-seas/guidance-to-site-of-special-scientific-interest-sssi-land-owners-and-occupiers/?lang=cy>

Climate change, Environment and Rural Affairs Committee Inquiry into forestry and woodlands in Wales

Correspondence from Confor addressing additional questions from the evidence session held on 14 June 2017

Following their oral evidence session on 14 June 2017 Confor were asked to address some remaining questions as part of the inquiry.

- **Can you expand on the view put forward by Confor that a lack of scope to increase commercial forestry elsewhere is a barrier to restoring Plantations on Ancient Woodland Sites? The Committee has heard evidence that this is not a concern for landowners, and if a woodland has been managed properly the landowner will make money as expected.**

Our landowners and their agents tell us very firmly that losing a financial income in the long term is a very big issue in their decision to restore PWAS or not. The reality is that in the majority of Wales native broadleaves do not provide anywhere near the income that commercial softwood forestry does, sometimes no income at all. There are a few lower lying areas of Wales that will produce good quality hardwoods but it is simply not possible to grow broadleaved trees for a commercial crop above 400m due to lack of soil and high rainfall which are not good for native broadleaved trees.

We also have a huge problem with grey squirrel decimating much of our broadleaved resource making it unmarketable with the exception of the woodfuel market so we have to be realistic about what we grow and where.

Even if we could grow the broadleaved crop it would take three times as long to grow (which means we would need three times the area of forests), and be substantially more expensive, which would serve to make timber products the preserve of the wealthy.

Restoring PAWS will give an income in the short term but that diminishes as the softwood is replaced by broadleaved trees, so owners, who at present derive an income from their commercial woodlands and forests, are naturally reluctant to give that up. There is evidence, which is contained in our

submission, on the impact PAWS restoration will have on the softwood availability forecast (and thus on the income of landowners), this shows that PAWS restoration will reduce the availability of softwood timber and we must address that impact, firstly to comply with UKFS, WFS and the new WB&FGA in Wales and secondly to encourage owners to restore PAWS.

Owners accept that native broadleaved forests provide other functions and benefits and most would wish to assist expanding these, however owners still have to stand the cost of long term forest management and if there is little or no income to support that they are understandably reluctant to commit to a long term strategy that is, at present, unfunded.

Historically, broadleaved management has been supported by public funds for many reasons. With the huge pressure on public funding for all sectors in Wales and the UK we see little prospect that funding will be made available to support woodland management of any kind, it surely makes no sense to create woodlands that cannot fund their own management, we simply say that there is an opportunity to embrace commercial forestry and use the income from that to support other types of forest management, it is a compromise which we know will work and we invite all stakeholders to acknowledge that.

We believe that if owners could easily and quickly replace the commercial asset they currently have on PAWS, somewhere else on other non-forested ground, then they would be much more likely to engage with PAWS restoration. Thus we firmly believe that the present woodland and forestry creation process, which is hugely complicated and uncertain, is a barrier to PAWS restoration.

• **Do you think that Natural Resources Wales (NRW) and the Welsh Government are doing enough to manage tree health issues, such as Larch Disease and Ash Dieback?**

Tree disease is sadly inevitable, anything that stands in the same place for many years is always going to be susceptible to any disease that comes along so we have to accept that we cannot prevent disease all we can hope to do is to minimise the impacts.

We do believe that NRW has dragged its feet on the clearance of diseased larch, whilst recognising their difficulties in the early years of the disease we continue to call for them to push forward with the disease management.

On Ash dieback, (Chalara), we believe WG has been proactive, we recognise that the ability to react to it is very limited by any organisation, public or private and the response needs to be very different to that for P Ramorum. Chalara is found in most areas of Wales now so the ability to control the disease is sadly long gone. However if we look at this as a case for how we could prevent disease in the first place we can learn lessons.

Imports are an obvious pathway for any disease to enter Wales so this could be a first area WG should be proactive in. Plants for the forestry sector and for the horticultural sector are often imported, contracts that are in control of WG to plant anything could stipulate that they must use home grown stock, we note that the new tenders for trees to restock on the WGWE by NRW do indeed contain this clause. Perhaps a condition on the Sell 2 Wales website could also contain this advice or clause which would start in address this issue in the horticultural sector.

Publicity is also a key function of WG in regard to plant health and again prevention is better than cure, a simple search on WG website for plant health reveals plenty of legislation, strategy and references to organisations but very little advice that would be useful to the general public. I note that on the WG website page for their flagship "Plant" scheme there is no mention of using only UK grown stock, leaflets on biodiversity are available on NRW and Confor websites and are printable to enable anyone to use them on their sites. As the owner of Cardiff airport perhaps WG might like to increase publicity there to help spread the message by creating signage telling the public not to bring back plants from their holidays and to clean boots and clothing, as happens in other countries.

What we also believe is imperative is that we should design forests that enable us to react to disease or change. Having a forest that is economically viable will enable the sector to react to disease or change, if the forest can pay for its own management then it can react and change, making the forest

reliant on public subsidy will not enable them to react or change, a lesson we should learn from the agricultural sector.

Larch is an interesting case in point, it was a minor species with small markets, and this did create additional problems in managing the disease. Trying to fit a large volume into a small market was difficult, it was resolved but the market simply took time to react. We will never know, but if the disease had been in spruce I believe it would have been harvested without delay and marketed with ease, both would have contributed to managing the disease better.

The standard thinking that diversification of species in forests is the answer to combatting diseases, the argument goes that if you have a variety of species then some may die but others will not, whilst that may be true it removes the forest's ability to pay for its own management as it is almost impossible to harvest products from a diverse woodland economically. If farmers had to plant carrots, cabbages, tomatoes and a few other crops in the same patch they could not produce food economically.

We believe diversification should be at a forest scale where you have blocks of forest types, some of mostly single species, others with a mix of species, when viewed from above this forest would consist of a mosaic of different species and age classes over a wider area, areas designated for commercial crops would be large enough to harvest economically and native broadleaved areas would be large enough to provide biodiversity, both acting as corridors to enable anything to move between them. This incidentally is perfectly in line with UKFS in which a percentage of single species is perfectly acceptable for woodland and forestry creation.

- **Can you comment on NRW's evidence that the Woodland Strategy Advisory Panel should be "revitalised and more dynamic in its approach"? The Committee has heard evidence that the group should be opened up to a broader range of stakeholders including environmental and recreation interests.**

We are puzzled by comments on WSAP by NRW and others, there seems to be a misunderstanding on the role and purpose of WSAP and presuppose the role of WSAP as being much wider than it actually is. WSAP is an advisory

panel to WG, it is not an advisory panel to NRW nor is it expected to comment on forestry or any other matters to a wider audience. The functions are to advise WG and to act as an arbiter in the case of disputes between the private sector and WG or the regulator, a specific requirement contained in the Forestry Act 1967 and subsequent legislation.

I attach the ToR for WSAP which clearly state its role and purpose.

As an advisor to WG, WSAP is not outward facing nor should it be, or it could not properly advise WG, hence it is understandable that some perhaps do not know what it does.

On the membership of WSAP, it is made up of a very wide membership drawn from many parts of the woodland, forestry, environmental, water and other sectors and does indeed include environmental and recreation interests, even some of the respondents to this consultation, and I attach the current membership. These are all volunteers participating at their own expense of money and time and as it meets only quarterly the workload has to reflect that.

As a member of WSAP I think it has indeed been very effective, some of the work is to comment on proposals from WG and some is to horizon scan and report back to WG, recent work streams include revitalising the PAWS guidance, timber supply and security, Brexit, forestry statistics, 10 point action plan and grey squirrel management plans, WSAP was also very active supplying advice in the early days of P Ramorum.

It is perfectly proper to suggest that we need a group to speak to a wider audience and maybe the role and purpose of WSAP could include that function. It could also advise NRW, interestingly NRW stated at their formation that they did not want an advisory panel, perhaps now they are losing expertise and have no forestry expertise on their board it would indeed be appropriate for them to take advice from WSAP?

However should the CC,E&RA committee think that the role and purpose of WSAP should be much wider then they should bear in mind the voluntary nature of WSAP and recommend that WG may need to commit to funding that

will enable WSAP and its members to meet more frequently to reflect a much greater workload.

There is no obligation to comment on all of the points and I have copied everyone in in case you would like to give us a joint response.

Other comments;

It was clear to us by the questions asked at the evidence session that the CC,E&RA committee members had little knowledge of the woodland and forestry creation process, it is a very complicated, difficult, slow, ponderous process, there is much of it that has good reason, and we acknowledge this, but it does hold back woodland and forestry creation projects and forest management. This is in our opinion the most important topic the committee and this inquiry should look at and we urge you to do so in depth.

Perhaps the committee would be willing to look at the process? We would willing facilitate this, perhaps by taking a few committee members to a woodland planners office or maybe I could arrange for a woodland planner to come to Cardiff with a laptop and show the committee just what is involved.

Your response to oral evidence from the Woodland Trust and RSPB, and academics. I do not accept the premise that there is a lack of advice on woodland management and forestry creation as suggested, if anyone is thinking about it they need to ask, that is what happens in any walk of life, if you do not know you ask.

There is plenty of advice available through NGO's, WG and the private sector, many individuals and companies exist to do just that. WG hold a Glastir planners list, these are professional woodland planners, ICF is a professional organisation for the sector with chartered status. This advice is open to all, commercial and charitable alike, our members and others would provide advice both in a commercial setting and I am sure in a charitable setting and I know this is happening,

Llais y Goedwig is a community woodland group, funded by WG which has a wide membership and disseminates information and advice to community woodland organisations. I ensure they have access to any information that comes through me as I do for members and other organisations.

There was mention of the figure of 80000ha of woodlands not managed, I would urge caution with that figure as we have no reliable means to measure that, it is a very old figure anyway. Our only method of assessing if woodland is managed is if it is in a formal scheme and we have not had one for some years, landowners may also manage their woodlands without being in a scheme. We do know that most, 95% I think, of commercial softwood is managed so it is the broadleaved resource that is not managed. Much of this is small scale farm woodlands and this small scale is probably the reason for non-management.

Right tree in the right place was a much used phrase that we believe is unhelpful. It is largely a meaningless phrase as it is open to interpretation, just what is the right tree for any place is not defined anywhere. There are some who think that we do not want to expand the woodland or forestry area at all, many others would have differing views about which was the right tree, all would depend on the individuals or organisations aspirations for the woodland or place.